

**TARTU ÜLIKOOLI
MAJANDUSTEADUSKONNA
STRATEEGILINE
ARENGUKAVA**

TARTU ÜLIKOOLI
MAJANDUSTEADUSKONNA
STRATEEGILINE
ARENGUKAVA

TARTU, 1994

TÜ rektori käskkirjaga nr. 155 21. juunist 1993. a. moodustati TÜ majandusteaduskonna arenduskava koostamiseks komisjon koosseisus

prof. Mait Miljan (esimees)

prof. Janno Reiljan

prof. Mart Sõrg

prof. Jüri Sepp

dots. Toomas Haldma

dots. Urmas Varblane

Komisjon palus oma töös osalema prof. Tiiu Paasi, et kindlustada ka majanduse modelleerimise ja majandusinformaatika instituudi esindatus.

Komisjon alustas tööd 26. juunil 1993. a. Bentley Colleges, Waltham, Massachusetts, USA ja lõpetas 31. augustil 1993.a. Tartus. 1993. a. septembris kinnitas TÜ nõukogu komisjoni poolt esitatud TÜ majandusteaduskonna arengukava.

Arengukava täiustamiseks ja korrigeerimiseks töötas 1994.a. algul töörühm prof. V. Tamme eestvedamisel. Käesolevas arengukava variandis kajastuvad ka selle töö tulemused.

SISUKORD

Sissejuhatus	6
--------------------	---

I OSA. TÜ MAJANDUSTEADUSKONNA ARENGUVISIOON, -POTENTSIAAL JA KESKKOND	10
---	----

1.1. Ajalooline tagapõhi	10
--------------------------------	----

1.2. TÜ majandusteaduskonna koht majandushariduses ja -teaduses.....	13
---	----

1.3. Väliskeskkonna mõju TÜ majandusteaduskonna arengule	23
---	----

1.4. TÜ majandusteaduskonna sisemine potentsiaal .	29
--	----

II OSA. TÜ MAJANDUSTEADUSKONNA STRATEEGILISED TEGEVUSSUUNAD.....	39
---	----

2.1. Kraadiharidus.....	39
-------------------------	----

2.1.1. Akadeemilise kraadihariduse sisu	39
---	----

2.1.2. Bakalaureuseõpe.....	51
-----------------------------	----

2.1.2.1. Kehtiv õppekava.....	51
-------------------------------	----

2.1.2.2. Perspektiivne õppekava (alates 1995/96 õppeaastast)	55
---	----

2.1.2.3.	Alternatiivsed eriained	67
2.1.2.4.	Eriainete õppekavad	77
2.1.2.5.	Õppetöö korraldus.....	79
2.1.3.	Magistriõpe	84
2.1.4.	Doktoriõpe.....	88
2.1.5.	Organisatsiooniline struktuur	88
2.2.	Majandusõpetus teistele teaduskondadele ja täiendõpe	94
2.3.	Teadus ja nõustamine	102
2.3.1.	Tähtsus ja eesmärgid	102
2.3.2.	Eeldused ja ressursid	104
2.3.3.	Teadustöö suunad	106
III OSA.	TÜ MAJANDUSTEADUSKONNA ARENGUPLAANI TAGAMINE	109
3.1.	Välissuhtlus	109
3.1.1.	Välissuhtluse eesmärgid.....	109
3.1.2.	Üldised põhimõtted välissuhtluse korraldamisel majandusteaduskonnas	110
3.1.3.	Hetkeseis majandusteaduskonna välissuhtluses.....	111
3.2.	Personal	118
3.3.	Ruumid	123

3.4.	Materiaal-tehniline baas	127
------	--------------------------------	-----

LISAD

Lisa 1.	Rahvamajanduse ja ettevõtetmajanduse instituut	134
---------	---	-----

Lisa 2.	Majandusinformaatika ja -modelleerimise instituut	155
---------	--	-----

Lisa 3.	Turunduse ja juhtimise instituut	171
---------	--	-----

Lisa 4.	Rahanduse ja arvestuse instituut.....	188
---------	---------------------------------------	-----

Lisa 5.	Majanduspoliitika ja riigimajanduse instituut	200
---------	--	-----

Lisa 6.	Tartu Ülikooli majandusteaduskonna põhikiri.....	214
---------	---	-----

SISSEJUHATUS

Majandusteadus ja -haridus on valdkond, mille tähtsus turumajandusele üleminekul oluliselt kasvab. Otsustuste aluseks pole uues süsteemis enam käsk, vaid enamasti sügav igakülgne majandusanalüüs. Sellest tulenevalt on ka muutused majandushariduses ja teaduses oluliselt suuremad kui mis tahes teisel elualal. Vastavate muutuste sihipärast läbiviimist kajastabki järgnevalt esitatav TÜ majandusteaduskonna strateegiline arengukava.

Riigi majandus- ja sotsiaalelu sfäärid vajavad järjest rohkem turumajanduse nõuetele vastavaid häid majandusspetsialiste. Arengutrepi esimestele astmetele pürgiv turumajandus ise ei suuda aga majandusharidust ega tema korraldamist veel vajalikul määral materiaalselt toetada. Kui võtta arvesse ka inimeste arengu (muutumise) aeglusest tingitud oskamatus ja mõtlemisviisi inertsus, siis on majandusharidus ja -teadus saanud praeguseks teenitult võrdlemisi kriitilise ühiskondliku hinnangu osaliseks. Põhjused võib lühidalt kokku võtta järgnevas:

1) majanduslikes hädades ja raskustes, mis viimasel ajal eriti suurenesid, peavad paljud inimesed süüdlaseks majandusteadlasi ja majandusharidust;

2) enamus kõrgharidusega inimesi puutus majandusharidusega kokku ainult ideologiseeritud poliitilise ökonoomia kursuse kaudu ja arvavad, et see esindas kogu nõukogude ajal viljeldud majandusteadust ning -haridust;

3) pikaajalise isoleerituse tõttu ei tundnud enamik majandusteadlasi reformide alguses piisavalt kaasaegset turumajanduse teooriat ning turumajandusele vastava majandushariduse nõudeid;

4) majandushariduse reform ei ole kulgenud oodatud kiirusega.

Tartu Ülikooli majandusteaduskonnal kui majandushariduse juhtival keskusel Eestis on tulnud oma vastutuse suuruse tõttu kuulda vahest ka enim kriitikat. Ülaltoodud hinnangutes ja arvamustes on ühtaegu tõe ning ekslikkust. Puuduste ja tegematajätmisteh põhjused on nii subjektiivsed kui ka objektiivsed. Tuleb lähtuda tekkinud olukorrast ja kujundada tegevuskava, mille realiseerimisel võiks loota, et TÜ majandusteaduskond võtab sisse väärilise koha mitte ainult Eesti majandusteaduses ja -hariduses, vaid ka ühiskonnas ning selle hinnangutes tervikuna.

Majandushariduse ja -teaduse (majandusliku mõtlemise) erilist rolli ühiskonna transformatsioonil käsumajandusest turumajandusse ja totalitarismist demokraatiasse demonstreerib võib-olla kõige enam välismaalt tuleva haridusabi eriline kontsentreeritus just sellele valdkonnale. Turumajandusliku mõtlemise ja elukäsituseta, turumajandusliku keskkonnata jäävad teiste teaduste saavutused ellu rakendamata ega toeta elatustaseme tõusu ning elukvaliteedi parandamist. Tuleb aga mõista, et välismaa abi ei suuda

kunagi asendada meie endi tööd ega materiaalist panust majandushariduse ja -teaduse arendamisel. Välisabi suudab päästa ainult neid, kes end ise päästa soovivad ja suudavad.

Strateegilise arengukava koostajatel tuli akadeemiliste aspektide kõrval pöörata tähelepanu ka turumajanduse olulisele liikumapanevale jõule - konkurentsile. TÜ majandusteaduskonna praegused arengutingimused ei võimalda tal kunagi jõuda arenenud riikidega samale tasemele. See unistus saab reaalsuseks alles ühiskonna majandusliku rikkuse kasvades, mis võimaldab luua nõutavad tingimused. Esitatud strateegiline arengukava on koostatud seda tingimust arvestades, et kindlustada TÜ majandusteaduskonna konkurentsivõime vähemalt Eesti piires.

TÜ majandusteaduskonna strateegilise arenguplaani koostamiseks poolt määratud komisjon koosnes neist teaduskonna töötajaist, kes andsid tooni viimastel aastatel arendatud diskussioonides ja juhtisid TÜ majandusteaduskonna ümberkorraldamist või osalesid selles aktiivselt. Sellega on tagatud arengu järjepidevus ja kogutud teadmiste rakendamine ümberkorralduste edasisel kavandamisel ning läbiviimisel.

Mõistmaks lähtesituatsiooni, antakse esimeses osas ülevaade TÜ majandusteaduskonna arengu ajaloost, tema kohta Eesti majandusteaduses ja -hariduses määravatest üldistest teguritest, teaduskonna ees seisvatest arengualternatiividest, väliskeskkonna poolt pakutavatest võimalustest ning sealt lähtuvatest ohtudest, aga samuti teaduskonna tugevatest ja nõrkadest külgedest praeguses situatsioonis ning perspektiivses arengus.

Neist arengudeterminantidest johtuvalt on strateegilise

arengukava teises osas kujundatud TÜ majandus-teaduskonna pakutavad konkreetsed teenused (õppeprogrammid), täitmaks parimal võimalikul viisil Eesti ühiskonna vajadusi majandusteadusliku ja majandusharidusliku teenindamise osas akadeemilisel tasandil.

Pakutavate teenuste arenguvajadustest ja -perspektiividest lähtuvad teaduskonna välissuhtluse, organisatsioonilise, kaadrialase ning materiaal-tehnilise tagamise vajadused ja kavad. Need esitatakse arengukava kolmandas osas.

Teaduskonna arengu määrab suures osas tema struktuuri-liste üksuste areng. Seepärast on teaduskonna kui terviku arengukava IV osas esitatud struktuuriliste üksuste (instituutide ja avatud ning avamist vajavate õppetoolide) arengukavad.

Keskkonna ebastabiilsuse ja ebamäärasuse tõttu pole võimalik pikemas perspektiivis ette näha väga detailseid arenguvariante, vaid ainult üldisi arengutendentse. Keskkonnatingimuste ja sisemiste võimaluste konkretiseerudes tuleb toimunud muutustele paindlikult reageerida ja arengukavasid täpsustada. Seega on strateegiline planeerimine pidev protsess, mitte ühekordne akt. Käesolev arengukava kuulub läbivaatamisele iga õppeaasta lõpul, et viia operatiivselt sisse vajalikud muudatused nii konkreetses tegevuses kui ka pikemaajalises perspektiivis.

I OSA. TÜ MAJANDUSTEADUSKONNA ARENGUVISIOON, -POTENTSIAAL JA KESKKOND

1.1. Ajalooline tagapõhi

Tartu Ülikooli majandusteaduskonnal on pikad traditsioonid, mis ulatuvad tagasi TÜ taasavamise aastatesse. Käesoleval momendil on aga ajaloost loomulikult peamised need aspektid, mis kujundasid praeguse olukorra ja mõjutavad oluliselt edasist arengut - see on TÜ majandusteaduskonna areng Nõukogude okupatsiooni ajal.

1940.-1950. aastatel valitses NSV Liidus arvamus, et majanduse juhtimine kujutab endast üksnes tehnilist tööd, mille käigus realiseeritakse parteilt tulevad strateegilised juhised. Seda seisukohta järgides kahjustati oluliselt just majandusalast akadeemilist haridust ja teadustööd. Ülikoolid sunniti seetõttu andma majandusalast kutsekõrgharidust, mis oli lisaks sellele veel äärmiselt kitsalt spetsialiseeritud. Teadustöös seati esikohale pinnapealsete päevaprobleemide empiristlik käsitus. Fundamentaaluuringud suruti ideologiseeritud poliitilise ökonoomia raamidesse.

Majandusteaduse arengule Tartu Ülikoolis mõjus kahjulikult ka see, et pärast sõda likvideeriti majandusteaduskond. Sellega kaotati arengu järjepidevusest tulenev positiivne efekt. Majanduse õpetamine (arvestamata poliitilist ökonoomiat) taastati alles 1954. aastal ja sedagi väga väikeses mahus ning õigusteaduskonnaga ühendatult.

Sellelt äärmiselt ebasoodsalt lähtepositsioonilt startides suudeti Tartu Ülikooli majandusteaduskond järjest enam ja enam suunata ülikoolile vastava akadeemilise kõrghariduse andmisele ja teadustöö arendamisele. Selleks kasutati kõiki võimalusi, mida vastav aeg pakkus. Olles keskusest kaugel ja seetõttu nõrgalt kontrollitud, valitses TÜ majandusteaduskonnas suhteliselt suur vabadus konkreetsete ainete sisu kujundamisel. Tihti polnud ainete tegelikul sisul eriti palju ühist Moskvast etteantud tüüpprogrammiga.

Võib öelda, et majandusküberneetika sisseviimisega loodi 1967. aastal eriala (ainekompleks), mis oma suunitluselt ja baasilt vastas klassikalises ülikoolis antava majandushariduse nõuetele. See suund kujunes akadeemilise kaadri järelkasvu tähtsaks kasvulavaks ja lõi teiste erialadega ühendatuna TÜ majandusteaduskonnale olulise strateegilise eelise majandusharidust andvate ülejäänud koolide, sealhulgas ka TPI majandusteaduskonna ees.

Ka uuele liberaliseerumise lainele 1980-ndate aastate teisel poolel reageeris TÜ majandusteaduskond suhteliselt kiiresti. 1987. aastal toetas just TÜ majandusteaduskond aktiivselt isemajandava Eesti kontseptsiooni, andes selle autoritele toetuse avaldamiseks TÜ aulas laia publiku tähelepanu köites spetsiaalselt asutatud autasu. TÜ majandusteaduskonna õppejõud osalesid aktiivselt IME kont-

septsiooni väljatöötamisel ja sellega seotud avalikes diskussioonides. See oli paljudele õppejõududele aeg turumajanduse teooriatele ümberspetsialiseerumiseks ja mis veelgi tähtsam, teoreetiliste seisukohtade rakendamise õppimiseks konkreetsetes ajalooliselt kujunenud ühiskondlik-poliitilistes tingimustes.

Keskkonnatingimuste muutus tegi kiiresti selgeks vajaduse ja andis ka võimaluse majandushariduse ja -teaduse reformiks. TÜ majandusteaduskonnas algas juba 1987. aastal ainete sisu kaasajastamine ja õppeprogrammide läbivaatamine. 1989. aastal loodi täiesti tühjale kohale Eesti majanduse avanemise perspektiive ette nähes välismajanduse eriala. 1989. aastast algas sisuliselt töö kogu majandusteaduskonna õppekava läbivaatamiseks ja uute nõuetega vastavusse viimiseks. Esimeseks kogu teaduskonda haaravaks tulemuseks oli alusõppe uue sisu ja vormi kujundamine. Sellele vastavalt toimus 1991. aastal vastuvõtt TÜ majandusteaduskonda juba uue programmi alusel. Universaalsemale (akadeemilisele) haridusele üleminekuks juurutati kaheaastane alusõppeprogramm, mis on ühine kõigile majandusteaduskonna üliõpilastele. Baasõppe osas on uued, kaasaegsed majandushariduslikud õppeained põhiliselt sisse viidud. Ühelt poolt toimub, nende sisuline täiustamine ja integreerimine ning teiselt poolt nende omavaheline koordineerimine ja proportsioonide täpsustamine.

1992. aasta alguseks oli mitmeaastase diskussiooni tulemuste alusel nii üldjoontes kui ka konkreetselt välja töötatud TÜ majandusteaduskonna peaõppe (spetsialiseerumise) kava. Sellest lähtuvalt toimus konkreetsete ainekomplekside ettevalmistustöö (vajalike ainete õppematerjalide ettevalmistamine) ja 1993. aasta septembris algas peaõppe kava praktiline realiseerimine. Uute kavade kohaselt jõudsid

alusõppesse astunud üliõpilased peaõppesse.

Kujunenud olukorrast lähtuvalt on TÜ majandusteaduskonna jõupingutused käesoleval ajal suunatud peamiselt peaõppe ainekursuste täiustamisele ja lihvimisele. Jätkub töö peaõppe suundade täpsustamisel ning kooskõlastamisel, et viia vastavusse teaduskonna eesmärgid ja võimalused.

Õppetöö ümberkorraldamise primaarsuse tõttu ei ole paljudel õppejõududel jätkunud piisavalt jõudu ega aega akadeemilise teadustöö jaoks. See kujuneb lähiaastatel teaduskonna töö raskuskeskmeks.

1.2. TÜ majandusteaduskonna koht majandushariduses ja -teaduses

TÜ majandusteaduskonna koha majandushariduses ja majandusteaduses määravad järgmised aspektid:

1) TÜ on klassikaline ülikool ja tema majandusteaduskond peab oma olemuselt, ülesehituselt ning suunitluselt vastama klassikalise ülikooli standarditele;

2) TÜ majandusteaduskond peab vastama Eesti ühiskonna, eriti aga tema majanduse nõudmistele kaasaegse haridusega majandusspetsialistide ja aktuaalseid probleeme käsitlevate majandusteaduslike uuringute järele;

3) Eesti majandus integreerub oma väiksuse tõttu äärmiselt tugevalt ning ulatuslikult maailmamajandusse ja

TÜ majandusteaduskond peab vastama maailmamajanduse esitatavatele nõuetele majandushariduse ja -teaduse osas.

Teadus- ja õppetöö olemust, ülesehitust ning arengusuundi kavandades lähtutakse TÜ majandusteaduskonnas eelkõige arengu käigus väljakujunenud tingimustest ja võimalustest, mitte niivõrd abstraktsetest ideaalidest või koguni soov-unelmatest.

A. Klassikalise ülikooli osana on TÜ majandusteaduskonna esmasteks ülesanneteks:

a) akadeemilise (universaalse ja üldise) majandushariduse andmine majandusteaduskonna üliõpilastele, et valmistada ette ühiskonna ja majanduse suhteid, majanduse globaalseid seoseid ning ülesandeid tunnetavaid ja mõistvaid võimekaid spetsialiste;

b) piisava majandushariduse andmine TÜ teiste teaduskondade üliõpilastele, et ühiskonna juhtivad jõud suudaksid mõista majanduse funktsioneerimise ja arengu peamisi seaduspärasusi;

c) majanduse fundamentaalprobleemide tunnetamisele, avamisele ja lahendamisele suunatud teadustöö arendamine;

d) kraadiõppe arendamisega kaadri kasvatamine Eesti teadus- ja haridusasutustele, aga samuti iseendale kaadri järelkasvu kindlustamine;

e) kodanike kasvatamine, kes julgeksid ja suudaksid võtta endale vastutuse raskete ühiskondlik-majanduslike probleemide tõstatamisel ning lahendamisel.

Nende ülesannete täitmiseks TÜ majandusteaduskond

*peab võrdselt tähtsaks nii rahvamajandust kui ka ettevõttemajandust ja nendega seotud probleeme;

*paneb peamise rõhu üldisele teoreetilisele koolitusele ja majandusliku mõtlemisvõime arendamisele, et kujundada suure mobiilsusega ning kiiresti muutuv keskkonnas orienteerumisvõimelised laia silmaringiga ühiskonnaliikmed (kindla teoreetilise ja üldmetodoloogilise baasiga spetsialistidel on suhteliselt lihtne omandada konkreetsete tööülesannete täitmiseks vajalikud vilumused ning oskused);

*arendab välja kindla süsteemi teiste teaduskondade üliõpilaste majandusalaseks koolitamiseks nii majanduse aluste kui ka vastava teaduskonna spetsiifikaga seostatult;

*arendab interdistsiplinaarseid koostöösuhteid teiste TÜ teaduskondadega, et laiendada majandusteaduskonna üliõpilaste võimalusi oma hariduse kujundamiseks universaalsuse suunas. Siin peitub TÜ majandusteaduskonna üks strateegiline eelis teiste majanduskoolide ees.

Vastavalt klassikalise ülikooli rahvusvahelistele eeskujudele kujundati TÜ majandusteaduskonnas akadeemilise majandushariduse tuum (alusõpe) ja selle proportsioonid erialaõppega (spetsialiseerumise suundadega), aga samuti kraadiõpe (magistri- ja doktoriõpe). Nende kontseptuaalsed alused, konkreetne sisu ja arenguperspektiivid on esitatud II osa punktis 2.1.

B. Eesti ühiskonna, eriti majanduse nõudmiste arvestamiseks
kujundab TÜ majandusteaduskond

a) peaõppe suunad (ainekompleksid) vastavalt Eesti Vabariigi majanduse strateegilistele vajadustele ja aktuaalsele nõudmisele spetsialistide järele, tasakaalustades tööturu vajadusi ja noorte huvi mingi konkreetse spetsialiseerumise

suuna vastu;

b) teadustöö suunad vastavalt Eesti Vabariigi nõudmistele fundamentaalsete majandusprobleemide teaduslikuks uurimiseks ja strateegiliste lahendusteede väljatöötamiseks;

c) majandusliku täiendõppe ja nõustamise süsteemi.

Nende ülesannete täitmiseks arendab TÜ majandusteaduskonnad

*oma kaadrit vastavalt majandushariduse ja -teaduse strateegiliste vajaduste arengule, suunates üliõpilasi, magistrante ja doktorante pidevalt aktuaalsete majandusteemade käsitlemisele ning kvalifitseerides õppejõude ümber vastavalt muutunud nõudmistele;

* kontakte riigiasutuste, organisatsioonide ja ettevõtetega, et kiiresti tunnetada aktuaalseid vajadusi ja arengusuundi ning arendada vastastikku kasulikku koostööd nende vajaduste rahuldamiseks;

*rahvusvahelisi koostöösuhteid, et leida oma spetsialistide puudumisel abi väljastpoolt.

Peaõppe (spetsialiseerumise suundade) kujundamise kontseptuaalsed alused ja arenguperspektiivid TÜ majandusteaduskonnas on esitatud punktis 2.1. Täiendõppe väljaarendamise vajadust, võimalusi ja sellega seotud probleeme käsitletakse punktis 2.2. TÜ majandusteaduskonna teadustöö arengu strateegiline kava esitatakse punktis 2.3.

C. Maailmamajanduse poolt majandusharidusele esitatavate nõuete rahuldamiseks peab TÜ majandusteaduskond

a) kujundama õppekava vastavalt majandushariduse rahvusvaheliselt tunnustatud sisule (eriti majandushariduse tuuma kujundava alusõppe osas) ja viima kursuste sisu ning õpetamise vastavusse rahvusvaheliselt väljakujunenud nõuetega;

b) andma üliõpilastele vajalikud teadmised maailmamajandusest ja rahvusvaheliste majandussuhete tähtsamatest aspektidest, et lõpetajad orienteeruksid vähemalt oma kitsama spetsialiseerumise valdkonnas nii Eesti oludes kui ka rahvusvahelisel tasandil;

c) suunama teadustöö Eestile aktuaalsete maailmamajanduse ja rahvusvaheliste majandussuhete probleemide käsitlemisele.

Nende ülesannete lahendamiseks peab TÜ Majandusteaduskond

*internatsionaliseerima oma õppekava kahes suunas, tagades Eesti üliõpilastele võimalused välislektorite koolitamiseks ja pakkudes välismaa üliõpilastele võimalusi Eesti majandusprobleemide tundmaõppimiseks;

*integreeruma rahvusvahelistesse teadustöö projektidesse, et

-- õppida tundma rahvusvahelise majanduse probleeme ja ühendada nende käsitus Eestile huvipakkuvate aspektidega;

-- tekitada välismaa partnerites huvi Eesti majan-

dusprobleemide uurimise vastu ning laiendada nende kompetentsi Eesti majandusele;

*organiseerida üliõpilaste, magistrantide, doktorantide ja õppejõudude välisvahetust, omandamaks praktilisi teadmisi ja kogemusi vastavas keskkonnas ning pakkuda sama oma välispartneritele, kellest seeläbi võivad saada Eestile koostööpartnerid.

TÜ integreerub maailma teadusse ja haridusse ning majandusteaduskond peab andma selles valdkonnas oma panuse, mis võimaldaks Tartu Ülikoolil teaduse ja hariduse arendajana olla võrdväärseks partneriks Euroopa ja kogu maailma ülikoolidele ka majanduse valdkonnas. TÜ majandusteaduskonna välissuhete hetkeseisu ja arenguperspektiive käsitletakse punktis 3.1.

TÜ majandusteaduskonna kohta Eesti majandusteaduses ja -hariduses, tema poolt Eesti ühiskonnale pakutavate teenuste arengusuundi ja -alternatiive käsitletakse järgnevalt teenindusmarketingis tuntud vahendite abil. See tähendab lähtumist arengualternatiivide maatriksist (tooteturumaatriksist) vt. joonis 1.

	TURUD			
U	7	8	9	
L	4	5	6	
V	1	2	3	
	V	M	U	TEENUSED

Joon. 1. Arengustrateegiate alternatiivid.

Joonisel 1 on kasutatud järgmisi tähistusi.

TURUD:

V - vanad

L - laienevad

U - uued

TEENUSED:

V - vanad

M - modifitseeritud

U - uued

Vaadeldes toodud joonist TÜ majandusteaduskonna seisukohalt, saab eristada 9 võimalikku tegevussuunda. Nende otstarbekust ja perspektiivikust on tarvis analüüsida. Seejärel on vaja teha valik ning kujundada konkreetne teostusprogramm ("turundus-kompleks").

On selge, et mõistes teenuse vanust ka tema põhimõttelise sisu seisukohalt, pole vanad ega ka modifitseeritud plaanijamajanduslikud teadmised kasutatavad. Seetõttu eeldatakse järgnevalt, et hariduse sisu kohandamine turumajanduse ja vastava teadusliku paradigma nõuetele kujutab reformi kolmandat dimensiooni, mis vajaks aga eraldi käsitlemist. Siinkohal piirdatakse haridusteenuste uudsuse järgmiste aspektidega:

- 1) objekt (majanduse institutsionaalne või funktsionaalne valdkond);
- 2) sisestruktuur (üldise ja erilise, teoreetilise ja praktilise vahekord jms.);
- 3) maht (kestus).

Loomulikult on vähemalt esimesed kaks tunnust siin ise mitmemõõtmelised, mistõttu uue ja vana ning teenuste erinevuste piirid üldse saavad olla üksnes tinglikud.

Üldistavalt võib ülikooli vanaks teenuseks pidada akadeemilist majandusharidust 4...5-aastase programmi ulatuses. Lisaks iseloomustas seda seni jäik, üliõpilasele ettemääratud õppeplaan. Seda haridust püüti anda nii statistonaaris kui kaugõppes. Muidugi oli teatud (eelkõige kaubandusega seotud) erialadel oluline koht ka kutsehariduse elementidel. Just need vajavad majandussüsteemi muutusega kõige suuremat korrigeerimist.

Akadeemilise hariduse tähtsaks koostisosaks, mis eristab seda kindlalt kutsekõrgharidusest, on kraadiharidus. Et kraadihariduse eesmärgiks on eelkõige teadusliku metodoloogia, metoodika ja meetodite omandamine, oleksid muutused selles valdkonnas osutunud suhteliselt väiksemaks (objekti muutus ja ideoloogilisest taagast vabanemine ei muuda teadusliku metodoloogia olemust). Kuna Eestis muudeti aga kogu kraadiõppe aluseid ja kraadide olemust, tuli see teenus ka TÜ majandusteaduskonnas sisuliselt uuesti kavandada.

"Kõrvalproduktiks" on teaduskonnas olnud majanduse aluste õpetamine teiste teaduskondade üliõpilastele ning mitmetes spetsialiseerumise suundades ka täienduskoolituse korraldamine praktikutele.

Sellisel stardipositsioonilt lähtudes võiksid tähelepanu väärida järgmised strateegiad.

1. Modifitseeritud teenuste pakkumine senisele põhiturule - oma teaduskonna üliõpilastele (alternatiiv 2). Modifikatsioon seisneb eelkõige hariduse paindlikkuse suurendamises üliõpilaste endi valiku alusel. Selle strateegia programm on põhiliselt välja töötatud (p.2.1.). Teenuse edasine modifitseerimine võib toimuda eelkõige pakutavate alternatiivainete loetelu ning vastavate õppegruppide suuruse reguleerimisega. Viimasega korrespondeerub teatud ajalise nihkega õppejõudude arv õppetoolides ning mõnikord ka õppetoolide struktuur ise. Käesoleval ajal on vaja saavutada õppekava organisatsiooniline tagamine põhiliste õppetoolide väljaarendamisega.

2. Magistriõppe võib joonisel 1 paigutada lahtrisse 3 - uued teenused vanale turule. On ju see mõeldud eelkõige oma teaduskonna parematele lõpetajatele (vt. lähemalt p. 2.1.). Uueks võib seda teenust nimetada sisulise erinevuse tõttu aspirantuurist. Lisaks iseseisvale tööle on siin ka klassikalise koolituse jooned (ainekursused). Loodetavasti tagab välisabi Eurofakulteedi raames ka vajaliku kvaliteedi (p.3.1.). Läbitöötamist vajab veel välis- ja siseõppejõudude roll ning tööjaotus. See töösuund määrab lõppkokkuvõttes kaadri järelkasvu kaudu ka kogu teaduskonna tuleviku.

3. Turu laiendamise vajadus ja võimalus eksisteerib eelkõige töös teiste teaduskondade lõpetajate ja üliõpilastega (vt. p.2.2.). Siin võiks põhiliseks pidada alternatiivi 5, mis tähendab endiselt rahvamajanduse ja ettevõtluse üldaluste õpetamist, ent senisest erinevas vormis. Mõeldav on nii majandusteooria kui ka ärijuhtimise spetsiaalsete

koondprogrammide väljapakkumine kõigile ülikooli üliõpilastele selleks ülikooli poolt eraldatud vahendite arvel. Peale selle võiksid üksikud huvilised kuulata ka erikursusi koos majandusteaduskonna tudengitega. See töösuund on praegu organisatsiooniliselt korraldamata. Ilmselt on teaduskonnas vaja kiiresti luua institutsioon, mis tegeleks kogu tööga väljaspool teaduskonda (muidugi põhiliselt teaduskonna õppejõudude baasil).

4. Tööd väljaspool ülikooli võib suures osas käsitleda alternatiividena 8 ja 9. Muidugi oli ka kaugõpe põhiliselt suunatud praktikutele. Seetõttu võiks rääkida ka töö jätkamisest vanal turul uute, nii sisult kui vormilt erinevate teenustega. Siiski ei ole õppijad enam ülikooliga samavõrd seotud kui varem, mistõttu on õigem rääkida uuest turust. Ilmselt toimuvad suured muutused ka kuulajate kontingendi struktuuris.

Erinevalt teistest töösuundadest tuleb siin esmaseks pidada otsest majanduslikku efektiivsust - see tegevus peab olema tasuline ning võimaldama õppejõududele täiendavat sissetulekut ja teaduskonna materiaalse baasi arengut. Selleks peaks vastav institutsioon olema majanduslikult iseseisev, kuid alluma teaduskonna üldjuhtimisele. Selline institutsioon oleks võimalik asutada ülikooli poolt antava stardikapitaliga

Selle valdkonna teenustena tulevad arvesse

- 1) p.3 mainitud programmid teaduskonnast välja-
poole (mitteüliõpilastele tasulised);
- 2) spetsiaalselt pakutavad 1...2-aastased ärikoolitus-
programmid;
- 3) lühiajalised erikursused.

5. Eelmises punktis mainitud institutsioon võiks vajadusel vahendada ka konsultatsioone nii algajatele kui tegutsevatele ettevõtjatele, nii praktikutele kui üliõpilastele, seda siiski vaid vajadusel, sest tõenäoliselt jäävad siin domineerima nii informatsioonilised kui rahalised otsekonnaktid. Tervikuna oleks nõustamine teaduskonnale üks osa alternatiividest 3, 6 ja 9. Selle tegevussuuna teise külje moodustab rakenduslik tellimuslik teadustöö (vt p.2.3).

1.3. Väliskeskonna mõju TÜ majandusteaduskonna arengule

Väliskeskkonnast tulenevad TÜ majandusteaduskonnale nii arenguvõimalused kui ka segavad asjaolud ja ohud. Eduka arengu kindlustamiseks tuleb võimalused maksimaalselt ära kasutada ja segavate asjaolude ning ohtude mõju vältida või vähendada.

A. Võimalusi ja soodustavaid tegureid TÜ majandusteaduskonna arenguks võib näha järgmistes asjaoludes:

*Eesti majanduses on oodata tõusu, mis suurendab riigieelarve võimalusi ja kasvatab nõudlust majandushariduse järele;

*toimub riigiasutuste ümberkujundamine, mis suurendab nõudlust akadeemilise haridusega majandusspetsialistide järele;

*tekib suur hulk uusi (väike)ettevõtteid, millesse

tuleb rohkesti uusi inimesi, kes vajavad tugevat majandushariduslikku baasi;

*huvi majandushariduse ja majandusliku konsultatsiooni vastu kasvab suhteliselt kiiremini kui huvi teiste eluvaldkondade vastu;

*integreerumine Euroopa ühiskonda ja majandusse suurendab oluliselt vajadust põhjalike majandusalaste teadmiste järele;

*Tartu Ülikooli hea maine nii kodu- kui ka välismaal toetab oluliselt ka majandusteaduskonda;

*TÜ raamatukogu kaasaegne hoone ning üha parem varustatus nõuetekohase õppe- ja teaduskirjandusega loob ka majandusteaduskonna üliõpilastele head töötingimused;

*ühiselamute olemasolu, milles elamisvõimaluste pakkumine annab TÜ (majandus)üliõpilastele suure eelise teiste (majandus)koolide ees;

*sünergeetilise efekti saavutamise võimalus erinevate teaduskondade koosmõjul;

*kontaktid välismaa ülikoolide ja teadusasutustega võimaldavad kiiremini kaasajastada õppeprogrammid ja teadustöö sisu;

*võib loota eelarveliste vahendite kasvu hariduse suunas, mis suurendab ka majandushariduse võimalusi;

*majandushariduse internatsionaliseerumine võimaldab seda pakkuda ka väljapoole Eestit ja suurendab meie

üliõpilaste suhtlust välismaaga;

*välismaal kasvab huvi Eesti majanduse vastu, mis suurendab nõudlust majanduskoolituse ja konsultatsiooni järele;

*jätkuv välisabi majandusharidusele ja teadusele võimaldab kiiresti arendada selle sisu ja vormi;

*külalisprofessorite loengukursused võimaldavad anda teadmisi meil puuduvates või nõrgalt arenenud ainevaldkondades;

*haridustase üldhariduskoolides tõuseb, mille tulemusena paraneb ka majandusteaduskonna üliõpilaste ettevalmistus.

*majandusliku algõpetuse sisseviimisega üldhariduskoolidesse tõhustub kutsevalik ja paranevad majanduslikud algteadmised.

Loomulikult on need võimalused erineva esinemistõenäosuse ja mõjuga, kuid neist võib TÜ majandusteaduskond leida tuge oma igapäevases töös ja tulevikupüüdlustes. Eesti majandusliku olukorra paranemine, eriti hulga uute väikeettevõtete tekkimine, aga samuti riigiasutuste ümberkorraldamine (eriti kaadri uuendamine) suurendab huvi ja nõudmist kõrgema majandushariduse järele. Majanduse juhtimisega (iseseisvate otsuste vastuvõtmisega) hakkavad selle erinevatel tasanditel tihedalt kokku puutuma need, kes käsumajanduse tingimustes olid surutud lihtsa töölise rolli, rääkimata sellest, et turumajandus nõuab majandusspetsialistidelt hoopis uut kvaliteeti – analüüsivõtete kasutamise ja tulemuste üldistamise oskust.

Nõudmist majandushariduse järele suurendab Eesti majanduse järjest ulatuslikum ja sügavam integreerumine maailmamajandusse, sest välispartnerite näol on tegemist turumajandust hästi tundvate isikute ja institutsioonidega, kellel on reeglina ka tugev majandushariduslik baas. Välissuhtluses avaldub majandushariduse puudulikkus (teadmiste lünklikkus) eriti selgelt ja teravalt.

Majandusliku olukorra paranemine peaks suurendama ka majandusharidusse ja -teadusse suunatavaid vahendeid nii riigieelarve kaudu kui ka ettevõtete, asutuste ja organisatsioonide kulutustena haridusteenustele.

Suured võimalused tulenevad teaduskonna sidemetest välismaa õppe- ja teadusasutustega. Külalisprofessorid teevad asendamatu tööd neis valdkondades, kus TÜ majandusteaduskonnal oma spetsialistid puuduvad. Nad annavad tugeva impulsi kõigile õppejõududele oma töö kriitiliseks hindamiseks ja täiustamiseks. Koostöö välispartneritega võimaldab kiiremini ületada pikaajalisest isolatsioonist tuleneva mahajäämuse mitte ainult informatsiooni ja õppening teadustöö teoreetiliste, metodoloogiliste ja metoodiliste aluste osas, vaid sageli tugevdada ka õppe- ja teadustöö materiaalsel baasil. Koostöö välispartneritega on selleks kanaliks, mille kaudu jõuab meieni majandusharidusse suunatud välisabi. Väliskontaktid on suureks stiimuliks noortele ülikooli õppejõududele ja magistrantidele ning doktorantidele akadeemilise karjääri valimiseks ja jätkamiseks. Välismaa kasvav huvi Eesti majanduse vastu loob muuhulgas spetsiifilise nõudluse ka TÜ majandusteaduskonna haridus- ja teadusalaste teenuste järele.

TÜ majandusteaduskond võib loota positiivset efekti ka

üldise keskhariduse paranemisest (näiteks võõrkeelte oskuse osas), mis annab majandusharidusele kindla üldharidusliku baasi ja võimaldab säästa seni keskhariduse puudujääkide kõrvaldamisele kulutatud aja majandushariduse jaoks.

B. Väliskeskkonnast tulenevaid ohtusid ja negatiivseid mõjusid võib TÜ majandusteaduskond leida järgmistes asjaoludes:

*konkurents majandushariduses, eriti ettevõttemajanduse valdkonnas kasvab ja tugevneb;

*luuakse uusi majanduskoole, mis loob alternatiivseid võimalusi nii õppejõududele kui ka üliõpilastele;

*parimatel lõpetajatel puudub huvi teadustöö ja ülikoolikarjääri vastu, mis muudab raskeks kaadri säilitamise ja uuendamise;

*õppejõud, eriti noored lahkuvad ülikoolist ettevõtlusse, kus palgad on tunduvalt kõrgemad ja tõus karjääriredelil kiirem;

*demograafilised protsessid arenevad ebasoodsalt, mis vähendab potentsiaalsete üliõpilaste arvu;

*töötingimused, eriti hoonete ja tööruumide osas on halvad ning halvenevad suhteliselt veelgi;

*palgad jäävad majandusteaduskonnas allapoole ettevõtluses pakutavat taset ja teaduskond ei suuda konkureerida parima kaadri pärast;

* teadustöö ressursikate on ebapiisav.

Konkurentsi kasv majandushariduse valdkonnas tähendab vajadust suurendada jõupingutusi (kulutada enam aega ja vahendeid) parema üliõpilaste kontingendi komplekteerimiseks. Eriti suureneb konkurents ettevõtte majandusõpetuse (ärikoolituse) valdkonnas, kus on juba tekkinud ka esimesed erakoolid. Kui rakendub EV Riigikogus vastu võetud seadus, mille kohaselt riigieelarvest kaetakse erakoolidel jooksva õppetööga seotud kulutused, kujutavad nad TÜ majandusteaduskonnale tõsist ohtu. Erakoolides on vahendite kasutamine riikliku bürokraatia kontrollist vaba, mis võimaldab neil paindliku palgapoliitikaga üle meelitada või oma mõju alla haarata (osaliselt rakendada) parema osa TÜ majandusteaduskonna õppejõududest. See protsess on juba alanud ja võib lähitulevikus omandada ähvardava ulatuse.

Parematel majandusteaduskonna lõpetajatel puudub sageli huvi akadeemilise karjääri vastu. Ülikoolis pakutavad palgad ja muud töötingimused on sedavõrd konkurentsivõimetus, et hea järelkasvu saamine nõuab erakordseid jõupingutusi. Magistriõppesse jääb veel suhteliselt palju häid lõpetajaid, kuid tavaliselt ainult selleks, et pikendada hea töökoha otsimise aega. On karta, et palgad ülikoolis ei tõuse lähitulevikus ettevõtlusega konkurentsivõimelisele tasandile, mistõttu oht kaadri järelkasvule jääb püsima pikaks ajaks ja radikaalsete lahendusteta võib see isegi süveneda.

Teaduskonnal ei piisa ruume ja olemasolevadki tööruumid ei vasta nõuetele. Selles osas toimub lähemal ajal pidev suhteline halvenemine, kus probleemiks kujuneb kaasaegse tehnika paigutamine ja efektiivse kasutamise võimaluste loomine. Auditooriumid ei vasta oma suuruselt ega

tingimustelt õppetööle esitatavatele nõuetele. Puudub võimalus teaduskonna raamatukogu nõuetekohaseks sisustamiseks, et üliõpilased saaksid kiirelt vajalikku kirjandust kasutada. Linnaäärne asukoht muudab sellise töötamisvõimaluse äärmiselt vajalikuks.

Probleemiks TÜ majandusteaduskonna arengus on teadustöö finantside nappus. Akadeemilises kõrgkoolis on vajalik teadustöö riigieelarveline finantseerimine, sest siin peab olema suur osatähtsus pikematel fundamentaalteaduslikel teemadel. Teadustöö on äärmiselt tähtis vahend õppejõudude kaadrireservi loomisel ja säilitamisel. Teadustöö (baas)finantseerimine tuleb otseselt siduda magistri- ja doktoriõppega ning ka EV Teadusfondi grantid tuleb TÜ majandusteaduskonnas suunata esmajoones õppejõudude järelkasvu ettevalmistamisele.

1.4. TÜ majandusteaduskonna sisemine potentsiaal

Arengu planeerimisel tuleb arvestada ka TÜ majandusteaduskonna sisemist potentsiaali. Järgnevalt tuuakse välja teaduskonna praegused tugevad ja nõrgad küljed. Tugevusest või nõrkusest rääkides tuleb alati silmas pidada tausta. Antud juhul on selleks käesolevaks ajaks kujunenud olukord Eesti Vabariigis. Euroopa või kogu maailma tasemelt vaadatuna tuleks paljudele asjaoludele anda võib-olla hoopis teistsugune hinnang.

TÜ majandusteaduskonna tugevad küljed on

*kõrge kvaliteediga üliõpilaskond;

*aktiivne koostöö välismaa ülikoolide ja teadusasutustega;

*välja töötatud uus, kaasaja tingimustele vastav õppekava;

*paljudel õppejõududel on korralik akadeemiline haridus ja teadustöö kogemused, neil on tarvis omandada ainult konkreetsed teadmised turumajanduse funktsioneerimisest;

*teaduskonnas on kujunenud tugev koostöövõimeline ja suure sisemise motivatsiooniga tuumik;

*paljud õppejõud on saanud end täiendada välismaa ülikoolides ja teadusasutustes;

*tugev kvantitatiivsete meetodite õpetus;

*teaduskond arenes ja funktsioneeris senini stabiilselt;

*õppemaksu puudumine.

TÜ majandusteaduskond on juhtiva majandushariduse keskusena alati saanud suhteliselt hea üliõpilaste kontingendi. Majandushariduse populaarsus ja nõudmine selle järele kasvab lähiaastail veelgi. Vastuvõtu piiratuse tõttu kujuneb konkurss tugevaks ja teaduskonda saab sisse ainult hea kontingent. Viimasel ajal on paranenud üliõpilaskonna sooline koosseis - teaduskonnas suureneb meeste osakaal. 1993. aastal pääses teaduskonda mehi ja naisi enam-vähem võrdselt.

TÜ majandusteaduskonnas areneb kiiresti koostöö välismaa ülikoolide ja teadusasutustega. Teaduskond on haaratud mitmesse suurde välisabi projekti, mille eesmärgiks on kiirendada teaduskonna jõudmist rahvusvaheliselt tunnustatud õppe- ja teadustöö tasemele. Väliskoostöö kaudu on teaduskond saanud olulist materiaalist abi nii õppe- kui ka teadustöö baasi tugevdamiseks. Paljud õppejõud ja magistrandid on saanud end täiendada välismaal. Välislektorite abiga on oluliselt rikastatud teaduskonna õppetöö sisu. Üliõpilastele on organiseeritud praktikat välismaa ettevõtetes. Väliskoostöö osa kasvab lähematel aastatel oluliselt ja on TÜ majandusteaduskonna arengupotentsiaali üheks oluliseks mõjuriks.

TÜ majandusteaduskonna peamiseks varaks, millest tuleneb sisemine potentsiaal (tugevad ja nõrgad küljed), on tema töötajad, nende aastakümnetepikkuse tööga loodud väärtused ja kogemused. TÜ majandusteaduskonnal kui majandushariduse ja -teaduse juhtival keskusel Eestis tuleb arengus lähtuda peamiselt oma personali potentsiaalist, sest väljastpoolt teaduskonda pole erilist lootust sobivat personali saada. Teaduskonnas on kujunenud suhteliselt hea akadeemilise haridusega ja välismaa kogemustega koostöövõimeline ning sisemiselt motiveeritud tuumik, kelle eestvedamisel on viimastel aastatel tehtud ära suur töö õppe- ja teadustöö kaasajastamisel. Lühikese ajaga on valdav enamik õppejõududest jõudnud ümber orienteeruda turumajanduslike ainete õpetamisele.

Teaduskonna tugevaks küljeks on kahtlemata see, et välja on töötatud uus õppekava. Kuigi selle täiustamine ja arendamine jääb teaduskonna juhtkonna peamiseks tähelepanu objektiks ka edaspidi, tähendab uue õppekava valmimine

siiski transformatsioonist tulenenud segaduste ja anarhia perioodi lõppu ning stabiilse normaalse arengu algust, mis on viljaka töö peamiseks eelduseks.

TÜ majandusteaduskonna kujunemist kaasaegseks akadeemiliseks õppe- ja teadusasutuseks soodustab oluliselt kvantitatiivsete (matemaatiliste ja statistiliste) meetodite traditsiooniliselt tugev esindatus õppe- ja teadustöös. Lisaefekti annab siin nende tihe seotus informaatikaga (kompuutrite kasutamisega). Kakskümmend viis aastat tagasi kujundatud majandusküberneetika eriala on rajanud kogu teaduskonnale tugeva akadeemilise baasi, millelt on suhteliselt lihtsam üle minna kaasaegsete matematiseeritud turumajanduse teooriate õpetamisele. Kvantitatiivsele majandusõpetusele on eraldatud kindel koht ka teaduskonna uues õppekavas.

Riikliku kooli osana on TÜ majandusteaduskonna tugevuseks erakoolidega võrreldes õppemaksu puudumine, mis annab võimaluse õppimiseks ka vaestest peredest pärit noortele. Juhul, kui riik hakkab edaspidi ka erakoolide kulusid katma, muutub see tugevus aga nõrkuseks, sest puuduksid rahaallikad edukaks konkureerimiseks vajalike kulutuste katmisel (konkurentsivõimeliste palkade maksmiseks jms.).

TÜ majandusteaduskonna nõrgad küljed ja probleemid on

*uute (turumajanduslike) kursuste ebapiisav läbitöötatus ja ettevalmistus (viimistletus);

*vähene kaasaegsete pedagoogiliste meetodite ja võtete tundmine ning kasutamine;

*nii eesti- kui ka võõrkeelse õppekirjanduse nappus;

*õppe- ja teadustöö infrastruktuuri (kompuutrid ja tarkvara, paljundusaparaadid, tahvlid, grafoprojektorid jms.) puudumine või algelisus;

*teaduskonna sisestruktuuri ebatäiuslikkus (struktuurireform pole lõpetatud);

* võõrkeelte (eriti inglise keele) puudulik valdamine

*ebapiisavad teadmised õppekava ja ainekursuste konkreetsest sisust erinevate riikide ülikoolides;

*teaduskonna juhtkonna ja õppejõudude ebapiisav aktiivsus ja oskus teaduskonna reklaamimisel ja lisafinantseerimise allikate leidmisel (taotlused kõikvõimalikesse fondidesse, riigiasutuste ja ettevõtete teenindamine jms.);

*sisemise konkurentsi ebapiisav tase;

*õppejõudude kõrge keskmine vanus, noore järelkasvu vähesus;

*sissetulekute madal tase, mis sunnib minema ettevõtlusse või otsima kõrvalteenistust;

*palkade vähene diferentseeritus, mis ei stimuleeri kvalifikatsiooni tõstma ega tööpanust suurendama;

*teaduskonna ebapiisav tutvustamine nii ühiskonnale tervikuna kui ka erinevatele huvigruppidele (potentsiaalsed sisseastujad, oma teaduskonna üliõpilased, ülikooli teised teaduskonnad, juhtkond jne.);

*venekeelse üliõpilaskonna vähene integreeritus teaduskonda;

*idasuunaliste kontaktide ja koostöö lakkamine.

Peamiseks puuduseks TÜ majandusteaduskonnas on kahtlemata uute (turumajanduslike) kursuste ebapiisav läbitöötatus ja ettevalmistus. Uue õppekava kujundamine lõppes 1992. aasta lõpul. Alles siis selgus paljude õppejõudude jaoks nende töö edasine suund ja sisu. Vajaliku kirjanduse hankimine ja läbitöötamine nõuab palju aega. Oluliseks takistuseks on paljude õppejõudude vilets võõrkeelte oskus. Selles valdkonnas kulgeb siiski kiire areng paremuse poole. Lähema kahe-kolme aasta jooksul toimub peamiselt uue õppekava raames konkreetsete spetsialiseerumissuundade (ainekomplekside) sisu ja struktuuri täiustamine ning ainekursuste ettevalmistamine (loengukonspektid, seminaride kavad, kursusetööde teemad, kontrolli ja hindamise mehhanismid jms.).

Õppetöö efektiivsust vähendab oluliselt õppekirjanduse vähesus. Nii võõr- kui ka eestikeelsetest õppevahenditest on paljudes ainetes olemas ainult üksikud eksemplarid. Sellega on viidud miinimumini üliõpilaste võimalus iseseisvalt kirjandusega töötada ja auditoorne töö kujuneb loomingulise arutelu asemel mehaaniliseks loengukonspekti mahakirjutamiseks. Õppevahendite publitseerimiseks ettevalmistamine nõuab väga palju aega ja tehnilist tööd. Selleks puuduvad enamasti sobivad tehnilised vahendid ja vastava töö kompenseerimiseks (stimuleerimiseks) pole ka rahalisi vahendeid. Õppekirjandusega varustatuse parandamisele suunatakse lähema kahe-kolme aasta jooksul peamised jõupingutused õppetöö täiustamise valdkonnas. Oluliseks

toetuseks antud probleemi lahendamisel on Bentley programmi raames saadud raamatuannetus (42 õpikut 40 eksemplaris). Selles valdkonnas on abi planeeritud ka Eurofakulteedi programmi raames. Protsessi kiirendaks oluliselt õppevahendite kirjastamiseks tehtud töö eraldi tasustamine, milleks on vaja leida rahalised vahendid.

Teadus- ja õppetöö viimist kaasaegsele tasemele takistab oluliselt infrastruktuuri nõrkus. Kaasaegse tasemega ja piisava kohtade arvuga kompuutriklasside puudumine nõrgendab oluliselt üliõpilaste ettevalmistust informaatikavahendite kasutamise osas ega võimalda sisse viia kaasaegseid komputriseeritud ainekursuste osi. Üliõpilastel puuduvad võimalused oma töös pidevalt arvuteid kasutada (kursusetööde ettevalmistamiseks jms.), mistõttu neil ei arene kaasaegsete tehniliste vahendite pideva kasutamise oskus. Auditooriumide varustatus elementaarseima õppetehnikaga (tahvlid, grafoprojektorid) ja nende kohandatus tööks on vilets. Pole piisavalt kopeerimisvõimsust, et teenindada teadus- ja õppetööd jooksvate materjalide paljundamisega. Kuigi selles valdkonnas on viimastel aastatel toimunud oluline nihe paremuse poole, jääb infrastruktuuri areng veel kaugele maha minimaalselt vajalikust tasemest. Teaduskonna komputriseerimisel on väga oluliseks toetuseks Bentley programmi raames saadud arvutid. Infrastruktuuri parandamisele on suunatud ka osa Eurofakulteedi raames saadavast abist.

TÜ majandusteaduskonna potentsiaali vähendab pikaajalises perspektiivis hinnatuna oluliselt struktuuri ebatäiuslikkus, mis tuleneb otseselt struktuurireformi poolikusest (lõpetamatusest). Tartu Ülikooli üleminekul õppetoolide süsteemile eraldati majandusteaduskonnale ainult kümme õppetooli, kuigi teaduskond on pidevalt taotlenud vähemalt

16 õppetooli avamist. See tagaks teaduskonna struktuurse liigendatuse normaalseks funktsioneerimiseks hädavajalike ainesuundade lõikes. Teaduskond on püüdnud struktuurilist ebakõla ületada nn. lektoraatide kui õppetooli eelkäijate moodustamisega, kuid isegi need pole leidnud TÜ juhtkonna tunnustust. Seega puudub Tartu Ülikoolis praegu organisatsiooniline toetus majandusliku kõrghariduse jaoks väga oluliste ainesuundade (ettevõttemajanduse üldteooria, juhtimine, majanduspoliitika, majandusinformaatika, majandusanalüüs ja kontroll ning mitmed teised) väljaarendamiseks. Arenguperspektiivide puudumine toob paratamatult kaasa nende ainesuundade kängumise ja kogu majandushariduse sisulise halvenemise. Tallinna Tehnikaülikooli majandusteaduskond kui TÜ majandusteaduskonna peamine konkurent akadeemilise majandushariduse valdkonnas on saanud selles osas suure arengueelise. Seal on tunduvalt kitsama majandushariduse lõigu (puuduvad informaatika ja konkreetsete majandusharudega seotud ainevaldkonnad) katmiseks avatud 17 õppetooli ning lisaks veel mitmeid erakorralisi professuure. TTÜ majandusteaduskonna suhtes konkurentsivõime tagamiseks oleks TÜ majandusteaduskonnale perspektiivis vaja üle 20 õppetooli.

TÜ majandusteaduskonna nõrgaks küljeks on kahtlemata ka õppejõudude kõrge keskmine vanus. Vanemad õppejõud ei suuda piisavalt kiiresti ümber orienteeruda. Selleks pingutuseks ei leita karjääri lõpu liginemise tõttu ka piisavat motivatsiooni. Vanuse tõttu passiivsematele lisanduvad veel õppejõud, kes ei valda võõrkeeli (eriti inglise keelt). Kokkuvõttes ei ole paljud õppejõud piisavalt aktiivsed finantsallikate leidmisel, välissuhtluse ja teadustöö arendamisel ning uute kursuste ettevalmistamisel. Passiivsuse, puhuti koguni ükskõiksuse säilimist soodustab sisemise konkurentsi nõrkus ja välise konkurentsi puudumine, aga

samuti palkade ebapiisav diferentseeritus. Ka selles osas on tunda pööret paremusele, kuid tuleb leida täiendavaid stiimuleid aktiivsuse suurendamiseks ja konkurentsi tugevdamiseks.

TÜ majandusteaduskonna varasemas arengus mängis olulist rolli koostöö mitmesuguste ettevõtete, asutuste ja organisatsioonidega, eriti teaduslike uurimuste läbiviimiseks. Reformi käigus need koostöösuhted enamasti kadusid. Praegune rahaliste vahendite nappus ei soodusta sellise koostöö taasteket. Majanduse kriisiolukorrast väljatulekul võib loota siin teatud nihet paremusele, sest mõlemapoolne huvi on põhimõtteliselt olemas.

TÜ majandusteaduskond pole teinud piisavalt tööd iseenda reklaamimisel. Tähtis on tutvustada teaduskonna arengut ja sellega seotud probleeme eelkõige Eesti ühiskonnale tervikuna, kes peab saama informatsiooni teaduskonna teenuste kvaliteedist ja maksumusest. Ka vahetud huvigrupid tuleb pidevalt ja süstemaatiliselt kindlustada vajaliku informatsiooniga. Kõik üliõpilased peavad saama üldise ja tervikliku ülevaate õppekavast, selle üksikutest osadest (alusõpe, spetsialiseerumise suunad, ainekursused) ja sisust (õpetatavate ainete programmid). Täielik ülevaade tuleb anda teaduskonna õppuritele esitatavatest nõuetest. Spetsiaalsed teabevoldikud peab ette valmistama väliskülaliste ja koostööpartnerite jaoks. Takistuseks selle probleemi lahendamisel võib saada raha puudumine.

Teaduskonna nõrkuseks on idasuunaliste kontaktide katkemine või hooletusse jätmine iseseisvusele ja turumajandusele toimunud pöörde käigus. See oli teatud mõttes paratamatu, sest nii kogemus kui ka abi tuleb meile Läänest. Strateegilises plaanis on aga tarvis idasuunaline koostöö

taastada. Meil on vene keele valdamise näol olemas strateegiline eelis, mille peab kindlasti ära kasutama. See aitaks meid edaspidi ka Läänega koostööd arendada. Idasuunalise koostöö tihendamisel võib ära kasutada teaduskonnas õppivaid venelasi, kes seni on sisuliselt teaduskonda integreerimata.

II OSA. TÕ MAJANDUSTEADUSKONNA STRATEEGILISED TEGEVUSSUUNAD

2.1. Kraadiharidus

2.1.1. Akadeemilise kraadihariduse sisu

Ülikoolis pakutav akadeemiline majandusharidus on kraadiharidus. Selle peamiseks tunnuseks on hariduse teaduslik suunitlus, mis väljendub teaduskraadide omistamises kõigil kolmel astmel – bakalaureuse-, magistri- ja doktoriõppes.

BAKALAUREUSEÕPE rajab akadeemilise majandushariduse baasi, mida iseloomustab

1) lai üldhariduslik taust, mida võimaldab UNIVERSITAS ning mis on vajalik tegutsemiseks ühiskonna täisväärtusliku liikmena;

2) lai majandusteaduslik alus, mis võimaldab ülikooli lõpetajatel kiiresti kohaneda tööks majanduse eri valdkondades (majandusteaduslik üldharidus);

3) süvendatud teadmised ühes või mitmes majandusteaduse eri valdkonnas (majandusteaduslik eriharidus).

ÜLDHARIDUSE osas esindab Tartu Ülikool kompromissi Ameerika ja Saksamaa majandushariduse vahel. Kui Ameerikas on majandusteaduskonnas tavaline üldainete (emakeel, loodusteadused, kehaline kasvatus jt.) suur osakaal (kuni 50%) kohustuslikus programmis, siis Saksamaal on kohustuslik alusõpe põhiliselt majandusteaduslik. Tartu Ülikooli majandusteaduskond peab vajalikuks lülitada kohustuslikku programmi üksnes majandusteadusega olulisi seoseid omavaid üldaineid (õigusteadus, matemaatika, võõrkeel). Põhiliselt toimub ülikooli eelise ärakasutamine valikainete kaudu.

MAJANDUSTEADUSLIKU ÜLDHARIDUSE (hariduse tuuma) kujundavad

1) metodoloogilised ja metoodilised ained (matemaatika, statistika, informaatika, arvestuse alused);

2) fundamentaalsed majandusteaduslikud ained (mikro- ja makroökonoomika, ettevõteteteooria ehk saksa laenuna üldine ettevõttemajandusõpetus);

3) rakendusliku majandusteaduse alused nii rahvamajanduse kui ettevõtluse tasandil (majanduspoliitika ja ettevõtte juhtimise põhiaspektid).

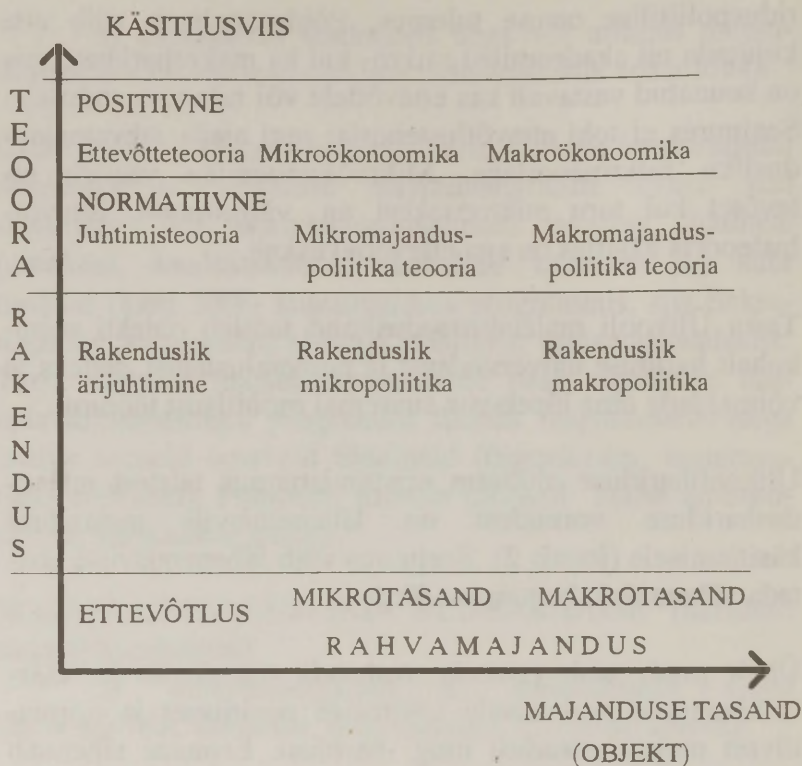
Paika ei pea arvamus, nagu tähendaks akadeemiline majandusharidus majanduse käsitlemist üksnes makrotasandil. Erinevus ärikoolitusest seisneb mitte niivõrd objektis, kuivõrd lähenemisviisis sellele. Akadeemilisus tähendab siin rõhuasetust majanduse ja selle eri osiste teooriale. Rahvamajanduse ja ettevõtluse kui objektide osatähtsus akadeemilises majandushariduses on lõppkokkuvõttes ha-

riduspoliitilise otsuse tulemus. Põhimõtteliselt võib ette kujutada nii akadeemilist mikro- kui ka makroharidust, mis on suunatud vastavalt kas ettevõttele või rahvamajandusele. Seejuures ei tohi ettevõtlusteooriat segi ajada rahvamajandusliku mikroteooriaga. Mikroökoonoomika vaatleb ettevõtet kui turu mikroosakest nn. väljastpoolt. Ettevõtlusteooria käsitus on aga ettevõttekeskne.

Tartu Ülikooli majandusteaduskond taotleb objekti seisukohalt hariduse universaalsust ja tasakaalustatust, selleks et võimaldada oma lõpetajate suuremat mobiilsust tööturul.

Ülikoolihariduse olulisem eristumistunnus teistest majandushariduse vormidest on lähenemisviis majanduse käsitlemisele (joonis 2). Seejuures võib lähenemisviise eristada vähemalt kahe tunnuse järgi

Ühelt poolt saab eristada vastavalt eesmärgile ja väärtushinnagute osalemisele käsitluses positiivset ja normatiivset majandusteadust ning -haridust. Esimene tähendab majanduse neutraalset ja kirjeldavat vaatlemist, teine aga majanduse juhtimise parimate võtete otsimist püstitatud eesmärkide saavutamiseks. Esimene üritab vastata küsimusele, kuidas majandussubjektid käituvad ja majandusprotsessid kulgevad ning miks just nii, teine aga õpetada, kuidas nad peaksid käituma ja kulgema. Majanduslikus kutsehariduses ja ärikoolituses domineerib selgelt teine pool (valmis retseptid). Ülikooliharidus tähendab aga eelkõige võimet iseseisvateks otsusteks positiivsete teadmiste alusel.

Joon.2. Majandusõpetuse sisestruktuur

Teiselt poolt eristuvad lähenemisviisid tunnetuslikult teoreetilisteks ja rakenduslikeks. Esimene tähendab majandusprobleemide abstraktset käsitlemist erinevate mudelite tasandil, teine aga konkreetset vaatlemist ajas ja ruumis.

Mainitud lähenemisviisid on esindatud nii rahvamajanduse kui ettevõtluse suhtes. Rahvamajandusõpetuse võib eesmärgi seisukohalt jagada majandusteooriaks ja -poliitikaks, ettevõtlusõpetuse aga ettevõtteteooriaks ja juhtimisõpetuseks. Seejuures sisaldavad normatiivsed suunad mõlemal tasandil nii teoreetilist kui rakenduslikku osa. Majanduse juhtimisel nii ettevõtte kui rahvamajanduse tasandil on omad teoreetilised alused, aga ka konkreetsed rakenduslikud

vormid.

Rahvamajandust kui objekti võib omakorda vaadelda kahes suunas: kui kodumajandite ja ettevõtete hulka ning kui agregeeritud nähtust. Sellele vastavalt võib kõigis käsitlusviisides eristada kaht poolt - mikro- ja makrokäsitlust (mikro- ja makroökonomika, mikro- ja makromajanduspoliitika).

Tartu Ülikooli majandusteaduskond peab tagama oma üliõpilastele ülevaate kõigist kuuest joonisel 2 kujutatud majandusõpetuse valdkonnast. Seda tuleb teha aga konkreetsete õppeainetega konkreetsetes ajalistes järgnevuses. Seejuures on vaja arvestada, et üksikud ained sisaldavad tavaliselt nii positiivseid kui normatiivseid, nii teoreetilisi kui rakenduslikke elemente (ehkki erineva rõhuasetusega).

Joonisel 3 on kujutatud Tartu Ülikooli majandusharidust puuna. Kõrvale on jäetud ettevalmistavad ja abistavad ained. Puu on kujutatud neljaastmelisena, kusjuures hargnemised vastavad nii majandusõpetuse sisemisele loogikale kui ka ajalisele järgnevusele. Puu tüvi ja põhiharud annavad kõigile majandusüliõpilastele ühise aluse, millele võivad tugineda peenemad oksad (erialasuunad) ja lehed (üksikud valikained).

Akadeemilist majandusharidust on soovitav alustada mikroökonomikaga, mis sisuliselt kuulub rahvamajandusteooria koosseisu, kuid annab teatavad raamid ja aluse ka ettevõtlusteooriale. Otstarbekas on ka süsteemi- ja otsustusteoreetilise juhtimisõpetuse käsitlemine enne majanduspoliitika õpetamist. Vastavad teoreetilised alused on olulised igasuguse süsteemi (ka rahvamajanduse) suunamisel.

			VÄLISMAJANDUS- POLIITIKA	S
			RIIGIMAJANDUS	P
	MAKROÖKO NOOMIKA sh. RIIGISTATIS- TIKA	MAJANDUS- POLIITIKA TEOORIA	RAHAPOLIITIKA	E
			ETTEVÕTLUS- POLIITIKA	T
				S
				I
				A
				L
MIKRO- ÖKO- NOOMIKA				I
				S
				E
				E
				R
	ETTEVÕTTE- TEOORIA, sh. ARVESTUSE ALUSED	JUHTIMIS- TEOORIA, sh. OTSUSTUS- TEOORIA	TURUNDUS	U
			ÄRIRAHANDUS	M
			JUHTIMINE	I
			JUHTIMISE- ARVESTUS	N
				E

Ü L D H A R I D U S E R I H A R I D U S

Joon.3. Akadeemilise majandushariduse puu

Skeemil ühel kõrgusel asuvad oksad on üksteisest suhteliselt sõltumatud ning neid võib õpetada suvalises ajalises järgnevuses (osaliselt ka paralleelselt eriharidusega). Küll aga tuleb ühe haru raames säilitada loogiline järgnevus.

ERIHARIDUSE ehk spetsialiseerimissuundade kujundamise võimalusi on põhimõtteliselt väga palju. Nende valikul on võimalik lähtuda kõigist majanduse liigituse alustest. Kõik nad tähendavad üldhariduse süvendamist mingis majanduse valdkonnas.

ETTEVÕTLUSEGA seoses on eri maades kasutusel spetsialiseerumise funktsionaalne, institutsionaalne ja/või regionaalne suund.

Funktsionaalne lähenemine on ise omakorda mitmemõõtmeline. Spetsialiseerumissuuna valiku aluseks võib olla

1) väärtusloome keti teatud lüli (varustamine, tootmine, turustamine);

2) tootmistegur (kapital, tööjõud, informatsioon);

3) juhtimisfunktsioon (analüüs, plaanimine, organiseerimine, kontroll).

Praktikas on välja kujunenud rida klassikalisi funktsionaalseid erialasid, mis kujutavad endast teatud kombinatsioone kõigist mainitud tunnustest mingi kindla rõhuasetusega. Sellisteks on näiteks

1) ärirahandus (raskuspunkt on ettevõtte varustamisel kapitaliga, kuid ka investeringute kavandamisel);

2) turundus (põhirõhk on turustamisel, kuid ka varustamisel ja uue toodangu kavandamisel);

3) tootmine (tihti ka kogu väärtusloome korraldus, logistika);

4) arvestus (ettevõtte varustamine infoga ja selle kasutamine juhtimisel).

Institutsionaalsel lähenemisel on erihariduses tähelepanu pööratud majanduse teatud haru või sektori ettevõtluse (näiteks panganduse või väikeettevõtluse) iseärasustele kõigis ülalnimetatud funktsioonides või nende kombinatsioonides. Regionaalselt eristatakse tihti rahvusvahelist ette-

võtlust.

RAHVAMAJANDUSE tasandil on spetsialiseerumine üldiselt nõrgem (sageli vaid üksikute valikainete kaudu). Siiski on siin võimalik valik näiteks

- 1) teoreetilise (matemaatilise),
- 2) tasandi (maailmamajandus, riik, regioon),
- 3) majanduspoliitika instrumentariumi (raha, õigus)

järgi.

Kui üldhariduse kujundamisel tuleb rangelt järgida selle vastavust rahvusvahelisele standardile, siis erihariduse raamide kujundamine on alati konkreetne hariduspoliitika. Muidugi tuleb seejuures arvestada

- 1) traditsioone, teaduskonna tugevaid ja nõrku külgi,
- 2) taotletavaid eesmärgi,
- 3) sotsiaalset tellimust ja üliõpilaste huvi.

Tartu Ülikooli võimalustele ja kohale Eestis vastab kõige rohkem keskendumine turule kui majanduse koordineerimise instrumendile ja informatsioonile kui majanduslikule ressursile.

Erihariduse seisukohalt tuleneb siit kõigepealt tähelepanu nendele harudele, mis on turu institutsionaalseteks vormideks. Kaubaturgudel on selleks kaubandus, raha- ja kapitaliturgudel pangandus. Tootmisettevõtlus selle sõna kitsas tähenduses võib endiselt jääda Tallinna Tehnikaülikooli objektiks. Samal ajal peab tootmine laias tähenduses (tootmistegurite kombineerimine) olema üldhariduse üks põhiosi ning moodustama ka institutsionaalsete eriainate põhisisu (kaubanduslike ja panganduslike teenuste tootmine). Võimaliku uue institutsionaalse suunana väärib tähelepanu väikeettevõtlus ja sellega seotud ühistegevus.

See valdkond on küllalt tähtis turu normaalse funktsioneerimise seisukohalt. Sama võib öelda ka välismajanduse kui tegevusvaldkonna kohta (eriti Eesti-taolises väikeriigis). Seoses Eesti paratamatu ja olulise integreerumisega maailmamajandusse vajab seegi suund jätkamist. Ka teenindus ja turism sobivad institutsionaalselt ülikooli majandushariduse üldprogrammi.

Funktsionaalsetest erialadest on turuga enim seotud turundus (kaubaturud) ja ärirehandus (kapitaliturud), mis kuuluvad praktiliselt kõigi ülikoolide eriainetes hulka. See peab nii olema ka Tartus.

Ülikoolil on traditsioon käsitleda süvendatult majandusliku informatsiooni ning selle töötlemise ja kasutamise probleeme, seda nii traditsioonilise arvestuse kui ka uute infosüsteemide osas. Seoses info kui ressursi olulisusega vääriwad nii selle kogumine ja töötlemine (informaatika) kui ka efektiivne kasutamine (majanduslik arvestus) esindatust eriainetena. Uueks ja osalt institutsionaalseks suunaks võib siit kujuneda audiitorlus.

Nimetatud kaalutlustest lähtudes ongi teaduskonnas välja töötatud uus õppepöaan (lähemalt p.2.1.2.), mis sisaldab bakalaureuseastmel üldhariduslikku majandusõpet, kahes etapis (alus- ja peaõppes) ning erihariduse mitmesuguseid võimalusi. MAGISTRI- JA DOKTORIÕPE peavad sellel alusel arendama välja võime iseseisvaks teadustööks.

Seejuures taotleb teaduskond lisaks optimaalsele kohale Eesti akadeemilises majandushariduses

esiteks silla loomist majandusõpetuse kahe tasandi vahel - mitmed pakutavad peaaained, eriti pangandus, kau-

bandus ja välismajandus, ühendavad endas omavahel seotud ettevõtluse ja rahvamajanduse (ettevõtluskeskkonna) aspekte. Seda ei saa aga pidada piisavaks. Teaduskond peab vajalikuks ka ühe spetsiaalse rahvamajandusliku eriaine väljaarendamist, mille raskuspunktideks oleksid riigi- ja munitsipaalmajandus (sh. -rahandus) ning majanduspoliitika koos vastava teoreetilise ja informatsioonilise alusega. See aitaks likvideerida olulist defitsiiti Eesti Vabariigis – haritud ja kompetentsete ametnike puudumist haldusaparaadi eri tasanditel.

Teiseks taotleb majandusteaduskond anda üliõpilastele endile võimalus erihariduse kujundamiseks nii alternatiivsete kui vabalt valitavate ainete kombineerimise teel teaduskonna poolt etteantud raamides. Kahe kompleksse alternatiivse eriaine valimisega tekib võimalus kujundada väga mitmesuguseid haridusprofiile. Nende lõplik viimistlemine toimub üksikute valikainetega, kusjuures eriainete juurde tuuakse välja vastav soovitusnimestik.

Akadeemilise majandushariduse edasine juhtimine hakkab toimuma põhiliselt kahe parameetri kaudu.

Strateegiliseks instrumendiks on eriainete arv ja struktuur, mis ei saa alluda sagedastele muutustele, sest selle taga on teaduskonna organisatsiooniline ja personaalne struktuur.

Taktikaliseks instrumendiks on eriainete sisestruktuuri ja mahu muutmine ning õppegruppide suuruse limiteerimine, mis aitab vastavat nõudmist ja pakkumist jooksvalt tasakaalustada. Õppetöö mahtu mõõdetakse majandusteaduskonnas ainepunktides (AP) ja semestri nädalatundides (SNT). Üks AP võrdub ühe õppenädala ehk 40 töötunniga. Üks SNT võrdub keskmiselt 16 tunni auditoorse

tööga.

ALUSÕPPE sisuks on majandusteadusliku üldhariduse omandamine. Alusõpe hõlmab majandusteaduse alamastet ning kohustuslikke kõrvalaineid. Üleminekuks teise nominaalaastasse on vaja koguda 30 AP. Alusõppe lõpetamiseks ja peaõppesse (kolmandasse nominaalaastasse) jõudmiseks tuleb läbida alusõppe kohustuslik programm.

PEAÕPPE sisuks on majandusliku üldhariduse süvendamine ning erihariduse omandamine. Peaõpe kestab 2 nominaalaastat. Üleminekuks neljandasse nominaalaastasse on vajalik koguda 115 AP.

ÕPPEAINED jagunevad peaaaineks, kõrvalaineteks ja vabalt valitavateks. Majandusteaduste õppekavas on neid järgmiselt (AP):

1) peaaaine	– 100;
2) kõrvalained	– 41;
3) vabalt valitavad ained	– 19.

PEAAINE kujutab endast majandushariduse tuuma. Peaainet õpetatakse kohustuslikuna alusõppe alamastmel (53,5) ja peaõppe keskastmel (15) ning alternatiivsena peaõppe ülemastmel (31,5 AP).

KÕRVALAINED jagunevad kohustuslikeks (16 AP) ja alternatiivseteks (25 AP). Esimesi õpetatakse alusõppes, teisi peaõppes.

Kohustuslikud kõrvalained täidavad majandushariduse suhtes ettevalmistavat ja abistavat ülesannet.

Alternatiivsed kõrvalained kujutavad endast omavahel

seotud üksikainete komplekse (ERIAINEID), mille eesmärgiks on üliõpilaste spetsialiseerumise võimaldamine teatud terviklikus ainevaldkonnas. Üksikaineiks võib olla ka praktika. Ühe alternatiivaine maht on 25 AP.

Kõik majandusteaduslikud alternatiivained lõpevad bakalaureuseksamiga (4 AP). Eksamile pääsemise eelduseks on üksikainetega kogutud 18 AP ja kaitstud uurimus (3 AP).

Iga üliõpilane peab endale peaõppes valima kaks alternatiivainet. Neist vähemalt üks peab olema majandusteaduskonnas pakutav ning kujutab endast ühtlasi majandusteaduse kui peaaine ülemastet. Viimasel juhul lisandub eespool mainitule bakalaureusetöö (6,5 AP). Majandusteaduslike alternatiivsete eriainet nimekirja kinnitab teaduskonna valitsus igaks õppeaastaks. 1994/95. õppeaastal on see järgmine:

- majandusarvestus,
- ärirahandus ja investeeringud,
- pangandus,
- kaubandus ja teenindus,
- turundus,
- välismajandus.

Üks alternatiivaine võib olla üliõpilase enda poolt komplekteeritud mõne teise teaduskonna ainetest. Sel puhul tuleb 25 AP koguda üksikainete või teiste vastavas teaduskonna ettenähtud õppevormidega.

VABALT VALITAVAD AINED on kõik üksikained, mis pole üliõpilasele kohustuslikud ega kuulu tema poolt valitud alternatiivainete koosseisu. Valikainetega peab üliõpilane koguma vähemalt 19 AP (vene õppekeelega alustanud

üliõpilased 17,5 AP). Valikaineteks võivad olla ka teistes teaduskondades ja ülikoolides õpetatavad ained. Viimasel juhul kinnitab saadud AP arvu dekaan üliõpilase isikliku avalduse ja ühe majandusteaduskonna professori ettepaneku alusel.

2.1.2. Bakalaureuseõpe

2.1.2.1. Kehtiv õppekava

BAKALAUREUSEÕPE kestab nominaalselt 4 aastat ning jaguneb alusõppeks ja peaõppeks.

Bakalaureuseõppe maht on 160 AP (vt. tabelid 1 ja 2). Ta sisaldab üldjuhul ca 190 SNT auditoorset tööd koos vastavate eksamite ja arvestuste sooritamisega, nelja kirjallikku uurimust, bakalaureusetööd ja kahte bakalaureuseeksamit. Bakalaureuseõppe lõpetanule omistatakse majandusteaduse bakalaureuse kraad (ingl.k. "Bachelor of Science in Economics and Business Administration").

Tabel 1

Majandusteaduse bakalaureuse õppekava struktuur

Nimetus	AP	SNT
1	2	3
ÕPEAAINE	100	116
MAJANDUSTEADUSE ALAMASTE	53.5	71
Majandusajalugu	2.5	4
Majandusteaduse ajalugu	1.5	2
Informaatika I, II, III	4.5	6
Üldstatistika	2.5	4
Riigistatistika	2.0	3
Äriarvestus	5.0	8
Majandusmatemaatika	2.5	4
Ökonomeetria	2.0	3
Majandusteooria I, II	5.0	8
Riigirahandus I, II	3.0	4
Majanduspoliitika I	1.5	2
Rahvamajandusõpetus	2.5	4
Ettevõtetmajandus	2.5	4
Juhtimine I	2.5	4
Turundus	2.0	3
Finantsjuhtimine	1.5	2
Välismajandus	1.5	2
Pangandus	1.5	2
Kaubandus	1.5	2
Uurimused I, II	6.0	
MAJANDUSTEADUSE KESKASTE	15	21
Majandusteooria III, IV	4.0	6
Majanduspoliitika II, III	2.5	3
Juhtimisarvestus	2.0	3
Juhtimine II,III	3.5	5
Majandusõigus I,II	3.0	4

Tabeli 1 järg

1	2	3
MAJANDUSTEADUSE ÜLEMASTE	31.5	2
Alternatiivselt 1994/95. õppeaastal: majandusarvestus, ärirahandus ja investeeringud, raha ja pangandus, kaubandus ja teenindus, turundus, välismajandus, sealhulgas		
Üksikained	18	24
Uurimus	3	
Bakalaureuseeksam	4	
Bakalaureusetöö	6.5	
KÕRVALAINED	41	49
KOHUSTUSLIKUD	16	25
Töö- ja kodanikukaitse	1	2
Õiguse alused I, II	3	4
Võõrkeel I, II	5	8
Kõrgem matemaatika I, II	5	8
Matemaatiline statistika	2	3
ALTERNATIIVSED	25	(24)
Nt. üks peaaaine ülemaste ilma bakalaureusetöötä		
VABALT VALITAVAD AINED	18	(25)
Kokku	160	(190)

Tabel 2

Majandusteaduse bakalaureuse õppekava näidisjaotus

AINE	SEMESTER JA MAHT (SNT)							
	1	2	3	4	5	6	7	8
KOHUSTUSLIK	25	23/5	24	24	6	6	6	3
ÕPPEKAVA								
ALUSÕPE								
KÕRVALAINED	15	7/9	3					
Töö- ja kodanikukaitse		2						
Õiguse alused I, II	2	2						
Võõrkeel (inglise, saksa)	4							
Võõrkeel (vene, eesti)	4							
Kõrgem matemaatika	5	3						
Matemaatiline statistika			3					
Eesti ajalugu (vene k.)		2						
MAJANDUSTEADUSE	10	16	21	24				
ALAMASTE								
Majandusajalugu	4							
Majandusteaduse ajalugu		2						
Informaatika	2	2	2					
Üldstatistika		4						
Riigistatistika			3					
Äriarvestus			4	4				
Majandusmatemaatika			4					
Ökonomeetria				3				
Majandusteooria	4	4						
Riigirahandus I, II			2	2				
Majanduspoliitika			2					
Rahvamajandusõpetus				4				
Ettevõtetmajandus		4						
Juhtimine			4					
Turundus				3				
Finantsjuhtimine				2				
Välismajandus				2				
Pangandus				2				
Kaubandus				2				

Tabeli 2 järg

0	1	2	3	4	5	6	7	8
PEAÕPE								
MAJANDUSTEADUSE					6	6	6	3
KESKASTE								
Majandusteooria III, IV					3	3		
Majanduspoliitika II, III							2	1
Juhtimisarvestus					3			
Juhtimine II, III						3	2	
Majandusõigus I, II							2	2
ALTERNATIIVNE								
ÕPPEKAVA					14	14	14	6
MAJANDUSTEADUSE								
ÜLEMASTE					7	7	7	3
Majandusarvestus; ärirehandus ja investeeringud; raha ja pangandus; kaubandus ja teenindus; turundus; välistmajandus								
KÕRVALAINE					7	7	7	3
VABALT VALI-	2	2	2	2	6	6	6	
TAVAD AINED								
KOKKU	27	25/7	26	26	26	26	26	9

2.1.2.2. Perspektiivne õppekava (alates 1995/96. õppeaastast).

Alates 1995/96 õppeaastast on bakalaureuseõppes võimalik õppida kahe õppekava alusel – RAHVAMAJANDUSE ja ETTEVÕTTEMAJANDUSE erialal.

Bakalaureuseõppe maht on mõlemal erialal 160 AP. Ta sisaldab üldjuhul ca 190 SNT auditoorset tööd koos vastavate eksamite ja arvestuste sooritamisega, nelja kirjalikku uurimust, bakalaureusetööd ja kahte bakalaureuseeksamit.

I ÕPPEKAVA

Nimetus eesti keeles: RAHVAMAJANDUS

Nimetus inglise keeles: Economics

Nimetus saksa keeles: Volkswirtschaftslehre

Rahvamajanduse bakakalaureuseõppe lõpetanu saab rahvamajanduse bakalaureuse kraadi.

ALUSÕPPE sisuks on rahvamajandusliku kallakuga majandusteadusliku üldhariduse omandamine. Alusõppe hõlmab ettevõtetmajandusega osaliselt kattuvat majandusteaduse alamastet ning kohustuslikke kõrvalaineid. Alusõppe lõpetamiseks ja peaõppesse (kolmandasse momi-naalaastasse) jõudmiseks tuleb sooritada alusõppe kohustuslik programm (72.5 AP).

PEAÕPPE sisuks on majandusliku üldhariduse süvendamine ning rahvamajandusliku erihariduse omandamine.

ÕPPEAINED jagunevad peaaineks, kõrvalaineteks ja vabalt valitavateks (tabelid 3 ja 4). Rahvamajanduse õppekavas on neid järgmiselt (AP):

1) peaaine	98.5
2) kõrvalained	45.5
3) vabalt valitavad ained	16

PEAAINE kujutab endast rahvamajandushariduse tuuma. Peaainet õpetatakse kohustuslikuna alusõppes alamastmes (52) ja peaõppes keskastmes (15) ning alternatiivsena peaõppes ülemastmes (31.5 AP).

KÕRVALAINED jagunevad kohustuslikeks (20.5 AP) ja alternatiivseteks (25 AP). Esimesi õpetatakse alusõppes,

teisi peaõppes.

Kohustuslikud kõrvalained täidavad majandushariduse suhtes ettevalmistavat ja abistavat ülesannet.

Alternatiivsed kõrvalained kujutavad endast omavahel seotud üksikainete komplekse (ERIAINEID), mille eesmärgiks on üliõpilaste spetsialiseerumise võimaldamine teatud terviklikus rahvamajanduse valdkonnas. Ühe alternatiivaine maht on 25 AP.

Kõik majandusteaduslikud alternatiivained lõpevad bakalaureuseeksamiga (4 AP). Eksamile pääsemise eelduseks on üksikainetega kogutud 18 AP ja kaitstud uurimus (3 AP).

Iga üliõpilane peab endale peaõppes valima kaks alternatiivainet. Neist vähemalt üks peab olema majandusteaduskonnas pakutav ning kujutab endast ühtlasi rahvamajanduse kui peaaine ülemastet. Viimasel juhul lisandub eelpoolmainitule bakalaureusetöö (6.5 AP).

Rahvamajanduse õppekavas on valida järgmised alternatiivained:

- **majanduspoliitika ja haldusmajandus** (peaine ülemaste)
- **raha ja pangandus** (kõrvalaine)
- **kaubandus ja teenindus** (kõrvalaine)
- **välismajandus** (kõrvalaine).

Üks alternatiivaine võib olla üliõpilase enda poolt komplekteeritud mõne teise teaduskonna ainetest. Sel puhul tuleb 25 AP koguda üksikainete või teiste vastavas teaduskonnas ettenähtud õppevormidega.

VABALT VALITAVAD AINED on kõik üksikained, mis pole üliõpilasele kohustuslikud ega kuulu tema poolt valitud alternatiivainete koosseisu. Valikainetega peab üliõpilane koguma vähemalt 16 AP. Valikaineteks võivad olla ka teistes teaduskondades ja ülikoolides õpetatavad ained.

Tabel 3
Rahvamajanduse bakalaureuse õppekava struktuur

Nimetus	AP	SNT
1	2	3
PEAAINE	98.5	115
RAHVAMAJANDUSE ALAMASTE	52	70
Majandusteooria I,II	6	8
Majandusajalugu I,II	3	4
Majandusteaduse ajalugu	1.5	2
Informaatika I,II,III	4.5	6
Statistika I,II,III	6.5	9
Statistiline andmetöötlus	1.5	2
Finantsarvestus I,III	6	8
Majandusmatemaatika I	3	4
Ökonomeetria I	2	3
Riigirahandus I,II	3	4
Majanduspoliitika I	1.5	2
Rakenduslik rahvamajandusõpetus	3	4
Ettevõtetmajandus	3	4
Juhtimine I	3	4
Välismajandus	1,5	2
Pangandus	1,5	2
Kaubandus ja teenindus	1.5	2
Uurimused I,II	6	
RAHVAMAJANDUSE KESKASTE	15	21
Majandusteooria III,IV	4	6
Rahvamajanduse infosüsteemid	2	3
Ökonomeetria II, III	2,5	3
Juhtimine II,III	3.5	5
Riigi- ja haldusõigus	1.5	2
Majandusõigus	1.5	2

1	2	3
RAHVAMAJANDUSE ÜLEMASTE	31.5	24
Majanduspoliitika ja haldusmajandus		
<u>KõRVALAINED</u>	45.5	52
KOHUSTUSLIKUD	20.5	28
Töö- ja kodanikukaitse õigus I,II	1	2
Võõrkeel I,II	3	4
Kõrgem matemaatika I,II	6	8
Matemaatiline statistika	7.5	10
	3	4
ALTERNATIIVSED	25	24
Raha ja pangandus, kaubandus ja teenindus või välismajandus		
<u>VABALT VALITAVAD AINED</u>	16	22
Kokku	160	189

Tabel 4

Rahvamajanduse bakalaureuse õppekava näidisjaotus.

AINE		SEMESTER JA MAHT (SNT)						
0	1	2	3	4	5	6	7	8
KOHUSTUSLIK	24	26	24	24	6	6	6	3
ÕPPEKAVA								
ALUSÕPE								
KÕRVALAINED	16	6	6					
Töö- ja kodanikukaitse			2					
õigus I,II	2	2						
Võõrkeel	4							
I(inglise,saksa),								
Võõrkeel II(vene, eesti)	4							
Kõrgem matemaatika	6	4						
Matemaatiline statistika			4					
RAHVAMAJANDUSE	8	20	18	24				
ALAMASTE								
Majandusteooria I,II	4	4						
Majandusajalugu I,II	2	2						
Majandusteaduse			2					
ajalugu								
Informaatika I,II,III	2	2	2					
Statistika I,II,III		4	2	3				
Statistiline andmetöötlus				2				
Finantsarvestus I,III	4			4				
Majandusmatemaatika I			4					
Ökonomeetria I				3				
Riigirahandus I,II			2	2				
Majanduspoliitika I			2					
Rakenduslik				4				
rahvamajandusõpetus								
Ettevõtte majandus		4						
Juhtimine I			4					
Välismajandus				2				
Pangandus				2				
Kaubandus ja teenindus				2				

Tabeli 4 järg

0	1	2	3	4	5	6	7	8
PEAÕPE								
RAHVAMAJANDUSE KESKASTE					6	6	6	3
Majandusteooria III,IV					3	3		
Rahvamajanduse infosüsteemid					3			
Ökonomeetria II,III							2	1
Juhtimine II,III						3	2	
Riigi- ja haldusõigus							2	
Majandusõigus								2
<u>ALTERNATIIVNE</u>					<u>14</u>	<u>14</u>	<u>14</u>	<u>6</u>
<u>ÕPPEKAVA</u>								
RAHVAMAJANDUSE ÜLEMASTE					7	7	7	3
Majanduspoliitika ja haldusmajandus					7	7	7	3
KÕRVALAINE								
Pangandus, kaubandus ja teenindus või välismajandus								
VABALT VALITA- VAD AINED			2	2	6	6	6	
KOKKU	24	26	26	26	26	26	26	9

II ÕPPEKAVA

Nimetus eesti keeles: ETTEVÕTTEMAJANDUS

Nimetus inglise keeles: Business administration

Nimetus saksa keeles: Betriebswirtschaftslehre

Ettevõtte majanduse bakakalaureuse õppe lõpetanu saab ettevõtte majanduse bakalaureuse kraadi.

ALUSÕPPE sisuks on ettevõtte majandusliku kallakuga majandusteadusliku üldhariduse omandamine. Alusõppe

hõlmab rahvamajandusega osaliselt kattuvat majandusteaduse alamastet ning kohustuslikke kõrvalaineid. Alusõppe lõpetamiseks ja peaõppesse (kolmandasse nominaalaastasse) jõudmiseks tuleb sooritada alusõppe kohustuslik programm (71 AP). Alusõppe toimub ka vene õppekeeles.

PEAÕPPE sisuks on majandusliku üldhariduse süvendamine ning ettevõtetmajandusliku erihariduse omandamine.

ÕPPEAINED jagunevad peaaineks, kõrvalaineteks ja vabalt valitavateks (tabelid 5 ja 6). Ettevõtetmajanduse õppekavas on neid järgmiselt (AP):

		venekeelne alusõppe
1) peaaaine	100	100
2) kõrvalained	42.5	44
3) vabalt valitavad ained	17.5	16

PEAAINE kujutab endast ettevõtetmajandusliku hariduse tuuma. Peaainet õpetatakse kohustuslikuna alusõppes alamastmes (53.5) ja peaõppes keskastmes (15) ning alternatiivsena peaõppes ülemastmes (31.5 AP).

KÕRVALAINED jagunevad kohustuslikeks (17.5 AP, venekeelsed 19 AP) ja alternatiivseteks (25 AP). Esimesi õpetatakse alusõppes, teisi peaõppes.

Kohustuslikud kõrvalained täidavad majandushariduse suhtes ettevalmistavat ja abistavat ülesannet.

Alternatiivsed kõrvalained kujutavad endast omavahel seotud üksikainete komplekse (ERIAINEID), mille eesmärgiks on üliõpilaste spetsialiseerumise võimaldamine

teatud terviklikus ettevõtetmajanduse valdkonnas. Ühe alternatiivaine maht on 25 AP.

Kõik majandusteaduslikud alternatiivained (tabel 5) lõpevad bakalaureuseksamiga (4 AP). Eksamile pääsemise eelduseks on üksikainetega kogutud 18 AP ja kaitstud uurimus (3 AP).

Iga üliõpilane peab endale peaõppes valima kaks alternatiivainet. Neist vähemalt üks peab olema majandusteaduskonnas pakutav ning kujutab endast ühtlasi ettevõtetmajanduse kui peaaine ülemastet. Viimasel juhul liisandub eelpoolmainitule bakalaureusetöö (6.5 AP).

Ettevõtetmajanduse õppekavas on valida järgmised alternatiivained:

- ärirahandus ja investeeringud
- turundus
- majandusarvestus
- pangandus
- kaubandus ja teenindus
- välismajandus
- majanduspoliitika ja haldusmajandus
(kõrvalaine)

Üks alternatiivaine võib olla üliõpilase enda poolt komplekteeritud mõne teise teaduskonna ainetest. Sel puhul tuleb 25 AP koguda üksikainete või teiste vastavas teaduskonnas ettenähtud õppevormidega.

VABALT VALITAVAD AINED on kõik üksikained, mis pole üliõpilasele kohustuslikud ega kuulu tema poolt valitud alternatiivainete koosseisu. Valikainetega peab üliõpilane koguma vähemalt 16 AP. Valikaineteks võivad olla ka

teistes teaduskondades ja ülikoolides õpetatavad ained.

Tabel 5

Ettevõtetmajanduse bakalaureuse õppekava struktuur
(joone all venekeelne alusõpe)

Nimetus	AP	SNT
1	2	3
<u>PEAAINE</u>	100	117
ETTEVÕTTEMAJANDUSE	53.5	72
ALAMASTE		
Majandusteooria I,II	6	8
Majandusajalugu I,II	3	4
Informaatika I,II,III	4.5	6
Ettevõtte infosüsteemid	1.5	2
Statistika I,II	4.5	6
Statistiline andmetöötlus	1.5	2
Finantsarvestus I,II	6	8
Majandusmatemaatika I,II	4.5	6
Riigirahandus I,II	3	4
Majanduspoliitika I	1.5	2
Ettevõtetmajandus	3	4
JuhtimineI	3	4
Turundus	3	4
Finantsjuhtimine	2	3
Välismajandus	1.5	2
Pangandus	1.5	2
Kaubandus ja teenindus	1.5	2
Uurimused I,II	6	
ETTEVÕTTEMAJANDUSE	15	21
KESKASTE		
Majandusteooria III	2	3
Ökonomeetria I	2	3
Majanduspoliitika II,III	2.5	3
Juhtimine II,III	3.5	5
Tööõigus	1.5	2
Majandusõigus	1.5	2

Tabeli 5 järg

1	2	3
ETTEVÕTTEMAJANDUSE ÜLEMASTE	31.5	24
Majandusarvestus, ärihandus ja investeeringud, pangandus, turundus, kaubandus ja teenindus või välismajandus		
<u>KÕRVALAINED</u>	<u>42.5/44</u>	<u>48/50</u>
KOHUSTUSLIKUD	17.5/19	24/26
Töö- ja kodanikukaitse	1	2
õigus I,II	3	4
Võõrkeel I,II	6	8
Kõrgem matemaatika I,II	4.5	6
Matemaatiline statistika	3	4
Eesti ajalugu	-/1.5	-/2
ALTERNATIIVSED	25	24
Ettevõttemajanduse ülemaste või majanduspoliitika ja haldusmajandus (ilma bakalaureusetööta)		
<u>VABALT VALITAVAD AINED</u>	<u>17.5/16</u>	<u>24/22</u>
Kokku	160	189

Ettevõtettemajanduse bakalaureuse õppekava näidisjaotus

AINE		SEMESTER JA MAHT (SNT)						
0	1	2	3	4	5	6	7	8
KOHUSTUSLIK	24	24/	24	24	6	6	6	3
ÕPPEKAVA		6						
ALUSÕPE								
KÕRVALAINED	16	4/6	4					
Töö- ja kodanikukaitse		2						
õigus I,II	2	2						
Võõrkeel I(inglise,saksa)	4							
Võõrkeel II(vene, eesti)	4							
Kõrgem matemaatika	6							
Matemaatiline statistika			4					
Eesti ajalugu		-/2						
PEAAINE	8	20	20	24				
ALAMASTE								
Majandusteooria I,II	4	4						
Majandusajalugu I,II	2	2						
Informaatika I,II,III	2	2	2					
Ettevõtte infosüsteemid				2				
Statistika I,II		4	2					
Statistiline andmetöötlus				2				
Finantsarvestus I,II		4	4					
Majandusmatemaatika I,II			4	2				
Riigirahandus I,II			2	2				
Majanduspoliitika I			2					
Ettevõtettemajandus		4						
Juhtimine I			4					
Turundus				4				
Finantsjuhtimine				3				
Välismajandus				2				
Pangandus				2				
Kaubandus ja teenindus				2				

Tabeli 6 järg

0	1	2	3	4	5	6	7	8
PEAÕPE								
PEAAINE KESKASTE				6	6	6	3	
Majandusteororia III					3			
Ökonomeetria I						3		
Majanduspoliitika II,III							2	1
Juhtimine II,III						3	2	
Tööõigus							2	
Majandusõigus								2
<u>ALTERNATIIVNE</u>					14	14	14	6
<u>ÕPPEKAVA</u>								
PEAAINE				7	7	7	3	
ÜLEMASTE								
Majandusarvestus, äriarvamus ja investeeringud, pangandus, turundus, kaubandus ja teenindus või välismajandus								
KÕRVALAINE					7	7	7	3
Ettevõtte majanduse ülemaste või majanduspoliitika ja haldusmajandus (ilma bakalaureusetööta)								
<u>VABALT VALITAVAD</u>		2/-	2	2	6	6	6	
<u>AINED</u>								
KOKKU	24	26	26	26	26	26	26	9

2.1.2.3. Alternatiivsed eriarvused

MAJANDUSARVESTUS

Ettevõtte majandusarvestuse süsteemi eesmärgiks on ette valmistada finantsmajanduslik informatsioon, mis osutub vajalikuks juhtimisotsuste langetamisel nii ettevõtte sees kui ka sellest väljaspool.

Majandusarvestuse kompleks lähtub tudengitele majandusarvestusealaste teadmiste andmisel järgmistest eesmärkidest

- anda süsteemselt süvendatud teadmisi majandusarvestuse

erinevatest valdkondadest;

- arendada tudengite oskusi arvutite kasutamisel arvestuses ja luua sellega eeldused andmetöötlusvahendite ning infosüsteemide rakendamiseks majandusarvestuse süsteemi juurutamisel lõpetajate tulevastel töökohtadel;

- anda ülevaatlilikud teadmised majandusarvestuse rahvusvahelisest keskkonnast, mis osutuvad eriti oluliseks Eesti integreerumisel Euroopa ja maailma majandussüsteemi.

Majandusarvestuse kompleks on üles ehitatud järgmisi põhimõtteid silmas pidades:

- täita etteantud mahu (24 nädalatundi) piires ülal esitatud eesmärgid;

- tagada kompleksi ainete loogiline järjestus, mis oleks kompleksi süsteemsuse aluseks.

Neist põhimõtetest lähtudes on arvestuse kompleksi lülitatud finantsarvestuse süvakursus, kuluarvestuse ja audiidorkontrolli kursused, andmaks terviklikke teadmisi arvestuse eri valdkondadest ja sidusaladest. Finantsaruandluse analüüsi võib vaadata kui teatavat ühendavat lüli finants- ja juhtimisarvestuse vahel.

Arvutite rakendamist firmade infosüsteemide ja selle olulise osa – arvestuse infosüsteemide loomisel vaadeldakse arvestuse infosüsteemide kursuses. Kursus "Rahvusvaheline arvestus" annab ülevaate arvestuse rahvusvahelistest printsiipidest ning erinevatest mudelitest finants- ja juhtimisarvestuse valdkonnas.

ÄRIRAHANDUS JA INVESTEERINGUD

Iga ettevõtte, olenemata sellest, kas ta on kasumit taotlev ettevõtte või mitte, aga ka iga asutus ja organisatsioon, mis otseselt ei tegele tootmisega, kasutab raha. On väga tähtis, et see raha, mis ettevõttele laekub, oleks õigesti jaotatud ja ratsionaalselt kasutatud. Ärirahanduse ja investeringute ainekompleks õpetabki raha ettevõttesisesest kasutusest aru saama, neid protsesse analüüsima ja juhtima. Eeltoodust tulenevalt kasutatakse siin paljusid finantsarvestuse kursustest tuttavaid analüüsimeetodeid ja -võtteid.

Ärirahanduse ja investeringute ainekompleks, nagu ütleb nimetuski, käsitleb kaht väga tihedalt põimunud ainevaldkonda:

1) äriettevõtte finantsmajanduse ja 2) investeringute probleeme. Pearõhk on asetatud ettevõttepoolsele käsitlusele, mistõttu see on eriti vajalik omandada nendel, kes kavatsevad rajada oma ettevõtte või asuda tööle mingi äriettevõtte finantsteenistusse.

Selles ainekompleksis omandatavad teadmised ja oskused on kasulikud mis tahes asutuses ja ettevõttes töötamisel.

Ainekompleks hõlmab ärirahanduse ja investeringute teooriaid nii üldteoreetilisest kui ka rakenduslikust aspektist vaadatuna.

Tutvustatakse ka ärirahanduse ja investeringute korraldust Eestis ning arenenud tööstusriikides. Eriline rõhk pannakse vastava analüüsimeetodika omandamisele. Seega võimaldab ärirahanduse ja investeringute ainekompleksi omandamine jätkata õpinguid magistratuuris kas Eestis või välismaal. Ta

on piisavaks aluseks, et asuda tööle juhtorganitesse finantspoliitika väljatöötajana ja rahvusvaheliste finantssuhete kujundaja ning hindajana.

RAHA JA PANGANDUS

Raha ja panganduse ainekompleks annab võimaluse mõista rahamajanduses toimuvaid protsesse, neid teoreetiliselt lahti mõtestada, ning oskuse vastavaid indikaatoreid praktilise majandustegevuse korraldamisel kasutada.

Kompleksi üldnimetus "Raha ja pangandus" viitab sellele, et kesketeks käsitlusaladeks on rahateooriad ja rahaturu korralduse probleemid ühelt poolt ning pankade kui kesksete rahaasutuste omad teiselt poolt. Ainekompleksi võib tinglikult jaotada 3 blokiks:

1) *üldteoreetiline* – raha ja panganduse arengu ning seda käsitleva teooria tundmaõppimine;

2) *rakenduslik* – kommertspankade töövaldkondade, töö põhimõtete ja iseärasustega tutvumine. Selle raames õpitakse sügavamalt tundma ka Eesti raha- ja pangasüsteemi;

3) *rahvusvaheline* – õpitakse tundma maailma juhtivate tööstusriikide, meie põhiliste kaubanduspartnerite ning lähimate naaberriikide raha- ja krediidisüsteeme.

Raha ja panganduse ainekompleks annab võimaluse asuda tööle nii pankadesse jt. krediidasutustesse kui ka ettevõtete ja keskorganite ökonoomikateenistustesse nendel töökohtadel, kus tegeldakse krediidi ja arveldusprobleemidega.

KAUBANDUS JA TEENINDUS

Kaubanduse ja teeninduse eriaine kuulub institutsionaalse tunnuse alusel kujundatud ainekomplekside hulka, kusjuures põhirõhk on traditsiooniliselt kaubandusel. Uueks aktsendiks on aga turisminduse ja temaga seotud hotellinduse ning toitlustuse käsitlemine.

Aine sisus on esindatud makro-, meso- ja mikrotasand. Makrotasandi teemadeks on nii kaubanduse ja teeninduse kui majandusharude rahvamajanduslikud funktsioonid kui ka riiklik ja kohalik majanduspoliitika, tagamaks nende funktsioonide parimat realiseerumist. Kaubanduse oluliseimateks funktsioonideks on mitmesuguste pingete ületamine tootmise ja tarbimise vahel, transaktsioonikulude sääst, konkreetsete ostu- ja müügiturgude loomine, konkurentsi genereerimine turgudel jne., mis kõik on mitmesuguste teooriate objektiks. Ühtlasi peavad üliõpilased saama ülevaate nende abinõude süsteemist, mis ühiselt moodustavad kaubanduspoliitika. Peale otsese kaubandusettevõtluse ja -tegevuse regulatsiooni kuulub siia kaudne kaubanduspoliitika, s.o. konkurentsi-, väikeettevõtlus-, tarbijakaitse- jt. poliitikate kaubandust puudutavad aspektid. Mesotasandiks võib pidada kaubanduse ja teeninduse kontsentratsiooni ning integratsiooni probleemide käsitlemist (kaubandusketid jms.).

Põhiosa eriaine mahust moodustab siiski kaubandus- ja teenindusettevõtete majandusõpetus, mille ülesandeks on vastava ettevõtluse iseärasuste käsitlemine kõigis ettevõtte juhtimisvaldkondades (tootmine, rahandus, turundus). Näiteks kaubanduse "toodangus" on lahutamatult seotud

materiaalsed kaubad ja teenused. Eraldi ainetena on kavas kaubandusmarketing ja logistika, mis võiksid valikainetena huvi pakkuda teistele erialadele. Ette on nähtud ka väliskaubanduse kui kaubandusettevõtte ühe tegevusvaldkonna eraldi vaatlemine.

TURUNDUS

Iga institutsioon turumajanduse tingimustes olenemata sellest, kas ta on kasumit taotlev ettevõtte või mitte, puutub suuremal või vähemal määral kokku turundusega, pakkudes-ostes tooteid või teenuseid. Peaaine "turundus" spetsiifiliseks eesmärgiks on aidata üliõpilastel arendada arusaamist võimalustest ja riskidest, mida kohtab marketer turul, samal ajal õpetades teda analüüsima ja vastu seisma nendele riskidele ning ohtudele. Ta annab teadmised ja oskused marketerile, arvestades ümbritsevat keskkonda ning selle võimalikke muutusi, et kujundada oma paindlik ja efektiivne turunduse strateegia.

Turunduse peaaine programm võimaldab üliõpilasel kujundada niisuguse teadmiste kompleksi, mis laseb tal töötada nii spetsialisti kui juhina väga erinevates organisatsioonides, nagu jae- ja hulgikaubanduses, reklaamiagentuurides, tööstuses turustuse osakondades, teenindusettevõtetes ja turu-uurimise organisatsioonides.

Turunduse peaaine programm näeb ette nelja kohustusliku aine ning nelja turundusalase valikaine õppimise. Lisaks sellele tuleb üliõpilasel veel koguda turundusega seotud valikainetest 8 ainepunkti.

Õppeaines "turunduse alused" selgitatakse turunduse osa nii

ettevõttes kui ühiskonnas tervikuna. Käsitletakse kõiki neid funktsioone ja institutsioone, mis kindlustavad toodete (teenuste) liikumise tootjatelt tarbijateni.

Turunduse peaaaine põhikursuseks on turunduse juhtimine, kus integreeritakse kõik turunduse programmi kuuluvad ained ja teemad. Pearõhk on asetatud turundusalaste otsuste tegemisele nii turundusstrateegiate väljatöötamisel kui nende rakendamisel.

Turu-uurimise kui õppeaine peamine ülesanne on selgitada ja õpetada kasutama vahendeid, meetodeid ja tehnikat turundusalastes uuringutes. See õppeaine sisaldab uurimise probleemide määratlemist, käsitleb erinevaid uurimismetodeid, uurimisprojektide koostamist, uuringute materjalide analüüsi ning interpretatsiooni.

Reklaami kursuses selgitatakse reklaami ning kogu turustamise toetuspoliitika osa ettevõtetes ja ühiskonnas. Käsitletakse reklaami funktsioone ajaloolisest, majanduslikust, poliitilisest, õiguslikust ja eetilisest aspektist lähtudes. Reklaami käsitletakse kui kommunikatsiooniprotsessi, kus pearõhk on asetatud sõnumi ja eelarve koostamisele, meedia valikule ning efektiivsuse hindamisele.

VÄLISMAJANDUS

Eesti Vabariik integreerub oma väiksuse tõttu paratamatult väga tihedalt maailmamajandusse. Suhtlemine maailma majandusorganisatsioonidega, koostöö välismaaga nii riiklikul kui ka ettevõtete tasemel nõuab majandusliku üldhariduse kõrval maailmamajanduse ja rahvusvaheliste majandus- ning ärisuhete spetsiifika head tundmist. TÜ majandusteaduskonna välismajanduse ainekompleksi ülesandeks on varus-

tada Eesti ettevõtteid, asutusi ja organisatsioone välismajanduslikuks suhtlemiseks ettevalmistatud spetsialistidega.

Välismajanduse ainekompleksi eesmärgiks on anda üliõpilastele teadmisi kolmest valdkonnast.

1. Maailmamajanduse arengusuunad ja -probleemid (kursused maailmamajandusest ja majandusliku arengu strateegiatest).

Maailmamajanduses toimuvad muutused mõjutavad oluliselt kõigi riikide, eriti aga väikeriikide majanduslikku olukorda. Erinevates riikides saadud kogemused aitavad aga Eestil kujundada oma olukorrale adekvaatse arengustrateegia.

2. Välismajanduslikud protsessid ja probleemid rahvamajanduse tasandil (kursused välismajanduse monetaarsest teooriast, rahvusvahelise kaubanduse üldteooriast ja välismajanduspoliitikast).

Rahvamajanduse tasandil kujundatakse ettevõtete majandustegevuse keskkond, millest sõltub nii ettevõtete kui ka riigi kui terviku edukus rahvusvahelistes majandussuhetes.

3. Ettevõtete spetsiifilised ülesanded ja probleemid rahvusvahelises majandustegevuses (kursused rahvusvahelisest ettevõttemajandusest, rahvusvahelisest marketingist ning ekspordi strateegiatest ja tehnikast).

Rahvusvahelisse majandusse sisenedes peab ettevõtte arvestama paljude spetsiifiliste probleemidega, millest sõltub oluliselt ettevõtte edukus.

Õppetöö ülikoolis baseerub vastavasuunalisel teadustööl, mille ülesandeks on varustada õppeprotsessi, aga samuti ettevõtteid, asutusi ja organisatsioone välismajanduslike uuringutega. Üliõpilased, eriti aga magistrandid kaasatakse

pidevalt teadustöösse, mis peab kujunema nende akadeemilise hariduse oluliseks koostisosaks.

Välismajandusliku kõrghariduse ja uurimistöö vajadust tunnetatakse rahvusvahelise koostöö arendamise tähtsa tegurina maailma ülikoolides üha laiemalt. Välismajandussuhetele spetsialiseerumise suuna loomisega kaasajastas TÜ majandusteaduskond oluliselt oma struktuuri. TÜ majandusteaduskonnal on head väljavaated kujuneda selle ala juhtivaks keskuseks mitte ainult Eestis, vaid ka väljaspool selle piire.

MAJANDUSPOLIITIKA JA HALDUSMAJANDUS (alates 1997.a.)

Sotsiaalse turumajanduse raames jäävad olulised ülesanded ka riigile ja kohalikele omavalitsustele. Nad peavad looma optimaalse ettevõtluskeskkonna, mis tagaks ühelt poolt ettevõtlusvabaduse ning teiselt poolt peaks silmas üldisi sotsiaalseid ja ökoloogilisi vajadusi. See eeldab riigiametnike kompetentsust nii poliitika eesmärkide püstitamisel kui ka nende saavutamiseks sobivate õiguslike ja rahaliste vahendite valikul. Käesoleval ajal ilmneb siin märgatav defitsiit ja seda ka haridussüsteemis.

Vastava peaaaine raames peaksid üliõpilased saama põhjalikke teadmisi nii majandus- ja sotsiaalpoliitika teooriast kui eri riikide praktikast. Teooria poolelt tähendaks see nii poliitika ideoloogiliste aluste (konservatism, liberalism, sotsialism) kui ka positiivsete teooriate (uus poliitiline ökonoomia, bürokraatiateooria) käsitlemist.

Kõrvuti agregeeritud makropoliitikaga tuleb käsitleda

poliitikat erinevatel turgudel, tuues välja nii kauba-, kapitali- kui ka tööturu põhiprobleemid. Samuti vajab tutvustamist eri tasandite (riik, omavalitsused) iseärasused.

Rakendusliku osa moodustaksid eelkõige majanduspoliitika põhiinstrumente käsitlevad ained. Haldusrahanduse raames selgitatakse eelarvete ja erifondide kujunemist ja kasutamist. Haldusmajanduse aines vaadeldakse riikliku sektori probleeme nii majandus- kui sotsiaalsfääris (tervishoid, haridus jm.). Konkurentsipoliitika käsitleb instrumente, millega valitsus saab soodustada turgude efektiivset toimimist nende konkurentsuse ja transparentsuse suurendamisega. Eraldi vajab käsitlemist poliitika nn. erivaldkondades, kus turegulatsioon ei toimi, samuti tarbijakaitse, keskkon- nakaitse, töökaitse. Need teemad eeldavad omakorda tugevamat ettevalmistust majandus- ja haldusõiguses.

2.1.2.4. Eriainete õppekavad

Tabel 7

AINED 1	SNT 2	AINED (ingl.k.) 3
<u>Majandusarvestus</u>		<u>Accounting</u>
1. Finantsarvestuse süvakursus	5	1. Intermediate Accounting
2. Finantsaruandluse analüüs	2	2. Financial Statements Analysis
3. Kuluarvestus	4	3. Cost Accounting
4. Maksude arvestus	2	4. Accounting for Taxes
5. Arvestuse infosüsteemid	4	5. Accounting Information Systems
6. Audiitorkontroll	3	6. Auditing
7. Rahvusvaheline arvestus	4	7. International Accounting
<u>Ärirahandus ja investeringud</u>	4+2	<u>Corporate Finance</u>
1. Äriettevõtte rahandus I,II	4	1. Corporate Finance I,II
2. Investeringud	2	2. Investments Management
3. Väikese ettevõtte rahandus	3	3. Finance of Small Firm
4. Kindlustuse rahandus	2	4. Insurance Finance
5. Rahvusvaheline ärirahandus	2	5. International Financial Management
6. Väärtpaberite ja investeringute arvestus	3	6. Securities and Investments Accounting
7. Kohalik rahandus ja ettevõtlus	2	7. Local Finance and Entrepreneurship
8. Aktsiaettevõtted ja äriõigus	6	8. Corporations and Business Law
<u>Raha ja pangandus</u>	4+3	<u>Money and Banking</u>
1. Raha ja pangandus	4+2	1. Money and Banking
2. Pangandusettevõtlus I,II	4+2	2. Banking Services and Management I,II
3. Rahvusvahelised finantsurud I,II	2	3. Money and Capital Markets I,II
4. Rahasüsteemid ja teooriad	2	4. Monetary Systems and Theories
5. Keskpangapoliitika	1	5. Central Bank Policy
6. Arvestus ja aruandlus pankades		6. Accounting and Performance in Banks

1	2	3
<u>Kaubandus ja teenindus</u>		<u>Commerce</u>
1. Kaubandusettevõtlus	4	1. Business Administration in Wholesaling and Retailing (W&R)
2. Kaubaõpetus	2	2. Science of Commodities
3. Kaubandusettevõtluse finantsmajandus	3	3. Finance Management in W&R
4. Kaubanduspoliitika	1	4. Trade and Industry Policy
5. Väliskaubandus	2	5. Foreign Trade Management
6. Logistika	2	6. Logistic
7. Hulgikaubandus ja kaubanduslik vahendus	2	7. Wholesale Management
8. Hotellindus ja toitlustus	2	8. Hotel and Catering
9. Kaubandus-turundus	2	9. Marketing in W&R
10. Ärianalüüs ja äriplaan	2	10. Business Analysis and Planning
11. Turismindus	2	11. Tourism anagement
<u>Turundus</u>		<u>Marketing</u>
1. Marketingi juhtimine	4	1. Marketing Management
2. Tooted ja toodangu strateegiad	4	2. New Product Development Marketing
3. Reklaam	2	3. Advertizing
4. Tööstus- ja organisatsiooni turundus	3	4. Business Marketing
5. Turu-uuringud	3	5. Marketing Research
6. Alternatiivselt	8	6. Alternative
6.1. Teenuste turundus	2	6.1. Marketing of Services
6.2. Turismi turundus	2	6.2. Marketing in Tourism
6.3. Põllumajandustoodangu turundus	2	6.3. Marketing in Agricultur
6.4. Turustuse juhtimine	2	6.4. Sales Management
6.5. Müügi juhtimine	2	6.5. Retail Management
6.6. Rahvusvaheline turundus	4	6.6. International Marketing
6.7. Hinnakujundus turundus	2	6.7. Price Management

1	2	3
6.8. Praktika	2	6.8. Practice
6.9. Eriseminar	2	6.9. Seminar
<u>Välismajandus</u>		<u>International Economics</u>
1. Välismajanduse monetaarne teooria	3	1. International Monetary Theory
2. Väliskaubanduse üldteooria	3	2. Foreign Trade Theory
	2	3. International Trade Policy
3. Välismajanduspoliitika	2+2	4. Fundamentals of The World Economy I,II
4. Maailmamajanduse alused I,II	2+2	5. International Business I,II
5. Rahvusvaheline ettevõtte-majandusõpetus I,II	4	6. International Marketing
6. Rahvusvaheline turundus	2	7. Economic Development Strategies
7. Majandusliku arengu strategia	2	8. Export Strategies and Techniques
8. Ekspordi statreegiad ja tehnikad		
<u>Majanduspoliitika ja haldus-majandus</u>		<u>Economic Policy and Public Economy</u>
1. Keskkonnapoliitika	2	1. Environment Policy
2. Konkurentsi- ja tarbija-kaitse poliitika	4	2. Competition and Consumer Policy
3. Struktuuri- ja maamajanduspoliitika	4	3. Industry and Agriculture Policy
4. Majanduse institutsioonid	2	4. Institutional Economics
5. Haldusrahandus	4	5. Public Finance
6. Regionaal- ja munitsipaal-poliitika	4	6. Regional and Local Policy
7. Haldusettevõtted	4	7. Public Enterprises
8. Sotsiaalpoliitika	2	8. Social Policy

2.1.2.5. Õppetöö korraldus

Õppetööst osavõtt

Kõik majandusteaduskonna üliõpilased registreerivad end semestri esimesel nädalal õppetoolides viimaste poolt

õpetatavate ainete kuulajateks, mille alusel toimub jagamine seminari- ja praktikumirühmadesse. Teiste teaduskondade poolt õpetatavate ainetega tegeleb dekaanat.

Iga II nominaalaasta üliõpilane teatab 1. juuniks dekaanati kõigi majandusteaduskonna alternatiivainete jaoks oma eelistusjärjestuse ning esitab soovi korral individuaalse alternatiivaine kava. Viimane peab olema kooskõlastatud nii majandusteaduskonna kui ka vastava teise teaduskonna dekaaniga (osakonna juhatajaga).

Teaduskonna alternatiivainete õpperühmade komplekteerimine toimub suvise sessiooni lõpus konkursi korras nendele ainetele määratud limiitide piires vastavalt alusõppes kogutud hinnete summale. Alternatiivaine avatakse, kui õpperühmas on üle kümne üliõpilase.

Valitud (pingerea alusel määratud) **alternatiivaine läbimine on kohustuslik** täies mahus. Alternatiivaine vahetamine on võimalik dekaani nõusolekul üliõpilase isikliku avalduse alusel, mis on kooskõlastatud mõlemat ainet kureerivate õppetoolide (instituutide) poolt.

Eksamite ja arvestuste sooritamine

Eksameid sooritatakse dekaani poolt määratud **eksamises-siooni ajal** kaks korda aastas (üldiselt jaanuaris ja juunis). Arvestusi võib sooritada ka viimasel sessiooneelsel töönädalal. Varem eksamiprotokolle dekaaadist ei väljastata.

Blokina planeeritud ainete puhul võib õppetooli taotlusel ja dekaani loal eksameid ja arvestusi sooritada ka väljaspool sessiooni.

Erandina võib üliõpilase põhjendatud taotlusel eksameid ja arvestusi väljaspool sessiooni sooritada üksnes esmakordselt ning dekaani loal ja vastava õppejõu nõusolekul.

Mitterahuldava tulemuse saanud üliõpilase **korduseksam** (arvestus) on tasuline ning toimub üldjuhul aasta pärast. Üks kord on see õppejõu nõusolekul lubatud ka sama sessiooni ning üks kord järgmise sessiooni jooksul. Positiivse hinde puhul ei ole korduseksam lubatud.

Eksamid toimuvad sessiooni jooksul üldiselt samadel nädalapäevadel kui auditoorne töö. Kirjalikke eksameid saab sooritada vähemalt **kahel päeval** ning suulisi **kolmel päeval**. Eksamipäevad teatab iga õppetool dekanaati hiljemalt 10. detsembriks ja 10. maiks. Viimane teeb eksamite toimumise kohad ja algusajad teatavaks viimase töönädala alguseks. Üliõpilased registreerivad ennast konkreetsele eksamipäevale õppetoolides viimasel sessiooneelsel töönädalal.

Bakalaureuseeksameid korraldavad eri aineid õpetavad õppetoolid juunis.

Kirjalikud uurimistööd

Kirjalike uurimistööde **teemad** pannakse instituutide poolt teaduskonna raamatukogus välja iga aasta 1. oktoobriks eraldi alus- ja peaõppe jaoks. Koos teemadega näidatakse ära ka **juhendajad** ning peaõppe teemade korral ka vastav **alternatiivne eriaine**. Kirjalike tööde vormistamist reguleerib teaduskonna poolt väljaantud metoodiline juhend.

ALUSÕPPES registreerivad üliõpilased oma valiku

juhendaja õppetoolis 1. novembriks. Koos juhendajaga valitakse teema konkreetne sõnastus ja koostatakse töö kava, milles näidatakse ära ka kasutatav põhikirjandus. Juhendaja poolt viseeritud kavad esitatakse juhendaja õppetooli 1. detsembriks. Töö esimene variant esitatakse samasse 1. märtsiks. Valminud uurimused esitatakse vastavasse instituuti 1. aprilliks. Tähtaegselt esitatud tööde kaitsmise selleks moodustatud komisjonide ees korraldavad instituutide juhatajad hiljemalt 1. maiks.

PEAÕPPES tehakse uurimusi üksnes valitud eriainetes (kolmas töö kõrvalaines, neljas töö peaaaines). Viimane uurimus kujutab endast sisuliselt bakalaureusetöö osa ning nende teemad võivad osaliselt kattuda.

Peaõppe mõlemad uurimused ja bakalaureusetöö registreeritakse ja kaitstakse vastavaid **eriaineid õpetavates õppetoolides**. Tööde juhendajateks võivad olla kõik teaduskonna õppejõud. Instituudid ja mitteprofileerivad õppetoolid peaõppe tööde kaitsmisega ei tegele.

Kolmanda uurimuse jaoks kehtivad alusõppe tähtajad, kuid instituutide ülesandeid täidavad siin eriainete õppetoolid.

Bakalaureusetöö teema valib üliõpilane peaõppe uurimuste teemade hulgast või pakub ise. vastav taotlus tuleb juhendaja poolt kooskõlastatult esitada kirjalikult vastavasse eriaine õppetooli hiljemalt 1.novembriks. Taotluses näidatakse ära ka **viimase (neljanda) uurimuse** teema, millest peab nähtuma selle uurimuse roll bakalaureusetöö ettevalmistamisel. Õppetoolide juhatajad võivad kuni 1.detsembrini nõuda teema muutmist, kui see ei vasta alternatiivaine sisule.

Viimane uurimus esitatakse erinevalt eelmistest õppetooli juba valmis kujul, kuid koos bakalaureusetöö kavaga 1.veebruariks ning kaitakse 1.märtsiks. Ilma mainitud kavata töö kaitsmisele ei kuulu.

Bakalaureusetöö üks trükitud eksemplar esitatakse õppetooli köitmata kujul 1.maiks. Laekunud tööde nimekirja esitab õppetool järgmisel päeval dekanaati. Lõplikult vormistatud ja köidetud töö kaks eksemplari esitatakse registreerimiseks 15.maiks dekanaati, kusjuures vastu võetakse vaid õppetoolide nimekirja kantud töid.

Õppetoolid otsustavad kaitsmisele lubamise 1.juuniks ning korraldavad kaitmise juunis. Üliõpilastele tuleb tagada võimalus tutvuda retsensentide arvamustega vähemalt kolm päeva enne kaitsmist.

Nimetatud **tähtaegade rikkumisel** üliõpilaste poolt ei ole uurimuste ja bakalaureusetöö kaitsmine antud õppeaastal võimalik. Uurimuse ja bakalaureusetöö esitamiseks ja kaitsmiseks järgmisel õppeaastal kehtivad eelmainitud tähtajad. Neljanda nominaalaasta üliõpilased võivad kolmandat uurimust kaitsta ka neljanda töö tähtaegadel (veebruari). Tähtaegu võib dekaan pikendada vaid üliõpilase põhjendatud kirjaliku avalduse alusel. Juhul kui tähtajad langevad puhkepäevadele, pikenevad nad esimese tööpäevani.

Eksmatrikuleerimine

Üliõpilane eksmatrikuleeritakse edasijõudmatuse tõttu, kui tema summaarne ainepunktide summa on

- 1.õppeaasta lõpuks alla 20,
- 2.õppeaasta lõpuks alla 65,

- 3.õppeaasta lõpuks alla 100,
- 4.õppeaasta lõpuks alla 130,
- 5.õppeaasta lõpuks alla 160.

Üliõpilasel on kaks korda stuudiumi jooksul õigus aastasele akadeemilisele puhkusele, mille jooksul tal säilib õppetööst osavõtu ning eksamite ja arvestuste sooritamise õigus.

Suhted teiste teaduskondadega

Teiste teaduskondade üliõpilastele on kõrvalainetena vabalt valitavad majandusteaduse alamastme ained. Kui soovijaid on alla 10, lisanduvad nad majandusteaduskonna üliõpilastele, vastasel korral komplekteeritakse eraldi õpperühmad. Registreerumine toimub majandusteaduskonna dekanaadis õppetööle eelneva semestri jooksul. Kesk- ja ülemastme ainete puhul on vajalik vastava majandusteaduskonna instituudi kooskõlastus.

Majandusteaduskonna üliõpilaste osavõtul teiste teaduskondade õppetööst kehtivad vastavates teaduskondades kehtestatud eeskirjad ning ainepunktid.

2.1.3. Magistriõpe

Õppekava

MAGISTRIÕPE kestab nominaalselt neli semestrit ning koosneb õppe- ja teadustööst. Magistrikraadi omandamiseks on vaja koguda 80 AP, sellest 40 AP magistritöö kaitsmise eest. Magistriõppe lõpetamiseks tuleb sooritada kaks magistrieksamit: majandusteooriast (8 AP) ja erialast (8 AP). Ülejäänud 24 AP saamine eeldab kolme kohustusliku ja

vähemalt kolme valikaine eksamite sooritamist koos vastavas mahus auditoorse tööga. Iga valikaine maht on kuni 4 AP, kohustusliku aine maht vähemalt 4 AP.

Kohustuslikeks aineteks on mikro- ja makroökonoomika (teoreetilise majandusteaduse süvaõpe) ning ökonomeetria (empiirilise majandusteaduse süvaõpe). Valikained võib valida Euroteaduskonna ja TÜ majandusteaduskonna poolt pakutavate hulgast või mujalt. Seejuures vähemalt 16 AP tuleb saada Euroteaduskonnas sooritatud eksamite eest ning mittemajandusteaduslike ainete eest võetakse arvesse kuni 4 AP. TÜ teiste teaduskondade poolt magistrantidele loetavaid aineid ning teiste ülikoolide aineid võetakse arvesse juhendaja ja dekaani nõusolekul. Selleks tuleb esitada vastav avaldus. Majandusteaduskonna valikainete nimikirja ja mahud kinnitab teaduskonna nõukogu iga aasta 1.juuliks.

Õppetöö arvestust peetakse magistrandi õpingukaardi alusel, mis tuleb iga semestri lõpuks koos eksmitulemuste ja atesteerimismärkustega tagastada dekanaati. Stipendiumi on võimalik taotleda, kui esimese semestri lõpuks on kogutud vähemalt 12 AP, teise semestri lõpuks 32 AP ja kolmanda semestri lõpuks 40 AP ning on valminud magistritöö esialgne variant. Magistrant eksmatrikuleeritakse edasijõudmatuse tõttu, kui esimese semestri jooksul on kogutud alla 6 AP, teise semestri lõpuks alla 24 AP ja kolmanda semestri alla 30 AP.

Spetsialiseerumine

Magistriõpe toimub majandusteaduse erialal spetsialiseerumisega rahvamajandusele või ettevõtetmajandusele. Spetsialiseerumise määrab magistritöö teema ja erialaeksam.

Magistrieksamite sooritamine

Majandusteooria magistrieksami programmi koostab ja eksami korraldab rahvamajanduse ja ettevõtetmajanduse üldteooria instituut. Rahvamajanduse erialaeksami programmi koostab ja eksami korraldab majanduspoliitika ja riigimajanduse instituut. Ettevõtetmajanduse erialaeksami sooritamiseks koostatakse alternatiivprogrammid ning moodustatakse eksamikomisjonid turunduse ja juhtimise instituudi ning rahanduse ja arvestuse instituudi poolt. Õkonomeetria kohustusliku eksami korraldab samadel alustel majandusinformaatika ja -modelleerimise instituut. Magistrieksamite programmid kinnitab teaduskonna nõukogu. Eralaeksamid korraldatakse reeglina eksamisessioonide ajal. Magistrandid registreerivad end eksamile vastavates instituutides sessiooni alguseks. Komisjon võib keelduda erialaeksami vastuvõtmisest magistrandilt, kelle magistritöö teema ei ole sellele vastav.

Teadustöö

Magistrandi teadustöö hõlmab osalemist instituudi (õppetooli) teadustöös, teaduslike artiklite publitseerimist, esinemisi teaduskonverentsidel ja magistritöö kirjutamist. Magistritöö on teaduslik töö, milles käsitletakse aktuaalset majandusteaduslikku probleemi. Magistritöös peab kraadi- taotleja näitama

1) oma võimet püstitada ja täpselt piiritleda probleeme;

2) valitud valdkonna teoreetiliste ja praktiliste aspektide tundmist;

3) oskust loovalt kasutada teaduslikku kirjandust ning teaduslikke analüüsimeetodeid;

4) võimet üldistada analüüsitulemusi ja pakkuda välja probleemide lahendusvariante;

5) terminoloogia valdamist ja korrektset väljendusoskust.

Magistritöö vormistamisel juhendatakse Tartu Ülikoolis kaitstavate väitekirjade vormistamise juhendist ja majandusteaduskonna üliõpilaste kirjalike uurimistööde vormistamise juhendist. Magistritöö teema valik fikseeritakse dekanaadis esimese semestri 15.oktoobriks magistrandi avalduse alusel, kus on märgitud teema tõlge inglise keelde ning mis on juhendaja poolt viseeritud. Teema muutmine toimub analoogilise avalduse alusel.

Magistritöö kaitsmine

Magistritöö kaitsmine toimub vastavalt TÜ teaduskraadide põhimäärusele ja TÜ majandusteaduskonna nõukogu poolt kinnitatud magistrikraadi kaitsmise juhendile.

Magistrikraadi omistamine

Magistrikraadi saamise eelduseks on magistriõppe kohustuslike ja valikainete eksamite sooritamine, magistrieksamite sooritamine ja magistritöö kaitsmine. Teaduskonna nõukogul on õigus erandjuhtudel lubada magistrikraadi kaitsmisele isikuid, kes ei ole lõpetanud magistriõpinguid. Magistritöö kaitsnuile omistatakse teaduslik kraad *magister artium* (MA) (majandusteadus) (ingl.k. "Master of Art-Eco-

nomics").

2.1.4. Doktoriõpe

Õppekava ja korraldus

Doktoriõpe koosneb doktoriõpinguist (40 AP) ja doktoritööst (120 AP).

Doktoriõpingute individuaalplaani kinnitab igale doktorandile teaduskonna nõukogu instituudi juhataja ettepanekul. Individuaalplaan hõlmab osavõttu erialase teadusseminari tööst, referaadi koostamist, õppetööd, teadusartiklite kirjutamist ja doktorieksamit.

Doktoritöö kaitsmine ja doktorikraadi omistamine toimub vastavalt Tartu Ülikoolis kehtestatud korrale.

Doktoritöö kaitsnule omistatakse teaduslik kraad *doctor philosophiae (PhD)* (majandusteadus), mille ingliskeelne tõlge on "Doctor of Philosophy (Economics)".

2.1.5. Organisatsiooniline struktuur

Akadeemiline kraadiharidus kui Tartu Ülikooli majandusteaduskonna põhiväljund määrab ka põhiosa tema organisatsioonilisest struktuurist ja personalist. Kahjuks on see praegu vaid osaliselt nii.

Teaduskonna struktuurireform algas 1992.a. enne uue õppekava ja perspektiivse arengustrateegia väljatöötamist. Pealegi ei arvestanud ülikooli nõukogu teaduskonna taotlusi

(16 õppetooli). Segadust tekitasid ka erinevad ja muutuvad seisukohad professuuride, abiprofessuuride ja instituutide rollist ning kohast ülikoolis. Teaduskond arvestas esialgu võimalusega arendada osa suundi välja abiprofessuuridena. Tulemuseks oli struktuur (4 instituuti ja 10 õppetooli), mis ei rahuldanud instituutide ega ka õppetoolide (professuuride) osas tänaseid, rääkimata tulevastest vajadustest. Katmata olid näiteks niisugused majandusõpetuse kesksed lülid, nagu majanduspoliitika rahvamajanduslikus suunas ja juhtimine ettevõtluse osas (vt. joon. 2 ja 3).

Teatud nihe toimus 1993.a. sügisel, kui TÜ nõukogu kinnitas majandusteaduskonna strateegilise arengukava ning moodustas rahvamajandusliku suuna tugevdamiseks majanduspoliitika ja riigimajanduse instituudi ning avas selle raames uue majanduspoliitika õppetooli. Siiski võib praegu rääkida üksnes struktuurireformi esimese etapi lõpetamisest.

Reformi lõpetamatus ilmneb küllalt selgelt ka võrdlemisel Tallinna Tehnikaülikooliga, kus on moodustatud 17 õppetooli. Seetõttu on teaduskond ja tema instituudid oma töö sisemiseks korraldamiseks ajutise lahendusena moodustanud mõne ainevaldkonna õpetamiseks lektoraadid, mis ülikooli tasemel ei ole tunnustatud struktuuriüksused. See saab aga olla vaid ajutine lahendus. Ilmselt on vaja teha "vigade parandus".

1994.a. alguse seisuga oli teaduskonnas 11 õppetooli ja 6 lektoraati, mis olid ühendatud viieks instituudiks.

MAJANDUSTEADUSKOND TÄNA

1. RAHVAMAJANDUSE JA ETTEVÕTTEMAJANDUSE ÜLDTEOORIA INSTITUUT

- 1) majandusteooria õppetool
- 2) välistmajanduse õppetool
- 3) majandusajaloo lektoraat
- 4) ettevõttemajanduse lektoraat

2. MAJANDUSINFORMAATIKA JA -MODELLEERIMISE INSTITUUT

- 1) statistika õppetool
- 2) ökonomeetria õppetool
- 3) majandusinformaatika lektoraat

3. RAHANDUSE JA ARVESTUSE INSTITUUT

- 1) raha ja panganduse õppetool
- 2) ärihanduse ja investeringute õppetool
- 3) finantsarvestuse õppetool
- 4) analüüsi ja kontrolli lektoraat

4. TURUNDUSE JA JUHTIMISE INSTITUUT

- 1) turunduse õppetool
- 2) kaubanduse õppetool
- 3) juhtimise lektoraat

5. MAJANDUSPOLIITIKA JA RIIGIMAJANDUSE INSTITUUT

- 1) majanduspoliitika õppetool
- 2) riigimajanduse õppetool
- 3) riigirahanduse lektoraat

Organisatsioonireformi sisuks on strateegia ja taktika valik jõudmaks praegusest seisust struktuurini, mis vastaks

p.2.1.1. püstitatud nõuetele õppetöö struktuuri ja sisu suhtes.

Eriti oluline on reform õppetoolide tasandil, mis määrab õppe- ja teadustöö sisu ning taseme. Teaduskonnal on olemas selge nägemus nendest ainekompleksidest, mis vajaksid Tartu Ülikoolis kas majandusliku üld- või erihariduse suhteliselt terviklike osadena õpetamist ja professori tasemel uurimist ning seda ulatuses, mis ületab ühe inimese töömahu. Kahjuks puuduvad mitmes valdkonnas veel professoritasemega spetsialistid ning vastavate ainete õpetamine on killustatud mitmete allüksuste õppejõudude vahel. See teeb vajalikuks selliste organisatsiooniliste tingimuste loomise, mis soodustaks vastava valdkonna koordineeritud õpetamist praegu ning looks stiimuli noortele õppejõududele oma kvalifikatsiooni tõstmiseks tulevikus. Selliseks organisatsiooniliseks vormiks saab olla üksnes õppetool, mis on kutsutud ja seatud hoolitsema ühe ainevaldkonna eest. Instituudi juhatajal käib vähemalt praeguses kujunemisjärgus üle jõu rohkem kui ühe teadusvaldkonna sisuline hooldamine. Ta saab vaid toetada välistingimuste kujundamisega õppetooli juhatajat tema töös.

Loomulikult peaksid õppetoolid koordineerima kõigi alternatiivsete eriainetes õpetamist. Sama võib aga öelda ka kohustusliku programmi põhiblokkide kohta. Uute eriainetes kavandamisel tuleb muidugi arvestada viitajaga. Õppetooli moodustamisest kuni tema väljakujunemiseni (ainekursuste ettevalmistamine ja teadustöö käivitamine) kulub kaks kuni kolm aastat. Instituutide kui koordineerimisnõuandjate muutused võivad esialgu olla väiksemad. Õppetoolide väljakujunemise käigus tekib tõenäoliselt siiski vajadus täiustada (edasi arendada) ka teaduskonna instituutide struktuuri. Instituutidel kui teaduskonna administratiivse juhtimise

institutsioonidel on teadustöö arendamise ja õppetöö sisulise korraldamise seisukohalt õppetoolidega võrreldes teisejärguline funktsioon. Instituutide ülesandeks on koordineerida õppetoolide infrastruktuuri kujundamise küsimusi, ühendada õppetoolide jõud kaadri järelkasvu väljaõpetamisel, koordineerida erialakomplekside suhteid ja kontrollida teaduskonna üldpoliitika järgimist õppetoolides.

Dekanaadi ja õppetoolide administratiivse vahelülina on instituutide arvu kujundamisel peamiseks argumendiks juhtimise efektiivsuse suurenemine või vähenemine ja instituuti kuuluvate õppetoolide koostööst tulenev efekt (teaduslike projektide teostamisel, kaadri järelkasvu kujundamisel jms.).

Juhtimise efektiivsuse aspektist lähtudes ja õppetoolide arengu praegust ebaühtlast taset arvestades tuleb praegusel etapil otstarbekaks pidada jaotust 4...5 keskmise suurusega instituutideks, mille raames toimub ressursside ja kaadri sujuv ümberpaigutamine õppetoolide lõikes vastavalt nende sisu (õppe- ja teadustöö) kujunemisele. Antud aspektist lähtudes võib teaduskonna praegust jaotust instituutideks hinnata tegelikule olukorrale ja arengutingimustele üldjoontes vastavaks.

Perspektiivsete muutuste korral tulevad arvesse kaks põhialternatiivi, mida võiks nimetada järgnevalt:

- 1) suured instituudid,
- 2) väikesed instituudid.

Esimene tähendaks näiteks rahvamajanduse ja ettevõtluse instituutide moodustamist lõdvalt seotud ja suhteliselt iseseisvate (ka majanduslikult) õppetoolidega. Teine viiks 6...7 suhteliselt kompaktsed instituudid, kusjuures õppetooli-

de funktsioonid on üsna piiratud. Lõplik otsus sõltub siin paljuski ülikooli tasandil aetavast poliitikast, mida on praegu raske ette näha.

Struktuurireformi 2. etapp hõlmab aastaid 1994-2003.

Väljaarendamist vajavad järgmised õppeained ja nende kompleksid kuni vastavate professuuride avamiseni kas seniste või uute instituutide ja õppetoolide raames

- 1) mikroökonomika;
- 2) makroökonomika;
- 3) munitsipaalmajandus;
- 4) ettevõtluspoliitika;
- 5) majandusajalugu;
- 6) väikeettevõtlus ja ühistegevus;
- 7) rahvusvaheline ettevõtlus;
- 8) tootmine ja logistika;
- 9) personalijuhtimine;
- 10) teenindusmarketing;
- 11) audiitorlus.

Struktuurireformi 3. etapp algab 2003. aastal. Selle sisuks on

1) instituutide võimalik reorganiseerimine olemasolevate õppetoolide ümberjagamisega;

2) edasised võimalikud muutused õppetoolides.

Teaduskonna struktuuri perspektiivse reorganiseerimise kava on tarvis kinnitada ülikooli nõukogus, et see saaks olla nii teaduskonna kui ka instituutide juhtide konkreetse tegevuse aluseks ja ka kohustuseks, eriti kaadripoliitikas ja seda toetavas välissuhete poliitikas.

Teaduskond leiab, et vajalikud struktuurimuutused on võimalikud rektori poolt teaduskonnale praeguseks kinnitatud koosseisu raames (66 kohta). Probleem on eelkõige nende kohtade materiaalses ja rahalises ning personaalses kattes.

Finantseerimise seisukohalt on vajalik ameti kohtade 100%-line kate palgafondiga, et täita vakantsed kohad külalislektoritega nii Eestist kui välismaalt (vastavalt vajadusele osaliste kohtade või tunnitasuga). Lahendamist vajab ka kõigile õppetoolidele minimaalselt vajalike töötingimuste (omaette tööruumi, personaalarvuti jms.) tagamine.

2.2. Majandusõpetus teistele teaduskondadele ja täiendõpe

Viimastel aastatel on majandusteaduskond õpetanud erinevaid majandusdistsipliine mitmete TÜ teaduskondade üliõpilastele. Selle tulemusena on saadud hulgaliselt kogemusi, kuid on ilmnenu ka mõned vajakajäämised, mis viitab vajadusele otsida pidevalt uusi lahendusi. Lähitulevikus on Eestis oodata huvi tõusu majandusosalase koolituse saamiseks, sest kasvab soov osaleda äritegevuses, jätkub Eesti integreerumine Euroopa ühiskonda ja majandusse ning ka Eesti majanduses on oodata tõusutendentsi. On ilmne, et nendes tingimustes kujuneb majandusdistsipliinide õpetamine teistes TÜ teaduskondades ja väljaspool ülikooli majandusteaduskonnale teatavaks visiitkaardiks, millest võib suurel määral oleneda selle teaduskonna maine nii ülikoolis kui ka väljaspool seda.

Majandusõpetuse korraldamisel teistele teaduskondadele ja täiendõppes tuleks lähtuda järgmistest aspektidest:

I. Objekt

II. Struktuur

- aineprogramm
- maht
- õppejõud

III. Organisatsioon

I. Objekt

Teaduskonnast välja suunatud majandusõpetuse objektideks oleksid

- a) TÜ teiste teaduskondade üliõpilased;
- b) välismaa kõrgkoolide üliõpilased;
- c) teistel aladel kõrgkooli lõpetanud;
- d) piisava ärialase koolitusega äriinimesed;
- e) oma majandusalaseid teadmisi värs-

kendada ja kaasajastada soovivad inimesed.

II. Struktuur

Lähtudes esitatud objektidest, võiksid majandusõpetuse suunad olla järgmised

A. TÜ teiste teaduskondade üliõpilastele ja diplomi saanutele.

1. Majandusõpetuse baaskursus mis on suunatud teiste erialade üliõpilaste majandusalaste põhiteadmiste süsteemsele arendamisele. Üheaastane kursus peaks hõlmama loogiliselt seotud ülevaadet majandusteaduste baasõppe (tuuma) ulatuses, sidudes selleks majanduse üldteooria, rahvamajandusõpetuse ja ettevõtteõpetuse aluseid. Minimaalne maht oleks 180 tundi. Antud kursuse sisemine struktuur võiks olla järgmine (lähtudes 180-tunnisest kogumahust).

* Majandusteooria – 30% mahust (st. 54 tundi), hõlmates

- mikroökonomikat;
- makroökonomikat.

* Ettevõtetmajandusõpetus – 40% mahust (72 tundi), hõlmates

- ettevõtetmajanduse üldkontseptsiooni;
- juhtimist;
- majandusarvestust;
- marketingi;
- personali juhtimist;
- ärirahandust.

* Rahvamajandusõpetus – 30% mahust (54 tundi), hõlmates

- rakenduslikku rahvamajandusõpetust;
- majanduspoliitikat;
- maksu- ja fiskaalpoliitikat;
- riigistatistikat.

Üldjuhul oleks antud kursus valikaineiks kõigi teaduskondade üliõpilastele, kuid see võib kujuneda mõne teise teaduskonna soovil ka kohustuslikuks.

2. Üheaastane majandusõpetuse baaskursus pedagoogidiplomiga TÜ lõpetanutele, et valmistada keskkoolidele ette majandusõpetuse õpetajaid. Vastava suuna valinud üliõpilased peaksid läbima nii majandusõpetuse baaskursuse ained (vt. punkt 1) kui ka kursuse keskkooli majandusõpetuse programmi alusel ("Majandus - see on imelihtne"). Antakse välja vastav sertifikaat.

3. Erikursused, mis hõlmavad peamiselt ülikoolis õpetatavate erialade ökonomikat ja majandusalaseid rakendusvaldkondi vastavatel erialadel. Need kursused

viiakse läbi teiste teaduskondade tellimisel ja majandusteaduskonna pakkumisel. Lähtudes praegusest ülikooli struktuurist ja majandusteaduskonna potentsiaalist, võib ette näha järgmiste kursuste ettevalmistamist.

Teaduskond	Kursus
Arstiteadusk.	Meditšiiniökonoomika
Bioloogia- geograafiateadusk.	Looduskasutuse ökonoomika
Filosoofiateadusk.	Inglise ärikeeel Ärikommunikatsioon Organisatsiooni juhtimine
Kehakultuuriteadusk.	Spordi ökonoomika ja juhtimine
Matemaatikateadusk.	Mat. meetodid majanduses Mikro- ja makroökonoomika
jne.	jne.

4. Majandusteaduskonna põhiõppe kursused, mida võimaldatakse kuulata valikkursustena ka teiste teaduskondade üliõpilastel. Eelduseks on, et eelnevalt oleks kuulatud vastava peaaaine aluskursust. Näiteks üliõpilane, kes tahab kuulata audiitorluse kursust, peab eelnevalt läbima arvestuse aluste kursuse.

5. Majandusteadus lisaerialana on mõeldud teiste teaduskondade üliõpilastele, kes oma tulevasel erialal peavad paratamatult tegelema majandamisprobleemidega. TÜ majandusteaduskond pakub selles osas kaks õppekava, vastavalt 4 ja 2 semestri ulatuses. Toome siinkohal ka vastavate õppekavade projektid (vt. tabel 8).

Pakutavad üksikained on ühtlasi üleülikoolilisteks valikaineteks.

Tabel 8
Majandusteadus lisaerialana Tartu Ülikoolis

Aine	Maht (AP)	Semes -ter	E/A	Korraldav õppetool
Õppekava 4 semestriks (40 AP)				
1. Mikroökoonoomika	4	1, S	E	Majandusteooria
2. Ettevõtetmajandus	4	1, S	E	Ettevõtetmajand.
3. Arvestus	4	1, S	A	Finantsarvestus
4. Makroökoonoomika	4	2, K	E	Majandusteooria
5. Rakenduslik rahva- majandusõpetus	4	2, K	E	Riigimajandus
6. Turundus	2	2, K	A	Turundus
7. Majanduspoliitika	2	3, S	A	Majanduspoliit.
8. Juhtimine	4	3, S	E	Juhtimine
9. Äriarandus	2	3, S	A	Raha ja pangan- dus
10. Kirjalik töö aine- tes 1-9	4	4, K		
11. Majandusteadus- konnas pakutavad valikained (sh. eriala- komplekside raames).	6	3-4		
Kokku	40			
Õppekava 2 semestriks (20 AP)				
1. Mikroökoonoomika	4	S	E	Majandusteooria
2. Ettevõtetmajandus	4	S	E	Ettevõtetmajand- dus
3. Arvestus või juhtimine	4	S	A,E	Finantsarvestus või juhtimine
4. Makroökoonoomika	4	K	E	Majandusteooria
5. Rakenduslik rahva- majandusõpetus või turundus ja äriarandus	4	K	E/A	Riigimajandus või turundus või äriarandus
Kokku	20			

B. Välismaa üliõpilastele loetavad kursused. Need käsitlevad eelkõige Eesti majanduse eri valdkondi ja arengusuundi ning

-tendentse. Kursused toimuvad inglise, saksa, soome ja vene keeles. Kursuste kestvus varieeruks ühest nädalast kuni ühe kuuni ja sisaldaks umbes 8...10 eri valdkonda koos mõnede firmade külastamisega. Kursused peavad olema tasulised, et kompenseerida nendega kaasnevad lisakulutused. Lõpetanutele antakse vastav sertifikaat.

C. Eeskätt kõrgharidust omavatele (kuid ka seda mitteomavatele) inimestele. Tasuline, süvendatud, praktilise kallakuga äritegevuse baaskursus ühe aasta jooksul. Lõpetamisel antakse TÜ sertifikaat, mis tõendab majandusjuhina töötamiseks vajalike teadmiste olemasolu. Mõeldud peamiselt teiste erialade lõpetanutele, kes tahavad suunduda majandusse mänedzerideks.

D. Temaatiliste kursuste korraldamine tellitud programmide kohaselt ja tellijate rahadega.

E. Suvekoolide korraldamine Eesti majandussüsteemi tutvustamiseks meiega majandussidemeid arendada soovivatele välismaalastele inglise, saksa, soome või vene keeles.

F. Välismaa üliõpilastele, õppejõududele, teaduritele ja praktikutele uurimisalaste külastuste ning praktiliste õpuste organiseerimine. Selle suuna eesmärgiks oleks tekitada huvi Eesti majanduse ning tema eri harude ja firmade vastu ning võimaldada uurida turumajandusele ülemineku protsesse Eesti näite põhjal.

III. Organisatsioon

JUHTIMINE. Väljaspoole teaduskonda teostatava majan-

dusõpetuse läbiviimine eeldab vastava prodekaani ametikoha loomist, kelle tööülesandeks oleks eelkõige ülaltoodud erinevate objektide ja suundade koordineerimine. Lahendatavate küsimuste ring on lai ja hõlmab programmide, õppejõudude tegevuse, gruppide vahetuse jms. kooskõlastamist. Prodekaani tööülesannete hulka kuulub ka ülikoolis teistele teaduskondadele loetavate kursuste (suund A) suunamine. Peale selle peaks iga väljaspool ülikooli realiseeritava suuna (B, C, E, F) või projekti eesotsas olema selle projekti juht. Arvesse tuleb võtta ka asjaolu, et suures osas langeb see töö kas puhkuse või põhitööst vabale ajale.

KAADER. Majandustegevuse intensiivne laienemine Eesti Vabariigis on tõstnud huvi majandusvaldkonna baasteadmiste vastu. Järgnevatel aastatel on oodata nimetatud tendentsi jätkumist. Ülikoolis teistele teaduskondadele loetavate kursuste läbiviimiseks on tarvis üle vaadata teaduskonna vajadus õppejõudude osas.

Eksperthinnangute põhjal võib prognoosida umbes 500 üliõpilase osalemist majandusõpetuse aastastel baaskursustel (suund A punkt 1). Kui võtame rühma suuruseks 50 üliõpilast, kujuneb aastas 10 õpperühma. Lisaks tuleb arvestada vähemalt ühe rühmaga pedagoogiliselt erialalt (suund A punkt 2) ja kahe rühmaga semestris (s.t. kahe arvestusliku rühmaga aastas) erikursuste liinis (suund A punkt 3). Seega võime arvestada vähemalt 13 üleülikoolilise rühmaga aastas. Lähtudes sellest, saame kogu õpetuse mahuks mainitud suundades $180 \times 13 = 2340$ tundi. See teeks vajalikuks 9 dotsendikoha olemasolu. Kui arvestada, et kaugõpe annab käesoleval ajal tööd umb. kuuele õppejõule oleks programmide käivitumisel ülaltoodud mahus täiendav vajadus kolme inimese järele.

INSTITUTIONAALSUS. Eespool kirjeldatud kontseptsiooni rakendamiseks on institutsionaalsest aspektist lähtudes järgmised võimalused:

1) täiendõppekeskuse loomine TÜ majandusteaduskonna raames;

2) täiendõppekeskuse loomine eraldi tegutseva institutsioonina;

3) täiendõppe programmide toetamine koostöös juba tegutseva koolituskeskusega.

Kuigi ideaalvariandina võib tulevikus ette näha esimese või teise võimaluse rakendamist, ei ole praeguses situatsioonis, lähtudes Eesti Vabariigi majandusseisust ja Tartu Ülikooli ning tema majandusteaduskonna materiaalistest tingimustest (ruumid!), nende variantide elluviimine ilma välisabita teostatav. Seepärast tuleks algul toetuda koostööle olemasolevate koolituskeskustega, sest need on kindlustatud ruumide, tehnilise personali ja vastavate kogemustega. Teaduskonna roll oleks sellisel juhul programmide ja suundade sisuline koordineerimine ning kursuste õppejõududega kindlustamine. Sellesse tuleb kaasata ka teiste teaduskondade õppejõude ja praktikuid.

KÄIVITAMINE. Lisaks eespool kirjeldatud kontseptuaalsete momentide määratlemisele ja teostumisele eeldab programmi käivitamine veel järgmiste aspektide täitmist:

1) Tartu Ülikool kinnitab ja laseb välja sertifikaadid, mis antakse vastavate eespool kirjeldatud programmide edukalt sooritanutele;

2) Tartu Ülikool ja selle majandusteaduskond leiavad võimalused stardikapitaliks vajalike ressursside täiendavaks hankimiseks.

2.3. Teadus ja nõustamine

2.3.1. Tähtsus ja eesmärgid

Ülikooliharidus on akadeemiline haridus. Ta peab andma eelkõige tugevad teoreetilised baasteadmised ning kujundama oskused ja võimed areneda koos oma erialaga ning olla uute ideede generaatoriks ning elluviijaks. Teadus on akadeemilisest haridusest lahutamatu osa ning sellele peab tuginema kogu õppetöö. Tartu Ülikooli kohast ja ülesannetest Eesti majanduse ning majandushariduse arengus tuleneb vajadus välja arendada majandusteaduskond Eesti majandusteaduse ja -hariduse keskuseks.

Teadustöö eesmärgiks on saavutada rahvusvaheliseks suhtluseks konkurentsivõimeline ja avatud teadustöö, mis võimaldab

1) integreerumist rahvusvahelistesse ühisprojektidesse;

2) osavõttu rahvusvahelistest teadusüritustest ning rahvusvaheliselt aktsepteeritavaid publitseerimisvõimalusi;

3) rahvusvaheliselt aktsepteeritavate teadustöö tulemuste kasutamist õppetöös;

4) Eesti majanduse arengu toetamist;

5) kvalifitseeritud majandusteadlaste tulemuslikku

koolitamist magistri- ja doktoriõppes.

Ülikooliteaduse spetsiifikas on vajadus ja võimalus kasutada teadustegevust ja teadustöö tulemusi eelkõige õppetöös. Lisaks sellele on majandusteaduslike uurimuste tulemused kasutatavad

- riigiasutuste, ettevõtete, firmade ja ettevõtjate konsulteerimisel, nende tegevuse analüüsimisel ja kavandamisel;
- riigi majandusliku ja sotsiaalse arengu modelleerimisel, alternatiivsete arenguvariantide prognoosimisel ning hindamisel;
- õppekirjanduse koostamisel.

Teadustöö tulemuste avalikustamiseks on järgmised võimalused .

- monograafiate, teaduslike artiklite, teaduskonverentside ja seminaride materjalide avaldamine;
- õpikute jm. õppematerjalide ettevalmistamine ning kirjastamine;
- teadusprobleeme populaarselt ja praktiliste majandusprobleemidega seondult käsitlevate artiklite avaldamine ajakirjanduses;
- riigiasutuste, ettevõtete, firmade tellimustele vastavate teadustulemuste avaldamine ajakirjanduses ja praktiliseks kasutamiseks sobivate brošüüridena;
- ettekanded teaduskonverentsidel ja seminaridel;

- esinemised raadios ja televisioonis, intervjuude andmine ajakirjandusele, majandusteadlaste ja nende tööde tutvustamine;
- täiendõppe korraldamine, uute teadustulemuste esitamine praktiliseks kasutamiseks sobival kujul;
- osavõtt rahvusvahelistest teadusprojektidest, nende tutvustamine ajakirjanduses. Rahvusvaheliste teadusprojektide tulemuste kasutamine Eesti majanduses;
- osavõtt majandusteadlasi ja -praktikuid ühendavate seltside ning organisatsioonide tegevusest;
- erinevaid teadusvaldkondi ühendavate organisatsioonide loomine (näiteks Statistika Selts), nende tegevusest osavõtmine ja töö koordineerimine;
- konsultatsioonitegevus;
- koostöö akadeemiliste üliõpilasorganisatsioonidega.

2.3.2. Eeldused ja ressursid

Põhieeldused teadustööks Tartu Ülikooli majandusteaduskonnas on järgmised.

1. Teadustöö traditsioonid ülikoolis.
2. Tartu Ülikooli avatus ja rahvusvaheliselt tunnustatud nimi.
3. Erinevate teaduste (majandusteadus, õigusteadus,

matemaatika, psühholoogia, sotsioloogia, politoloogia jt.) head integratsioonivõimalused ja sellega kaasnevad uued ideed ning edasiarendused.

4. Majandusteaduse erandolukord seoses käsumajanduslike süsteemide lagunemisega ning üleminekuga turumajandusele. Üleminekuperioodi kontseptsioonide teoreetiline läbitöötamine ja empiiriline analüüs on kujunenud rahvusvaheliselt tunnustatud uurimisvaldkonnaks.

5. Majandusteadus, eriti tema rakenduslikud aspektid on käesoleval ajal kogu maailmas muutunud oluliseks teadusalaks.

6. Eesti majanduse arengu toetamiseks on vajalikud majandusteoreetilised uurimused ja alternatiivsete majanduspoliitiliste otsusevariantide hindamist abistavad empiirilised mudelid.

Olulisim ressurss teadustööks on inimesed. Majandusteaduskonna õppejõudude ja teadurite arengut soodustavateks teguriteks on ülikooli avatus ning majandusteaduskonna teadus- ja õppetöölased väliskontaktid ning ühisprojektid. Teadustööd on pidurdanud õppejõudude suur koormatus seoses õppetöö ümberkorraldamisega ning turumajandusele orienteeritud uute mahukate loengukursuste ettevalmistamisega. Motivatsioon teadustööks on olnud ebapiisav. Teadustööks sobivate inimeste saamiseks ning konkurentsi tekkeks peab magistri- ja doktoriõpe kulgema efektiivselt.

Teadustööks vajalike rahaliste ja materiaalsete ressursside saamisel tulevad arvesse järgmised võimalused:

1) majandusteaduskonna teadustöö ülikoolisese finantseerimise tugevdamine, selle viimine (vähemalt) samale tasemele teiste teaduskondadega ülikoolis;

2) konkurentsivõimeliste teadusprojektide finantseerimine Eesti Teadusfondist ja teistest vabariiklikest fondidest;

3) toetused rahvusvahelistest fondidest ning liitumine rahvusvaheliste projektidega;

4) teadustöö alased tellimused riigiasutustelt, ettevõtetelt, firmadelt;

5) sissetulekud nõustamistegevusest.

2.3.3. Teadustöö suunad

Teadustöö suunad tulenevad

- 1) majandusteaduse arengusuundadest maailmas;
- 2) majanduse arengu probleemidest Eestis;
- 3) õppetöö suundadest majandusteaduskonnas;
- 4) õppejõudude isiklikest teadushuvidest.

Olulisemate teadustöö suundadena Tartu Ülikooli majandusteaduskonnas võib nimetada järgmisi.

1. Turumajandusele ülemineku teoreetiliste kontseptsioonide läbitöötamine ja üldistus, ülemineku perioodi probleemide süstematiseerimine ning analüüs.

2. Väikeriigi spetsiifika üleminekul turumajandusele, tema integreerumine maailmamajandusse.

3. Majandusteaduskonna peamiste õppesuundade arengut toetavad järgmised teadusvaldkonnad:

- riigi- ja ettevõtetmajanduse arengu teoreetilised käsitlused ninganalüüs;
- majanduse modelleerimine, juhtimis- ja otsustusprotsessi informatsiooniline toetamine;
- rahvusvaheline majandustegevus, selle analüüs ja prognoos;
- kaubaturgude uurimise teoreetilised alused ja meetodid, nende areng ja rakendus;
- teenindusmarketingi väljaarendamise probleemid Eestis, teeninduse kvaliteedi hindamine;
- arvestuse infosüsteem, selle areng üleminekul turumajandusele;
- raha ja pangandus;
- väikeriigi majanduspoliitika, selle arengusuunad ja võimalused;
- organisatsiooniteooria ja inimressurss majandustegevuses;
- sisekaubanduse areng Ida-Euroopas;
- ettevõtluskeskkonna kujundamine ja privatiseerimine;
- praktiliste majandusprobleemide lahendamist ja majandus-

poliitiliste otsuste vastuvõtmist toetavad tellitud teadustööd;

- erinevate teaduste integratsioonile tuginevad teadustöö suunad (majandus- ja õigusteadus, majandusteadus ja psühholoogia, majandusteadus ja matemaatika, majandusteadus ja politoloogia, majandusteadus ja sotsioloogia jt.).

III OSA. TÜ MAJANDUSTEADUSKONNA ARENGUPLAANI TAGAMINE

3.1. Välissuhtlus

3.1.1. Välissuhtluse eesmärgid

Majandusteaduskonna välissuhtlusel on järgmised eesmärgid:

1) kaasa aidata majandusteaduskonna õppeplaanide kaasajastamisele;

2) toetada majandusteaduskonna õppejõudude ümber- ja täiendõpet;

3) tõsta õppetöö läbiviimise pedagoogilist taset, rakendades uusi õppe-metoodilisi vahendeid;

4) aidata kaasa majandusteaduskonna õppejõudude lülitumisele rahvusvahelisse teadustöösse (koostööprogrammid, ühisartiklid, teaduskonverentsidel esinemised);

5) toetada majandusteaduskonna materiaalse baasi loomist

– tehniliste vahenditega (arvutid, koopiamasinad, projektorid, faksid jne.),

– õppematerjalidega (õpikud, situatsiooniülesanded),

– teadusliku kirjanduse ja perioodikaga;

6) stimuleerida õppejõudude töötamist majandusteaduskonnas ja sellega ära hoida nende äravool ettevõttesse või välismaale;

7) motiveerida magistriõppes osalejaid jääma tööle majandusteaduskonda;

8) mitmekesistada üliõpilaste silmaringi, pakkudes neile külalislektorite loenguid ja seminare;

9) võimaldada üliõpilastele ja magistrantidele praktikavõimalusi välismaal;

10) tugevdada kraadikaitsmiskomisjone ja anda majandusteaduskonna õppejõududele võimalusi kraadi kaitsmiseks rahvusvaheliselt tunnustatud ülikoolides.

3.1.2. Üldised põhimõtted välissuhtluse korraldamisel majandusteaduskonnas

Majandusteaduskonna välissuhtlust saab vaadelda kahelt tasandilt: 1) teaduskonna kui terviku seisukohalt ja 2) üksikute õppetoolide seisukohalt.

Majandusteaduskonna kui terviku seisukohalt on oluline erinevate koostööprogrammide täitmise koordineerimine. Koostöö arendamine teiste riikide ja kõrgkoolidega on keeruline protsess, sest igal osapoolel on omad eelistused ja ajakavad.

Väliskoostöö põhiline algataja on õppetool, kus tuntakse põhjalikult selle valdkonna probleeme, oma seisukorda, vajadusi ning arengusuundi. Õppetoolidelt tuleb eelkõige initsiatiiv külalislektorite kutsumiseks. Teaduskonna kui terviku tasandil toimub erinevate õppetoolide väliskoostöö kavade kogumine ning informatsiooni jagamine kõigile teistele õppetoolidele ja üliõpilastele. Samuti peavad teaduskonnale kui tervikule pakutud koostööprogrammid jõudma võimalikult kiiresti õppetoolideni, kes võiksid olla selle koostööprogrammi potentsiaalsed täitjad. Konkreetse pakkumise kõige pädevamad hindajad on õppetoolid.

3.1.3. Hetkeseis majandusteaduskonna välissuhtluses

Praeguse seisuga on majandusteaduskond kui tervik lülitunud mitmetesse pikema perspektiiviga rahvusvahelistesse koostööprogrammidesse. Otstarbekas on jaotada need ettevõtetmajanduse ja rahvamajanduse alarühma.

Ettevõtetmajanduse valdkonnas on kõige suuremahulisem 1991.a. alanud koostöö Bentley Kolledziga USA-st. Selle projekti raames toimub koostöö kõigis põhilistes ettevõtetmajanduse valdkondades, nagu arvestus, rahandus ja pangandus, marketing, juhtimine, rahvusvaheline äri, informaatika ja kvantitatiivsed meetodid juhtimisprotsessis. Koostöö seisneb majandusteaduskonna õppeplaanide ajakohastamises, õppejõudude täiendõppes nii Tartus kui ka Bentleys, õppematerjalide ja tehniliste vahenditega varustamises, Bentley õppejõudude loengukursuste korraldamises Tartus jne. Koostöö jätkub ka järgnevatel aastatel.

Teise ettevõtetmajandusliku programmina käivitus 1992. aasta sügisel koostöö Lüneburgi Kutsekõrgkooli majandusteaduskonnaga ja Kieli Majandusakadeemiaga. Selle programmi peamiseks eesmärgiks on ettevõtetmajanduslik täiendkoolitus ja ettevõtluse konsulteerimine. 1993. aasta kevadsemestril toimus viis nädalast seminari ettevõtetmajanduse erinevates valdkondades: ettevõtluse raamtingimused, marketing, logistika, raamatupidamine ja kontrolling. Programmis osalesid ja said vastava loengumaterjali majandusteaduskonna antud ala õppejõud ning magistrandid. Kavandatakse ettevõtetmajanduse õpiku koostamist Lüneburgi Kutsekõrgkooli ja Tartu Ülikooli õppejõudude koostööna. Projekti raames on ka ette nähtud materiaalne abi mitme arvutikomplekti ja muude tehniliste vahendite näol.

Rahvamajanduse valdkonnas käivitus 1993.a. sügissemestril perspektiivne (kuni 10 aastat) Euroteaduskonna projekt. Selle esimesel etapil pannakse põhirõhk majandusteaduskonna õppejõudude ja magistrantide võõrkeeleoskuse parandamisele ning magistriõppe tugevdamisele. Toimuvad loengukursused (á 50 tundi) makro- ja mikroökonomikas, riigimajandusõpetuses, maailmamajanduses, ökonomeetrias, riigirahanduses jne. Sellega tugevdatakse magistriõpet ja kergendatakse magistrantide lülitumist rahvusvahelisse teadustöösse. Euroteaduskonna edasises arengus on ette nähtud ka loengukursuste korraldamine üliõpilastele, majandusteaduskonnale korralliku keeleõppekeskuse rajamine, õppe-tehniliste vahenditega tunduvalt parem varustamine ja parandamine, õppejõudude kontaktide tihendamine Skandinaaviamaade, Saksamaa, Inglismaa, Läti ning Leedu kolleegidega. Selleks on kavandatud ulatusliku seminarõppe korraldamine koos Lääne kolleegidega erinevates Baltimaade kõrgkoolides.

Endise idabloki maid hõlmavaks koostööprojektiks on UCEMET (University Council of Economic and Management Education Transfer). Selle raames on käimas koostöö Stockholmi Ülikooli koordineerimisel 10 Ida-Euroopa kõrgkooliga. Teaduslik uurimistöö toimub kolmes valdkonnas: privatiseerimine, kinnisvara ja riigimajandus. 1993. aasta mais toimus UCEMET'i konverents Tartu Ülikooli majandusteaduskonna korraldamisel. Koostöö selle organisatsiooniga jätkub ka edaspidi ja see on üks võimalus välja arendada meie majandusteaduskonna potentsiaalselt tugevat uurimisvaldkonda, mis puudutab üleminekuprotsesside analüüsi Ida-Euroopa majanduses, ning kaasa aidata riigimajandusalaste loengukursuste ja teadusliku uurimistöö käivitumisele.

1993. aasta kevadsemestri lõpul kiideti Tartu Ülikooli nõukogu poolt heaks interdistsiplinaarse Euroopa Instituudi moodustamine, mille juhtimine on antud TÜ majandusteaduskonna välismajanduse õppetoolile. Instituudi tegevuse eesmärgiks on Euroopat puudutava uurimistöö ja Euroopat tutvustava õppetöö arendamine Tartu Ülikoolis. See võimaldab ära kasutada Tartu Ülikooli potentsiaali universaalse akadeemilise hariduse andmiseks ja teadustöö arendamiseks Eestile eluliselt vajalikus valdkonnas. Käesoleval momendil osalevad projektis TÜ majandus-, õigus- ja filosoofiateaduskond. Instituudi nõukogu välisliikmete (prof. E. Pabsch, prof. M. Bronštein) kaudu arendab TÜ majandusteaduskond koostööd välispartneritega nii Lääne- kui ka Ida-Euroopast.

Lisaks eespool toodud viiele suurele programmile on käivitunud koostööprojektid, mis hõlmavad ühe õppetooli tegevusvaldkonda.

1. *Arvestuse õppetool*: teaduslik koostöö OECD teadusliku uurimise rühmaga teemal "Majandusarvestuse reform Balti riikides"; külalisõppejõudude kasutamine Stockholmi Ülikoolist; teaduslik koostöö Lodzi ja Augsburgi ülikooliga; täiendõpe Düsseldorfis audiitorfirmas KPMG.

2. *Turunduse õppetool*: Teenindusmarketingialase rahvusvahelise uurimiskeskuse rajamine koostöös Karlstadti, Uppsala ja Turu Ülikooli, Bentley Kolledzi ja Heinola Kaubanduskooliga; viimase õppeaasta üliõpilaste valikkoolitus Turu Ülikoolis; teaduslik koostöö Minnesota Ülikooliga Duluthis ja Michigani Tehnoloogia Ülikooliga.

3. *Kaubanduse õppetool*: koostöö Ida-Euroopa Instituudi ja IFO-Instituudiga Münchenis kaubandusala teaduskirjanduse ning infovahetuse osas; pikaajaline koostöö Vilniuse Ülikooli ja Läti Ülikooliga; alates 1993.a. koostöö õppe- ja teadustöös (infovahetus, õppekavad, õppekirjandus) Viini Majandusülikooli, Viini Majandusarengu instituudi, Poznani, Katowice ja Wrocławis majandusakadeemiaga, Gdanskis ning Lääne-Böömi ülikooliga.

4. *Ökonomeetria õppetool*: Aarhuse Ülikooli majandusteaduskond, Krakovi Majandusakadeemia, Kieli Ülikooli statistika ja ökonomeetria instituut, Stockholmi Ülikooli majandusteaduskond, Münsteri Ülikooli Ökonomeetria ja Statistika Instituut, Soome Majandusuuringute Instituut ja Läti Ülikooli majandusteaduskond. Käivitunud on ühised uurimisprojektid, õppeprogrammide koordineerimine, õppejõudude vahetus, ühisseminarid.

5. *Statistika õppetool*: koostöö Rootsi Statistika-

bürooga ning osalemine TEMPUS – programmis alates 1993.a. kevadsemestrist. Selle programmi raames on täiendanud ennast ühe semestri ulatuses kaks magistranti Pompey de Fabra Ülikoolis ning kolm magistranti Amsterdamis Ülikoolis. Programmi kestvuseks on 3 aastat.

6. *Välismajanduse õppetool*: teaduslik koostöö Kieli Maailmamajanduse Instituudiga uurimuse "Balti riikide Euroopasse integratsiooni strateegiad" raames (projekti finantseerib Volkswageni Fond, ette on nähtud oluline materiaalne toetus välismajanduse õppetoolile); koostöö Saksamaa Mecklenburg-Vorpommerni liidumaa täienduskoolituskusega, selle raames toimus üliõpilaste koolitus Tartus ja pikaajaline praktika Saksamaal; koordineerija roll Lüneburgi Kutsekõrgkooliga läbiviidavas programmis; üliõpilaste vahetus ja ühine uurimistöö Linköpingi Ülikooliga, Bonni Ülikooli professori E. Pabschi loengud ja tema poolt organiseeritud praktika välismajanduse üliõpilastele Saksa ettevõtetes; koostöö ja külaliselektorite kasutamine Mannheimi Ülikoolist, Stockholmi Majanduskoolist, Kieli, Münsteri ning Stockholmi ülikoolist.

7. *Raha ja panganduse õppetool*: pikaajaline teaduslik koostöö Soome Pangaga ja üliõpilaste praktika seal; ühine uurimistöö Soome Riikliku Majandusuuringute Instituudiga; üliõpilaste pikaajaline praktika Stockholmi Majanduskooli korraldusel; koostöö Rootsi Keskpangaga; külaliselektorid Abo Akadeemiast ja Pretoria Ülikoolist.

8. *Ärirahanduse õppetool*: ühine uurimistöö ja külaliselektorid Tampere Ülikoolist ning Abo Akadeemiast. Teadussidemed Soome Riikliku Majandusuuringute Instituudiga.

9. *Majandusteooria õppetool*: teaduslikud kontaktid ja pidev magistrantide osalemine Kopenhaageni DIS - koolitusprogrammides (alates 1990.a.), koostöö Yorki Ülikooliga Kanadast ja Birminghami Ülikooliga Suurbritanniast, külalisõppejõud Uppsala ja Lundi ülikoolist.

10. *Riigimajanduse õppetool*: õppe- ja teadustöölased kontaktid Alberta ja Linköpingi ülikooliga.

11. *Juhtimise lektoraat*: üliõpilaste vahetus ja uurimistöö Linköpingi Ülikooliga, teaduslik koostöö Stockholmi Ülikooliga (UCEMET - projekt).

12. *Ettevõtetmajanduse üldteooria lektoraat*: külalislektorid Lüneburgi Kutsekõrgkoolist, uurimisalane koostöö Mannheimi Ülikooliga.

13. *Majanduspoliitika õppetool*: koostöö Hamburgi HWWA Majandusuuringute Instituudi ja Ülikooliga konkurentsipoliitika alal, IFO Instituudiga Münchenis kaubanduspoliitika alal, prof. E.Pabschiga Bonni Ülikoolist ettevõtluspoliitika alal.

14. *Majandusajaloo lektoraat*: koostöö Saksamaal Rehtlingenis asuva Friedrich Listi Instituudiga. Ühistualasele koostööle on pandud alus Saksa ühistegevuse akadeemilise keskusega (Akademie Deutscher Genossenschaften - ADG) ja ühistegevuse instituudiga Berliini Humboldi Ülikooli juures (Institut für Genossenschaftswesen an der Humboldt Universität zu Berlin). Loomisel on koostöö Helsingi Majanduskooli ühistegevuse instituudiga.

Õppetöö tõhustamiseks majandusteaduskonnas on vaja esmajärjekorras lahendada järgmised ülesanded.

1. Tuleb otsida välispartnereid, kellega koostöö võimaldab toetust juhtimisalaste distsipliinide õppejõudude välja-
koolitamisele, juhtimisalaste ainete programmide koosta-
misele ning loengukursuste ülesehitamisele.

2. Riigimajandusalast õppetööd on tarvis uue instituudi ja
õppesuuna käivitamisel oluliselt toetada välislektoritega, et
kasvatada majandusteaduskonna vastava ala õppejõudude
koolkond. Välispartnerite abi on vaja riigimajanduse kõigi
distsipliinide ja majanduspoliitika kursuste lugemisel pe-
rioodiks 1993-1995. Selle kõrval tuleb välja kujundada oma
loengukursused.

3. Tuleb leida koostööpartnereid, kes suudaksid toetada
makro- ja mikroökoonoomika kursuste läbiviimist kesk- ja
edasijõudnute tasemel (selles liinis on abiks 1993.a. sügis-
semestrist käivitud Euroteaduskonna programm).

Majandusteaduskonna väliskontaktide üldine skeem

Valdkond	Teadus- konna tasand	Õppetooli tasand
Ettevõtte- majandus- õpetus	Bentley Lüneburg	Uppsala, Karlstadt, Michigan, Turu, Heinola, Stockholm, Pariis, Kotka, Augsburg, Lodz, Tampere, Soome ja Rootsi Kes- kpank, München, Viin, Gdansk, Poznan, Riia, Katowice, Wroclaw, Vilnius, Linköping, Lüneburg, Mannheim
Rahva- majandus- õpetus	Eurotea- duskond UCEMET	Kiel, Lüneburg, Hamburg, Bonn, Mannheim, Münster, Stockholm, Linköping, Toronto, Kopenhagen, York, Birmingham, Uppsala, Lund, Aarhus, Amsterdam, Rootsi Statistikabüroo, Barcelona
Üldhari- dus	Euroopa Instituut	

3.2. Personal

Õppejõudude arv on oluliselt sõltuv nii õppekavast kui ka õpperühmade suurusest, mis omakorda on limiteeritud olemasolevate ruumidega. Nooruse tänava õppehoones ei ole praktiliselt võimalik õppetöö korraldamine rühmades, mille suurus ületab 50 inimest. Sellega jääb kasutamata töö ratsionaalsema korraldamise võimalus, mis tuleneb kõigile üliõpilastele ühisest alusõppest ning peaõppe kohustuslikust osast. Muidugi ei ole halba heata. Rühma väiksus mõjub

soodsalt õppetöö kvaliteedile. Näiteks Bentley Kolledzis kasutatakse teadlikult üksnes 40-seid õppegruppe.

Illustreerime eelöeldut õppejõudude vajaduse arvestusega, mis metoodilises mõttes tugineb ülikooli reformikomisjonis prof. Saarniidu poolt kasutatud põhimõtetele. Aluseks on üliõpilaste auditoorse nädalatöö võrdne jagunemine loengute ja rühmatöö vahel, kusjuures rühmatöö toimub keskmiselt 20-stes rühmades. Siit saame valemi seostamiseks rühma suurust ja tema õpetamiseks vajalikku töö mahtu (semestri nädalatundides):

$$\text{õppejõudude koormus} = \text{loengud} + \text{rühmatöö} \times \text{rühma suurus} / 20$$

ehk arvestades eeldatud loengute ja rühmatöö suhet,

$$\text{õppejõudude koormus} = \text{aine maht} \times (0,5 + \text{rühma suurus} / 40).$$

Näiteks 180 üliõpilase õpetamine semestri jooksul aines, mille maht on 4 tundi nädalas (neist 2 t. loengut ja 2 t. rühmatööd), annab õppejõududele tööd $2 + 2 \times 180 / 20 = 20$ nädalatundi, mis teeb omakorda vajalikuks kas 2,5 dotsendi- või 2 lektorikohta.

Edaspidi arvestatakse õppejõu keskmiseks auditoorseks normkoormuseks 9 nädalatundi semestris ehk 18 t. aastas.

Arvestades teaduskonnas kehtivat õppekava (tab.1), saame õppejõudude minim. baaskoormuse arvestamiseks tabeli 9.

Tabel 9

Baaskoormuse arvestus vastavalt
kehtivale bakalaureuse õppekavale (snt)

Õppekava osa	Maht (snt) õppe- kavas	Rühma suurus	Koor- mus näda- las	Koh- tade arv
Majandusteaduse alamaste (eesti)	71	140	284	15,7
Majandusteaduse alamaste (vene)	71	25	80	4,4
Majandusteaduse keskaste	21	165	184	10,2
Majandusteaduse kuus ülemastet ja vabalt vali- tavad ained	6×24	6×55+18)	335	18,6
Kokku	—	—	883	48,9

Tabelis eeldatakse, et kõik loengud toimuvad kord aastas ühes voorus **üksnes majandusteaduskonna üliõpilastele**. Arvesse on võetud **ainult selle teaduskonna õppejõudude** koormus. Spetsiaalsete valikainete pakkumist pole eeldatud. Küll on aga arvestatud majandusteaduse ülemastme rühmadele (keskmiselt 55 inimest) juurde need üliõpilased, kes õpivad vastavaid aineid vabalt valitavatena (keskmiselt 18).

Tegelik koormus ja personalivajadus kujuneb siiski määratavalt suuremaks.

1. Lisandub teistele teaduskondadele ja nende üliõpilastele tehtav töö. Ainuüksi üks täiendav seminarirühm (20 inimest) majandusteaduse alamastmes tähendab 2 täiendavat kohta.

2. Suurte ruumide puudumine ning õppetöö paind-

likkuse suurendamise vajadus sunnib kõiki aineid lugema ka eesti keeles kaks korda aastas. Siit lisandub 6,5 kohta.

3. Kaugõppe vajadused on käesoleval ajal rahuldatavad 4 inimesega.

4. Magistriõpe eeldab 35 magistrandi korral täiendavalt umb. 10% tööd, mis tähendab vähemalt 5 kohta.

5. Kohtade planeerimisel tuleb arvestada enesetäiendamise vajadust. Maailmas on tavaks võimaldada õppejõududele vaba semester kord 5 aasta jooksul. Seega peab varuks olema vähemalt 6 kohta.

Nii on momendi vajadus õppejõukohtade osas järgmine:

$$49 + 2 + 6,5 + 4 + 5 + 6 = 72,5 \text{ inimest.}$$

Muidugi võib esialgu läbi ajada ka ilma enesetäiendamiseks mõeldud reservita ehk 66,5 kohaga ning loota reservi tekkimisele koos kaugõppe kadumisega ja ruumiprobleemi lahendamisega. Paraku ei võimalda see arv aga arendada tööd väljaspool teaduskonda, sealhulgas ülikoolis. Samuti vajab täiendavat tööd ja personali uue, rahvamajanduse õppekava väljaarendamine teaduskonnas. Nende plaanide teostamine eeldab täiendavaid kohti ja vastavat finantseerimist. Sisuliselt samaväärne oleks ka sellise õppehoone saamine, mis võimaldaks töötada suurte rühmadega kõigis õppeplaani osades.

Käesoleval ajal on teaduskonna õppejõudude arv (58) oluliselt alla perspektiivse vajaduse. Lisaks on ka personali vanuseline struktuur (tabel 10) ebasoodne ning vajalikele erialadele ja kvalifikatsioonile mitte alati vastav. See eeldab lähiaastatel õppejõududeks sobivate kandidaatide forsseeritud ettevalmistamist.

Esitatud andmetest nähtub, et üksnes vanuse tõttu langeks lähema 10 aasta jooksul õppekoosseisust välja keskmiselt 3 õppejõudu aastas. Erinevates instituutides ning nendesse kuuluvate ainekomplekside lõikes on situatsioonid küllalt erinevad. Kõige kiirem ja suurem kaadrivahetus vanuse tõttu peaks toimuma rahvamajanduse ja ettevõtetmajanduse üldteooria instituudis (8 õppejõudu on käesoleval momendil üle 60 a. vanad). Neile järgneb rahanduse ja arvestuse ning turunduse ja juhtimise instituudi õppejõudude väljavahetus (10 aasta jooksul jõuavad praegu pooled olemasolevad õppejõud pensionieelsesesse või pensioniikka).

Tabel 10

Majandusteaduskonna õppejõudude (sh. osalise koormusega) vanuseline struktuur 01.07.1994

Instituut	Noore mad kui 40.a.	40... 49a.	50... 54a.	55... 59a.	60a. ja vane mad
1. Majandusinformaatika ja modelleerimine	4	5	3	-	-
2. Rahvamajanduse ja ettevõtetmajanduse üldteooria	7	2	2	-	5
3. Rahandus ja arvestus	10	3	5	-	2
4. Turundus ja juhtimine	2	2	4	5	1
5. Majanduspoliitika ja riigimajandus	1	3	1	-	3
Kokku	24	15	15	5	11

Õppekohtade täitmiseks minimaalsegi konkurentsi tagamiseks peaks kujundama situatsiooni, kus ühele kohale pretendeeriks vähemalt kaks kandidaati. See eeldaks 10 aasta jooksul veel vähemalt 30 sobiva inimese tasemel koolitust. Soovides tagada normaalse konkurentsi toimimist

kõigi valitavate õppejõudude kohtade täitmisel (aastas keskmiselt 12...13 ametikohta), tuleks soodustada veel kümme-konna potentsiaalse õppejõu kandidaadi koolitust. Seega kõiki vajadusi kokku arvestades, tuleks kümnendi jooksul tagada aastas umb. 7 potentsiaalse õppejõu kandidaadi koolitus.

Koheselt ja kiirendatud korras tuleks asuda ärijuhtimise, majandusteooria ning majanduspoliitika ja riigimajanduse õppejõudude koolitusele. Seni oleks aga nende õppeainete õpetamisele vaja kaasata välislektoreid. Juhtimise kui ühe tähtsama õppeaine õpetamiseks ning õppetooli väljaarendamiseks on otstarbekas rakendada lähiaastatel külalisprofessoreid.

3.3. Ruumid

TÜ majandusteaduskond kolis oma praegusesse asukohta Nooruse tn. 9 1976. aastal. Seda tüüpprojekti järgi ehitatud koolimaja kohandati ehituslikult mõningal määral teaduskonna tollaseid vajadusi arvestades. Võib öelda, et see õppehoone täitis oma funktsioone rahuldavalt kuni teaduskonna sisu (õppetöö) ja vormi (struktuuri) reformi alguseni. Käesolevaks ajaks on jõutud olukorda, kus ruumi-probleem on muutunud teaduskonna reformi ja arengu üheks peamiseks takistuseks. Nooruse tn. 9 hoone ei suuda TÜ majandusteaduskonna õppehoone funktsioone rahuldavalt täita isegi mitte käesoleval ajal. Teaduskonna kaasajastumise protsessis see probleem üha teravneb.

Peamiseks probleemiks on ruumide nappus nii pindala kui tubade arvu järgi, arvestades õppejõudude ja üliõpilaste tööks normaalseid vajadusi, aga samuti ruumide struktuuri ja

ehituslike parameetrite mittevastavus töö iseloomule ning nõuetele. Vaatleme kõigepealt üliõpilaste ja õppejõudude tööks vajalike ruumide küsimust.

Üliõpilastele vajalikud ruumid

Nooruse tänava õppehoone sobis tööks teatud minimaalsel tasemel seni, kuni peamine töö toimus väikestes (25...35 osavõtjaga) gruppides. Sellised grupid vastavad koolimaja funktsioonidele. Nüüd on reformi tulemusena lisaks väiksematele, seni olemasolevatele sobivatele ruumidele tarvis ka suuremaid auditooriume (vähemalt üks 200-kohaline, kaks 80-100-kohalist ja neli 50-60-kohalist). Sellise suurusega auditooriumid aga puuduvad, mis ei võimalda õppetööd ratsionaalselt organiseerida.

Teaduskond vajab õppetöö kaasaegsele tasemele viimiseks vähemalt 3 spetsiaalselt väljaehitatud arvutiklassi 16-20 töökohaga.

Teaduskond vajab vähemalt kaks spetsiaalselt sisustatud keeleklassi (16 töökohaga) inglise ja saksa majanduskeele intensiivõppe organiseerimiseks ning ühe spetsiaalselt videotehnikaga (kaamera ja videomagnetofon) sisustatud klassi juhtimis- ja kommunikatsioonitreeningute läbiviimiseks.

TÜ majandusteaduskonna ruumiprobleemi viis praeguse teravuseni ka asjaolu, et rektoraadi korraldusel loovutas teaduskond 1981. aastal 5 auditooriumi (terve korruse) Nooruse tänava õppehoones meditsiinikoolile, sest rektoraat lubas majandusteaduskonnale asendada. Asendusruumid on aga teaduskonnal seni saamata.

Õppejõududele vajalikud ruumid

Ruumipuuduse tõttu pole kõigil õppejõududel isegi mitte oma töölauda. Väga vähestes õppetoolides on võimalik oma töölaud tagada teaduritele ja magistrantidele (assistentidele). Olukord teravneb üha seoses kompuutrite hankimisega. Arvutid võtavad enda alla veel paljude õppejõudude töölaud ja muudavad need traditsioonilise töö jaoks kasutatamatuteks (ülekoormatuks).

Ühte ruumi on tavaliselt kokku kuhjatud neli kuni kuus töölauda, mis muudab sisulise loomingulise töö pideva sagimise ja segamise tõttu võimatuks. Väga raske on tagada isegi normaalset organisatsioonilist ja juhtimistegevust. Omaette tööruum on ainult ühel viiest instituudi direktorist ja kahel üheteistkümnest korralisest professorist. Niiviisi puudub praktiliselt võimalus sahilikuks vestluseks kolleegide, külaliste või üliõpilastega. See takistab paljude küsimuste segamatut arutelu ja vähendab oluliselt juhtimistegevuse efektiivsust.

Teaduskonna struktuurireformi esimese etapi (viie lektoraadi muutmise õppetooliks) lõpetamise järel jõuame olukorda, kus enam kui pooltel õppetoolidel puudub omaette tööruum. Juba praegu on kaks õppetooli (majandusteooria ja välismajandus) väljaspool teaduskonna hoonet (tehniliselt ja sanitaarselt täielikult amortiseerunud majas), s.t. need õppetoolid on teaduskonna muust struktuurist ja üliõpilaste töökohast lahutatud, mis tekitab hulgaliselt kommunikatsiooni, juhtimise ja jooksva töö organiseerimise raskusi.

Õppejõududele normaalse töö tagamiseks oleks TÜ majandusteaduskonnale vaja õppehoonet, milles oleks

a) eraldi tööruumid vähemalt dekaanil, prodekaanidel, dekanaadi juhatajal, dekanaadi tehnilisel personalil ja kõigil korralistel professoritel (nende kohusetäitjail) ning instituutide juhatajatel;

b) eraldi ruumid raamatukogu lugemissaalile, kus üliõpilased saaksid sisukalt täita õppetöös tekkivaid auke (eeldusel, et põhitöö kirjandusega toimub ka edaspidi TÜ raamatukogus);

c) ruum teaduskonna paljunduskeskusele;

d) igal õppepoolil lisaks juhataja ruumile veel vähemalt kaks ruumi (õppejõududele ja teaduritele-magistrantidele). Sellega saavutaksime olukorra, kus õppejõududel koos abipersonaliga oleks tööruum keskel läbi 2...3 inimese kohta ja teaduritel-magistrantidel 3...5 inimese kohta.

Arenguperspektiive arvestades oleks teaduskonnal minimaalsete töötingimuste tagamiseks vaja hoonet, milles on vähemalt 27...30 väiksemat kabinetti juhtivatele töötajatele ja umbes 50...60 suuremat tööruumi õppejõududele, teaduritele-magistrantidele ja abipersonalile. Loomulikult oleks töö efektiivsuse seisukohalt eelistatavam suurema hulga väiksemate kabinettide olemasolu avarate ruumide asemel.

On veel kaks üldisemat probleemi, mis puudutavad kogu teaduskonda.

1. Üha teravamaks muutub ruumide julgeoleku (puutumatus) tagamise probleem. Varustatus kalli tehnikaga (arvutid, paljundusmasinad jms.) paraneb pidevalt. Mitmetes õppepoolides on juba kujunemas Lääne ülikoolide

eeskujul loodud raamatukogud väga kalli välismaise kirjandusega. Kõik vastavad ruumid vajavad kindlat kaitset sissemurdmise ja äraastamise vastu.

2. Suureks probleemiks on teaduskonna hoone paiknemine linna äärel, eriti seoses bussiliikluse olulise halvenemisega viimastel aastatel. Nii teaduskonna töötajad kui ka üliõpilased kaotavad väga palju aega. Hoones pole võimalik luua üliõpilastele normaalseid töötingimusi õppetöös paratamatult tekkivate "aukude" täitmiseks. TÜ peahoone asub kaugel, mis tekitab kommunikatsiooniprobleeme. Ka TÜ raamatukogu asub kaugel, mis ei võimalda puuduvaid raamatukogu töötingimusi teaduskonnas poolt pakutavatega paindlikult asendada.

TÜ majandusteaduskonna ruumiprobleem on jõudnud teravuseni, mis nõuaks selle tõstmist Tartu Ülikooli arengukavas esimeste lahendamist vajavate probleemide hulka. Sisuliselt on tarvis teaduskonnale leida tema arenguperspektiive rahuldav õppehoone.

3.4. Materiaal-tehniline baas

Majandusteaduskonna strateegilise plaani edukaks realiseerimiseks on vajalik järgmiste õppematerjalide ja tehnilise aparatuuri hankimine.

- 1) arvutiklass, mille koosseisus on
 - a) keskarvuti AT 486
 - b) 16 töökohta, mis on varustatud AT 386/DX/33-40MHz-ga ja 4 RAM 80-ga

- c) 16 printerit EPSON LX
 - d) spetsiaalne litsentseeritud majandusõppe tarkvara
- 2) olemasolevale arvutiklassile
- a) 12 printerit EPSON LX
 - b) keskarvuti AT 486
 - c) võrguseadmed
- 3) 16 arvutit AT 386 uurimistööks (igale õppetoolile üks)
- 4) 16 kaasaskantavat grafoprojektorit
(igale õppetoolile üks)
- 5) koopiamasin ületeaduskonnaliste vajaduste rahuldamiseks
- 6) 5 koopiamasinat Canon PC (igale instituudile üks)
- 7) 5 laserprinterit (igale instituudile üks)
- 8) 5 videokassetmagnetofoni (igale instituudile üks) ja üks videokaamera
- 9) kassetid koopiamasinatele ja printeritele
- 10) õppekirjanduse komplektid (inglise ja saksa keeles) vähemalt 30 eksemplaris järgmistest valdkondadest: juhtimine, riigimajandus, rahvusvaheline äritegevus, rahvusvaheline marketing, teenindusmarketing, raha ja pangandus.
- 11) võimalus tellida üldkasutatavat majandusperioodikat (The Financial Times, The Economist, The Wall Street Journal, Wirtschaftswoche)

12) võimalus tellida OECD majandusinformatsiooni kogumikke (Main Economic Indicators, Historical Statistics, Economic Outlook)

Majandushariduse tähtis komponent on põhjalik arvutite kasutamise oskus. Vajalik on omada teadmisi andmebaaside loomisest ja kasutamisest, rakenduspakettide kohandamisest majandusülesannete lahendamiseks ja spetsiaalsete majandusprotsesse modelleerivate pakettide kasutamisest. Senini toimus majandusteaduskonna arvutiõpe ühes arvutiklassis 10 arvutil, millel oli vaid kaks printerit. Normaalseste töötingimuste loomiseks on vajalik 16 – kohalise arvutiklassi lisamine senistele ressurssidele. Olemasoleva arvutiklassi paremaks rakendamiseks on tarvis ühendada olemasolevad arvutid võimsa keskarvutiga ja osta juurde printerid.

Õppetoolidele on vaja luua tingimused teadustööga tegelemiseks. Üks eeltingimus on arvuti olemasolu, millel saab luua andmebaasi ja teha väiksema mahuga andmetöötlust.

Halb on teaduskonnas olukord grafoprojektoritega. Normaalse õppetöö tagamiseks oleks igale õppetoolile tarvis üks kaasaskantav grafoprojektor. See lubab senisest rohkem kasutada loengukursustes illustratiivseid materjale.

Eriti halb on teaduskonnas olukord koopiamasinatega. Oluorra kardinaalseks parandamiseks on vajalik teaduskonnale kui tervikule hankida kopeerimiskeskus, kus lisaks kopeerimisele oleks võimalus ka köita. See lubaks valmistada operatiivselt 20...40- eksemplarilisi õppematerjale, millega saaks oluliselt tõsta erialaõppe ja magistriõppe kvaliteeti. Igale instituudile on vaja väiksema võimsusega koopiamasinat, millega saaks lisaks jooksvatele vajadustele

valmistada ka koopiaid üliõpilastele situatsioonanalüüside (case study) korraldamiseks.

Tähtis töövaldkond on uute õppevahendite valmistamine, sest paljudes majandusteaduse valdkondades puuduvad eestikeelsed õppematerjalid. Seni ei olnud võimalik kasutada ka võõrkeelseid õppevahendeid, sest neid oli kasutada vaid väga piiratud arvul. Praktiliselt tuleb kõigil majandusteaduskonna õppejõududel kirjutada õppevahendeid ja nende trükiks ettevalmistamisel on hädavajalik korraliku laserprinteri olemasolu igas instituudis.

Majandusõpetuse kaasajastamisel on oluline koht abimaterjalide laialdasemal kasutamisel. Uudse vahendina on kavas hakata kasutama videosid (eriti situatsioonide analüüsis). Selleks igas instituudis on vaja videokassetmagnetofone. Juhtimise õppetooli mitmete distsipliinide õpetamisel (personali juhtimine, organisatsiooniteooria) on tarvis jäädvustada tudengite käitumine teatud juhtimissituatsioonide lahendamisel. Selleks vajab õppetool videokaamerat.

Tõsine on olukord eestikeelse õppekirjandusega. Selle puudumist tuleb korvata võõrkeelsete õpikute laialdase kasutamisega. Bentley Kolledzi abiga õnnestus see probleem teatud ulatuses lahendada (1993. aasta sügissemestri alguseks saabus 40 nimetust õpikuid á 40 eksemplari). Kuid on veel terve hulk valdkondi, milles pole ühtki õpikut laialdaseks kasutamiseks: teenindusmarketing, rahvusvaheline äritegevus, rahvusvaheline marketing, riigi- ja munitsipaalmajandus jne.

Majandusõppe kaasajastamisel on oluline roll üliõpilaste suunamisel iseseisvale tööle majanduskirjanduse ja -perioodikaga. Väga vilets on olukord perioodikaga. Antud hetkel

ei saa tudengid lugeda mitte ühtki rahvusvaheliselt tunnustatud majanduslehte. Kindlasti oleks vaja leida võimalus tellida The Financial Times, The Economist ja Wirtschaftswoche, kuid soovitav oleks ka The Wall Street Journal. Majandusõppe ja majandusuuringute kaasajastamisel on tähtis koht rahvusvahelistel majandusinformatsiooni sisaldavatel ajakirjadel (OECD Economic Outlook, Main Economic Indicators, Historical Statistics jne.). Nende tellimine loob eelduse Eesti majandusteaduse jõudmiseks rahvusvahelisele turule.

LISAD

RAHVAMAJANDUSE JA ETTEVÕTTEMAJANDUSE ÜLDTEOORIA INSTITUUT

1. ÜLDANDMED, EESMÄRGID, TÄHTSAMAD ARENGUSUUNAD

Instituudi struktuur on järgmine:

- * juhataja (prof. O. Raju)
- * majandusteooria professor (prof. O. Raju)
- * välistmajanduse professor (prof. J. Reiljan)
- * ettevõtte majanduse lektoraat (dotsent A. Reiljan)
- * majandusajaloo lektoraat (erakorral. prof. V. Krinal)

Rahvamajanduse ja ettevõtte majanduse üldteooria instituut moodustati TÜ majandusteaduskonna reformi käigus 1992.a. juunis. Selle läänelikus mõttes liiga laia haardeulatusega instituudi moodustamise vajadus (otstarbekus) tuleb ühelt poolt majandusala ülikoolihariduse spetsiifilistest joontest üleminekuperioodil ja teiselt poolt Eestist kui väikeriigist.

Peamised põhjendused rahvamajanduse ja ettevõtte majanduse ühendamiseks olid järgmised.

1. Puudusid ressursid (inimesed) ja organisatsiooniline toetus (ei eraldatud vastavasunaalist professori) ettevõtte majanduse üldteooria instituudi loomiseks. Ettevõtte majanduse üldteooria jätmise mõne teise ettevõtte majandusliku suunitlusega instituudi või koguni õppetooli

koosseisu oleks tähendanud tähelepanu vähenemist selle arengu suhtes ja arengusuuna ahendamist, sest vastavatel instituutidel (õppetoolidel) on piisavalt raskusi oma ainekomplekside väljaarendamisega.

2. Nii väikeses riigis nagu Eesti pole otstarbekas range ja varajane spetsialiseerumine rahvamajandusele või ettevõtetmajandusele, sest tulevases töös tuleb valida suure mobiilsusega ettevõtluse, riigiametite ja poliitika vahel. Seetõttu püütakse paljudes spetsialiseerumise suundades ühendada rahvamajanduslikku ja ettevõtetmajanduslikku aspekti. Ühises instituudis taotletakse samal põhimõttel tasakaalustada rahvamajanduse ja ettevõtetmajanduse üldteooria arengut.

Välismajanduse lülitamine sellesse instituuti tulenes samuti otseselt selle valdkonna arengu inkubatsioonijärgust, aga samuti vastavasuunalise õppe- ja teadustöö väga tihedast seosest nii rahvamajanduse kui ka ettevõtetmajanduse üldteooriaga.

Nii nagu teisteski instituutides tähendab reform ka rahvamajanduse ja ettevõtetmajanduse üldteooria instituudis õppejõudude ümberprofileerimist ning ümberõppimist. Eelmisest süsteemist pärit poliitilise ökonoomia ja rahvamajandusharude ökonoomikaga seotud inimesed (ja õppejõukohad) on selleks ressursiks, mille abil on võimalik arendada seni puudunud perspektiivseid õppe- ja teadustöö suundi. Ümberõppimise ja ümberprofileerimise kõrval toimub pidevalt dequalifitseerunud õppejõudude asendamine noortega.

2. ÕPPETÖÖ

Rahvamajanduse ja ettevõtetmajanduse üldteooria instituudi õppetööd iseloomustab eelkõige

a) suunatus alusõppele – majandushariduse üldteoreetilise baasi loomine;

b) suunatus teistesse teaduskondadesse – majandusalaste baasteadmiste andmine teiste erialade üliõpilastele;

c) valikainete suur osatähtsus – spetsialiseeritud õppetoolide ja ainekomplekside piiridest väljapoole jäävates majandusteaduse ja -praktika osades baasteadmiste vahendamine;

d) välismajanduse ainekompleks kui üks spetsialiseerumise suund põhiõppes.

Majandusteooria õppetooli peamiseks ülesandeks on lõplikult välja arendada mikro- ja makroökonoomika õpetamine.

Ettevõtetmajanduse lektoraadi ülesandeks on üldise ettevõtetmajandusõpetuse tagamine alusõppes ja spetsialiseerumise suundadest väljapoole jäävates ettevõtetmajandusõpetuse osades (tootmine, logistika) valikkursuste väljaarendamine põhiõppele.

Ülaltoodud kahe õppetooli tähtsaks ülesandeks on rahvamajanduse ja ettevõtetmajanduse funktsioneerimise aluste õpetamine TÜ teiste teaduskondade üliõpilastele.

Välismajanduse õppetooli ülesandeks on vastava spetsiali-

seerumise suuna (ainekompleksi) väljaarendamine. Tööd iseloomustab välislektorite laiaulatuslik kasutamine õppetöös ja välispraktika (-vahetuse) organiseerimine üliõpilastele.

Majandusajaloo lektoraadi põhiülesandeks õppetöö arendamisel on üliõpilaste varustamine eestikeelsete õppevahendite ja loengukonspektidega. Kõigile õppejõududele on tehtud ülesanded esitada nende poolt õpetatavate ainete loengukonspektide paljundamiseks sobivad käsikirjad.

3. TEADUSTÖÖ

Välismajanduse õppetooli teadustööd arendatakse selle suuna loomise algusest alates ühtse teema - "Väikeriigi välismajanduse alused (Eesti Vabariigi näitel)" - raames. Teema aktuaalsust on tunnustatud EV Teadusfondi grantidega. Käesolevast aastast käivitusid ühised uurimisprojektid välispartneritega Saksamaalt (Kieli Ülikooli juures asuv Maailmamajanduse Instituut) ja Rootsist (Stockholmi Ülikooli rahvusvahelise majanduse ja geograafia instituut).

Ettevõtetmajanduse lektoraadis on formuleeritud perspektiivikas uurimistöö teema - "Ettevõtlusalase konsultatsioonitegevuse kontseptsioon Eesti Vabariigis". Pool aastat on aga liiga lühike aeg, et konkreetseid tulemusi oodata.

Majandusajaloo lektoraadis on põhitähelepanu olnud õppetöö reorganiseerimisel ja õppevahendite trükkimisel. Teadustöö ühtseks teemaks kujuneb ilmselt Eesti majanduse areng (formuleering vajab veel täpsustamist).

Majandusteooria õppetoolis pole veel ühtse teadustöö

teema lõpliku formuleerimiseni jõutud. Ilmselt kujuneb selleks postsotsialistliku ühiskonna majanduse arengu seaduspärasuste uurimine.

Rahvamajanduse ja ettevõtetmajanduse üldõpetusele suunatud õppetoolides on teaduslik töö on jäänud peamiselt üksikute õppejõudude isoleeritud harrastuseks. Kõigi õppejõudude rakendamine teadustöösse on põhiprobleem mitte ainult rahvamajanduse ja ettevõtetmajanduse instituudis, vaid kogu teaduskonnas.

4. PERSONAL

Kaadrialaseid probleeme iseloomustavad järgmised aspektid.

1. Järelkasvu kiirendatud ettevalmistamise vajadus, et asendada pensioniikka jõudnud õppejõud. Stipendiumide kaotamine magistriõppes muudab selle probleemi lahendamise väga raskeks. Järgnevatel aastatel suureneb oluliselt majandusteaduskonna poolt seni kasutamata jäänud doktoriõppe osatähtsus.

2. Õppejõudude ümberprofileerimine ja -paigutamine vastavalt teaduskonna organisatsioonilise ülesehituse kontseptsioonile.

Majandusteooria õppetoolis peaks edaspidi makro- ja mikroökoonoomika suunas töötama 6...7 õppejõudu.

Ettevõtetmajanduse suunas peaks töötama 3...4 õppejõudu.

Majandusajaloo suunas jätkub edaspidi tööd 2 õppejõule.

Välismajanduse õppetooli koosseis peaks perspektiivis olema 4...5 õppejõudu.

Instituudi koosseisus peaks olema seega 16-18 õppejõukohata. Ametikohtade arvust sõltub eelkõige majandusõpetuse

pakkumine väljapoole teaduskonda. Pärast poliitilise ökonomia eitusest ülesaamist on juba märgata väljastpoolt tuleva nõudluse suurenemist.

Doktorantuuris õpib Ain Kiisler.

VÄLISMAJANDUSE ÕPPETOOL

1. ÜLDANDMED, EESMÄRGID, TÄHTSAMAD ARENGUSUUNAD

1992.a. juunis kujundatud TÜ välismajanduse õppetool jätkab 1990. a. novembris loodud TÜ majandusteaduskonna välismajandussuhete kabineti alustatud tööd välismajandusalase õppe- ja teadussuuna organiseerimisel Tartu Ülikoolis.

Eesti kui väikeriik peab paratamatult arendama tihedaid välismajandussuhteid. Viimaste mõju kujuneb Eestis väga oluliseks nii majanduse makrotasandil (rahvamajanduses tervikuna) kui ka mikrotasandil (üksiku majandussubjekti seisukohalt). Vastavalt sellele tuleb Eestis ette valmistada piisav hulk rahvusvahelise majanduse probleemides orienteeruvaid spetsialiste. Lisaks "normaalsele" vajadusele tuleb lähema aastakümne jooksul täita ka viiekümne aasta jooksul tekkinud tühimik.

Majanduse üha süvenev internatsionaliseerimine kogu maailmas tähendab, et antud valdkonna tähtsus majandusalases õppe- ja teadustöös pidevalt kasvab.

Käesolevaks ajaks annavad suhteliselt lühikese perioodi

jooksul tehtud töö tulemused võimaluse väita, et Tartu Ülikoolis on selles valdkonnas saavutatud teatud edumaa mitte ainult Eesti, vaid ka teiste Baltimaade kõrgkoolide ees. Järgnevad jõupingutused tuleb suunata sellele, et kujuneda rahvusvahelise majanduse alal Baltikumis juhtivaks ja ka rahvusvaheliselt tunnustatud õppe- ning uurimiskeskuseks.

2. ÕPPETÖÖ

TÜ välismajanduse õppetool organiseerib õppetööd peamiselt rahvusvahelisele majandusele spetsialiseerumise võimaluse tagamiseks TÜ majandusteaduskonna erialaõppesse jõudnuile. Senise töö tulemusena on välja arendatud ainekompleks "Välismajandus" (24 SNT), mis annab baasteadmised

1) rahvusvaheliste majandussuhete *makromajanduslikust aspektist* (8 SNT):

- a) välismajanduse monetaarne teooria (3 SNT),
- b) väliskaubanduse üldine teooria (3 SNT),
- c) välismajanduspoliitika (2 SNT);

2) rahvusvahelistest *ärisuhetest* (10 SNT):

- a) rahvusvaheline ettevõtetmajandusõpetus (4 SNT),
- b) rahvusvaheline marketing (4 SNT),
- c) ekspordi strateegiad ja tehnikad (2 SNT);

3) *maailmamajanduse* üldprobleemidest (6 SNT):

- a) maailmamajanduse alused (4 SNT),
- b) majandusliku arengu strateegiad (2 SNT).

Oluliseks täienduseks klassikalisele õppetööle on meie üliõpilaste praktika välisriikide ettevõtetes (eelkõige Sak-

samaal), mille aluseks on väliskontaktid ja koostöö (prof. Ekkehard Pabschiga Bonni Ülikoolist), aga samuti on välisriikide üliõpilased (Saksamaalt, Rootsist) praktilal Eesti ettevõtetes.

Lähema kolme aasta jooksul toimub peamine töö selle kompleksi ainete sisuliseks ja didaktiliseks edasiarendamiseks ning üliõpilaste varustamiseks eestikeelsete õppevahenditega. Vastavalt kaadri järelkasvu ettevalmistamisega avanevatele võimalustele pakutakse välja üha enam täiendavaid aineid (valikaineid) Euroopa Ühenduse, arengumaade majandusprobleemide, aga samuti rahvusvahelise ettevõttemajanduse aktuaalsete probleemide osas, et välismajandusele spetsialiseerunud üliõpilastel tekiks võimalus saada laiem ja sügavam ettevalmistus.

Lähima kolme aasta jooksul tuleb jõuda selleni, et suudaksime ainekompleksi "Välismajandus" pakkuda võrdselt teiste ainekompleksidega kaks korda aastas ja anda üliõpilastele nii majandusteaduskonnast kui ka TÜ teistest teaduskondadest tegelik võimalus sellest valdkonnast aineid valida. Kaugemas perspektiivis - viis kuni seitse aastat - on rahvusvahelise majanduse alal eesmärgiks välja arendada kaks terviklikku ainekompleksi - rahvamajanduslik ja ettevõttemajanduslik, mis annaks üliõpilasele mõlema ainekompleksi valimisel võimaluse täielikult spetsialiseeruda rahvusvahelisele majandusele. Siin arvestatakse eelkõige Eesti vajadusega kompleksse välismajandusliku haridusega spetsialistide järele (spetsialistide suur mobiilsus ettevõtluse, riigiteenistuse ja poliitika vahel, aga samuti Eesti esindamise vajadus paljudes rahvusvahelistes organisatsioonides).

3. TEADUSTÖÖ

TÜ välismajanduse õppetooli teadustöö toimub käesoleval ajal kolmeaastase (01.01.1992 - 31.12.1994.a.) uurimisprogrammi "*Väikeriigi välismajandussuhete alused (Eesti Vabariigi näitel)*" raames. Teemat finantseeriti EV Teadusfondi grantiga 1992.a. 9000 kr., 1993.a. 50 000 kr. ja 1994.a. 60 000 kr. ulatuses, mis on algraskustest ja aasta alguse traditsioonilisest 4...5-kuulisest "finantsaugust" hoolimata võimaldanud senini tööd minimaalsel nõutaval tasemel edasi viia.

Alus on pandud teaduslikule koostööle Kieli Ülikooli juures asuva maailmamajanduse instituudiga (Dr. C.-F. Laaser, K. Schrader) Saksamaal. 1993.a märtsist käivitus Volkswageni Fondi poolt finantseeritav aastane ühisuurimuse projekt Baltimaade Euroopasse integreerimise strateegiate väljatöötamiseks (lõppes 2. juunil 1994 Tartus teadusliku konverentsiga), mille raames eraldati abi TÜ välismajanduse õppetooli teadustöö materiaali-tehnilise baasi väljaarendamiseks (kopeerimisaparaat ja kaks printerit) ning teadustööks vajalikku kirjandust. Planeeritakse ühist teaduslikku publikatsiooni.

Stockholmi Majanduskooliga (Dr. Ari Kokko) teostatakse ühisuurimust välisinvesteeringute osast Eesti majanduses ja Eesti Vabariigi väliskaubanduse arengusuundadest, võimalustest ning probleemidest. Planeeritakse koostööd rahvusvahelise konverentsi korraldamiseks ja ühisteks publikatsioonideks.

Linköpingi Ülikooli majandusteaduskonnaga Rootsis toimuvad aga läbirääkimised ühise uurimisprojekti käivitamiseks.

Nii on kahe aastaga *loodud eeldused* välismajandusalase teadustöö arendamiseks TÜ majandusteaduskonnas, sealhulgas rahvusvahelise koostöö kaudu.

Lähima *kolme aasta* jooksul toimub käimasolevate projektide realiseerimise käigus välismajandusalase *teadustöö baasi väljaarendamine*. Eelkõige kujundatakse kõrgelt kvalifitseeritud ja vajalike kogemustega uurijate gruppide tuumik, aga erilist tähelepanu pööratakse ka viljakaks tööks tarviliku materiaalse ja tehnilise baasi loomisele. Perspektiivseks uurimisteenimaks kujuneb praeguse jätkuna "Eesti ja teised Balti riigid ettevõtluse asukohana: rahvusvaheline võrdlushinnang".

Pikemas perspektiivis - *viis kuni seitse aastat* - on eesmärgiks luua teovõimeline uurimiskeskus, mis suudaks täita nii operatiivseid kui ka pikaajalisi ülesandeid välismajanduslike protsesside arengu hindamisel ja majanduspoliitiliste otsuste ettevalmistamisel.

4. PERSONAL

Janno Reiljan,	välismajanduse korraline prof.
Urmas Varblane,	dotsent
Jaan Tamm,	assistent (0,5 koormusega)
Ain Kiisler,	assistent (0,5 koormusega)

Magistriõppes: Eve Parts, Veikko Kapsta, Kurmet Hõim, Angelika Kallakmaa, Natalja Spirihhina, Jevgeni Dudarev, Katrin Toomel ja Ele Merike Pärtel.

Käesoleval momendil on õppetoolis neli õppejõudu (neist

kaks poole koormusega), millega on tagatud õppetöö vajaduste rahuldamine minimaalselt vajalikul tasemel. Suhteliselt noor kaader on pikaajaliste välisstazeerimistega saanud kaasaja nõuetele vastava baasettevalmistuse. Erialase enesetäiendamise erinevates programmides osalevad käeoleval ajal kõik neli õppejõudu.

Teadustöö võimalused ja õppejõudude kaadri järelkasv on peamiselt seotud magistriõppega. Väljastpoolt ülikooli pole piisava teadusliku ettevalmistusega välismajandusspetsialiste praktiliselt võimalik leida. Seetõttu tehakse pidevat tööd perspektiivikate noorte värbamiseks magistriõppesse. Viletsad palgaolud Tartu Ülikoolis on seejuures väga oluliseks takistuseks. Suured lootused olid seotud kõrge potentsiaaliga välismajanduse eriala esimese statsionaarse lennu jõudmisega diplomini 1994. aastal. Sellest lennust on astunud magistriõppesse mitmed välismajandusliku baasharidusega ja välismaakogemusega perspektiivikad noored.

Lähema kolme aasta jooksul on praegu lootust suurendada õppetooli koosseisu tegelikult ainult ühe õppejõu ja ühe teaduri võrra. Viie kuni seitsme aasta jooksul on eesmärgiks saavutada välismajanduse õppetooli normaalseks õppe- ja teadustööks vajalik suurus – viis õppejõudu ja kaks-kolm teadurit.

MAJANDUSTEOORIA ÕPPETOOL

1. ÜLDANDMED, EESMÄRGID, TÄHTSAMAD ARENGUSUUNAD

Majandusteooria õppetooli moodustamine algas 1991.a., kui

TÜ-s likvideeriti poliitilise ökonoomia kateeder ja selle asemele loodi majanduse üldteooria kateeder, millest kujunes hiljem majandusteooria õppetool.

Majandusteooria õppetooli põhiülesandeks on teoreetilise majandusteaduse õpetamine Tartu Ülikooli üliõpilastele. Õppetooli programmiliste ülesannete väljatoomisel tuleb vahet teha perspektiivse töösuunitluse ja momendi olukorra vahel. Et Tartu Ülikoolis pole praegu eri allüksust, mis tegeleks majanduse ABC õpetamisega väljaspool majandusteaduskonda, tuleb majandusteooria õppetoolil teatud ajaperioodil jätkata seda poliitilise ökonoomia kateedril "päranduseks" saadud ülesannet. TÜ majandusteaduskonna ajaloolise arengu eripärast tingitud iseärasuseks on käesoleval momendil ka majandusteooria ajaloolise osa õpetamine eraldi õppeainena, kusjuures õppejõud (prof. V. Krinal) kuulub hoopis teise õppetooli (lektoraadi) juurde.

2. ÕPPETÖÖ

Alljärgnev õppetooli distsipliinide loetelu on koostatud 1993/94. õppeaastaks esitatud tellimuste alusel, s.t. selgelt lühiajalistest ülesannetest lähtudes.

Majandusteooria õppetooli poolt õpetati 1993/94. õ.-a. järgmisi õppeaineid:.

1. Mikroökonomika (microeconomics) (4 SNT)
majandusteooria (8SNT).
2. Makroökonomika (macroeconomics) (4 SNT).

Neid aineid loeti I kursuse üliõpilastele baastasandil. Õppetool on valmis lugema neid ka III-IV kursuse üliõpilastele edasijõudnute tasandil.

3. Majanduse alused (väljaspool majandusteaduskonda) (2 või 4 SNT).
4. Majanduse entsüklopeedia (õigusteaduskonnale) (3 SNT).
5. Erikursused (valikained) vastavalt soovijate olemasolule (2 SNT).
6. Magistriõpe.

Õppetooli poolt läbiviidava õppetöö maht peaks 1993/94. õ.-a. olema 5500...6000 tundi, neist majandusteaduskonnas ca 3700 tundi. Seoses sellega peaks õppetooli kuuluma 10 õppejõudu.

Põhiõpikutega on majandusteooria õpetamine praegu kaetud enam-vähem rahuldavalt: on olemas maailma parimate hulka kuuluvate A.Freemani ja W.Browni õpikute tõlked. Käsil on veel ühe õpiku (M. Truu "Macroeconomics") tõlkevõimaluste selgitamine. Kui õnnestub lahendada tehnilised küsimused, on reaalne selle tõlke ilmumine veel 1994. aastal.

Vabariigis on praegu tõlkimisel veel 2 õpikut (üks mikro- ja teine makroosa kohta). Nende ilmumine on aga veel kahtlane. Nii mikro- kui makromajanduse kohta on avaldatud ka õppetooli noorte õppejõudude poolt koostatud õpikud. Seoses Eesti majanduse ja majandusteaduse õpetamise kiire arenguga on aktuaalne uute õpikute operatiivne ettevalmistamine.

Majandusteooria osas on suur vajadus Eesti oludel baseeruvate ülesannete ja praktiliste näidete kogumiku järele. Kahjuks ei ole selle ilmumine 1994.a. veel reaalne.

Majandusteooria olemasolevad õpikud on teatud osas kasutatavad ka väljaspool majandusteaduskonda loetava "Majanduse aluste" kursuse õpetamisel.

Õppetöö edasine areng sõltub otseselt teaduskonna struktuuri täiustumisest. Ilmselt on otstarbekas spetsialiseerida majandusteooria õppetool puhtalt majandusteooriale. Praegune õppejõudude spetsialiseeritus vastab enam-vähem momendi ülesannetele. Uutele, turumajanduse nõuetele vastavatele loengukursustele üleminek algas majandusteoorias 1991/92. õppeaastal ja on põhiliselt lõppenud. Edaspidi peab toimuma eelkõige loengutekstide täiendamise, peaaesjalikult kiiresti muutuva Eesti majanduse osas.

Tulevikus on vaja lahendada järgmised ülesanded.

1. Spetsialiseerida õppejõud mikro- ja makroökonomikale. See ei tohi tähendada ülikitsast spetsialiseerumist; vaja on, et kõik õppetooli kuuluvad õppejõud oleksid võimelised lugema mõlemat osa.

2. Lõplikult lahendada majandusteaduste õpetamise küsimus väljaspool majandusteaduskonda (see endise poliitilise ökonoomia kateedri "pärandus" moodustab ligikaudu 1/3 majandusteooria õppetooli koormusest).

3. Ette valmistada loengukursused (eelkõige valik-kursused) perspektiivsetel teemadel.

Kaugemas tulevikus peaks õppetool jääma puhtalt majandusteooriat õpetavaks allüksuseks (mikro- ja makroökonomika, majandusteaduse ajalugu, erikursused kaasaja majandusteooriatest, Nobeli majanduspreemia laureaatidest, majandusteaduse metodoloogiast jne.).

3. TEADUSTÖÖ

Majandusteooria õppejõudude teadustöö peaks lähitulevikus arenema kolmes põhilises suunas:

- 1) majanduse (üld)teooria rikastamine;
- 2) Eesti Vabariigi majanduse aktuaalsete probleemide teaduslik läbitöötamine;
- 3) majandusteooria õpetamise metoodika.

Majandusteooria õppetoolis on viimastel aastatel tegeldud eelkõige EV majanduse aktuaalsete probleemidega (sotsiaalne tellimus), vähemal määral ka majandusteooria küsimustega; majandusteaduse õpetamise metoodika probleemid on jäänud tagaplaanile.

Ilmselt jääb eeltoodud teemadest lähitulevikus domineerima postsotsialistliku ühiskonna arengu seaduspärasuste uurimine.

Õppetooli edasist uurimistöö temaatikat täpsustatakse tulevikus eeltoodud põhilise uurimisvaldkonna raames vastavalt kaadriküsimuste lahenemisele. Siis on võimalik ka õpetatavate ainete ja teadustöö tugevam seostamine.

Samuti on oluline, kui palju raha õnnestub teadustööks tulevikus saada. Praegune koostöö Stockholmi, Uppsala, Kopenhaageni ja Turu ülikooliga on küll avardanud kontakte, kuid pole andnud erilisi võimalusi teadustöö edendamiseks.

4. PERSONAL

Olev Raju,	majandusteooria korraline prof.
Vambola Türk,	majandusteooria erakorraline prof. (0,5 koormusega)
Ülo Vanaaseme,	majandusteooria erakorraline prof.
Enn Hansberg,	dotsent (0,5 koormusega)
Andres Arrak,	lektor
Viktor Trasberg,	lektor (0,5 koormusega)
Raul Eamets,	assistent (0,25 koormusega)

Õppetooli poolt praegu läbiviidava õppetöö maht on 5500...5600 tundi, neist majandusteaduskonnas ligikaudu 3700 tundi. Seoses sellega peaks õppetooli kuuluma 10 õppejõudu. Momendil töötab 7 inimest (kokku 5,75 kohta).

Kuna õppetooli kaader on suhteliselt vana ning madala palga jm. põhjustel võib nii mõnigi õppejõud (eriti kohakaaslaste seast) lahkuda, on olukord kaadriga küllalt raske.

Majandusteooria õppetooli juurde peaksid kuuluma ka magistrandid. Seoses õppejõudude kontingendi vanuselise struktuuriga ja õppejõuameti vähese populaarsusega (ka magistrantide hulgas) on vaja lähiaastatel võtta magistratuuri igal aastal vähemalt 2 inimest.

Doktorantuuri momendil õppetooli liikmetest kedagi soovitada ei saa. Küll aga on doktoritöö kirjutamise ja kaitsmise vastu TÜ majandusteooria õppetooli juures huvi tundnud mõned momendil TÜ-s mittetöötavad inimesed. Paari-kolme aasta pärast võib oodata doktoritööni jõudmist mitmelt noorelt õppejõult.

MAJANDUSAJALOO LEKTORAAT

1. ÜLDANDMED, EESMÄRGID, TÄHTSAMAD ARENGUSUUNAD

Majandusajalugu on TÜ majandusteaduskonnas õpetatud selle algusest peale. Omaette lektoraadiks eraldus majandusajaloo õpetamine 1992. aastal.

2. ÕPPETÖÖ

Lektoraat õpetab eelkõige majandusajalugu I kursuse üliõpilastele. Majandusajalugu õpetatakse kahes osas: "Eesti majanduse ajalugu" (2 SNT) ja "Maailmamajanduse ajalugu" (2 SNT). Samuti loetakse "Majandusõpetuste ajalugu" (2 SNT) ja alates 1993.a. ka "Põhjamaade majanduse ajalugu" (2 SNT). Kõiki neid õppeaineid loetakse baasõppe raames.

3. TEADUSTÖÖ

TÜ majandusajaloo lektoraadi uurimistöö on seotud Eesti majanduse (ajaloo) arengu erinevate etappide käsitlemisega. Seda jätkatakse ka tulevikus. Teadustöö resultatiivsus sõltub kaadriprobleemide lahendamisest.

4. PERSONAL

Valner Krinal,	majandusajaloo erakorraline prof.
Viktor Fainštein,	majandusajaloo erakorraline prof.
	(0,75 koormusega)
Eve Tomson,	lektor

Käesoleval ajal töötab lektoraadis 3 õppejõudu: 2 pensionieas professorit ja üks lektor. Lektoraadi tulevik sõltub otseselt kaadri järelkasvust. Momendil majandusajaloole spetsialiseeruvaid magistrante teaduskonnas ei ole.

ETTEVÕTTEMAJANDUSÕPETUSE LEKTORAAT

1. ÜLDANDMED, EESMÄRGID, TÄHTSAMAD ARENGUSUUNAD

1992. aasta sügisest töötava ettevõttemajandusõpetuse lektoraadi ülesandeks peaks olema üldise ettevõttemajandusõpetusealase õppe- ja teadustöö organiseerimine. Põhirõhk on just ettevõtet kui tervikut käsitlevatel probleemidel ning ettevõtte erinevate funktsionaalsete valdkondade koordineerimise probleemidel. Süvendatult tuleb tegelda ettevõtte tootmismajanduse ja logistikaprobleemidega kui väga oluliste valdkondadega ettevõttes, mille probleeme meil seni põhjalikult uuritud ei ole.

2. ÕPPETÖÖ

Ettevõttemajandusõpetuse õppetooli poolt pakutakse praegu kohustusliku ainena baasõppe IV (edaspidi III) semestril ettevõttemajandusõpetuse üldiste aluste kursust. Aine mahuks on 4 SNT (3 tundi loenguid ja 1 tund praktikumi). Ainet õpetatakse eesti (lektor A. Reiljan) ja vene keeles (dots. U.-R. Okk). Praktikumid toimuvad kuni 25-stes gruppides ja annavad seega koormust vähemalt 14 (eesti rühmad) + 2 (vene rühm) SNT.

Majandusteaduskonna tudengitele on välja pakutud kolm valikkursust.

1. Tootmise tehnoloogilised alused (U.-R. Okk, 2 SNT).
 2. Teaduse ja tehnika progress välisriikides (U.-R. Okk, 2 SNT).
 3. Ettevõtte loomise ja eduka tegutsemise strateegia (A. Reiljan, praegu 2 SNT, edaspidi kindlasti vähemalt 4 SNT).
Üleülikooliliste valikainetena on pakutud kaks kursust
1. Väikeettevõtte loomise ja tegutsemise alused (A. Reiljan).
 2. Ettevõtluse alused (dots. U.-R. Okk).

Senine kogemus näitab, et huvi ettevõtlusalaste ainete suhtes on teistes teaduskondades väga suur ja kindlasti tuleks selles suunas edasi töötada ja uusi kursusi välja pakkuda.

Lähema 2-3 aasta jooksul on kavas välja töötada veel järgmised kursused: "Ettevõtluse raamtingimused ja nende mõju ettevõtte tegevusele" (4 SNT), "Logistikasüsteem ettevõttes" (4 SNT), "Ettevõtte tootmismajandus" (2 SNT), "Ettevõtte sotsiaalne keskkond" (2 SNT), "Ettevõtete nõustamine: probleemid, efektiivsus" (2-4 SNT). Lisaks nimeatutele tahetakse edaspidi suurt tähelepanu pöörata plaani- ja juhtimismängude kasutamisele ettevõttemajandusõpetuse õpetamisel. Nende läbiviimine peaks eeldatavasti toimuma väljaspool ülikooli, sest ülikoolis puudub praegu ja arvatavasti veel ka lähitulevikus tehniline baas niisuguste kursuste korraldamiseks.

3. TEADUSTÖÖ

TÜ ettevõttemajanduse õppetooli teadustöö teemaks on "Ettevõtlusalase konsultatsioonitegevuse kontseptsioon

Eesti Vabariigis". Teema äärmiselt rakenduslik suunitlus on põhjendatav ettevõtte kui terviku probleeme tundvate spetsialistide vähesuse või isegi puudumisega Eesti Vabariigis, mis tingib vajaduse teoreetilise uurimistöö tihedaks sidumiseks nii akadeemilise kõrghariduse kui ka majanduspraktikaga. Et Eesti Vabariigis puuduvad rakenduskõrgkoolid, kes niisugust uurimistööd tegema peaksid, tuleks see töö ära teha ülikoolis.

Meie ettevõttemajandusalaseid uuringuid iseloomustab käesoleval etapil üsna märgatav polariseerumine kahe põhilise suunitluse (koolkonna?) - Saksa ja Ameerika vahel. Eesti tee ei saa aga olla täpselt sarnane ei ühe ega teisega. Seetõttu on siin esmaseks tingimuseks põhjalik tutvumine mõlema suunaga ja oma kontseptsiooni väljatöötamine. See eeldab muidugi uurimisgrupi liikmetelt nii inglise kui saksa keele oskust.

Ennekõike peaks aga ühel teaduslikul uurimisgrupil olema (teaduslik) juht (juhendaja), kes suudaks vastavat suunda vedada. Seetõttu on A. Reiljanil kavas esitada taotlus doktorantuuri astumiseks, et saada võimalus põhjaliku uurimistöö tegemiseks vastavas valdkonnas ning vajalik kvalifikatsioon noorte kolleegide juhendamiseks. On kavatsus pöörduda palvega töö juhendamiseks Yorki Ülikooli ettevõtlusprofessori Rein Petersoni või (tema mittenõustumise korral) mõne teise välisprofessori poole, sest Eesti Vabariigist pole pädevat juhendajat kahjuks võimalik leida.

Praegu on tehtud koostööd põhiliselt Saksa kolleegidega. On käivitunud koostööprojekt Lüneburgi rakenduskõrgkooliga, läbirääkimiste etapis on projekt Berliini koolitus- ja konsultatsioonifirmaga ABU Consult. Tihedad sidemed on ka dr. Helbe Löbleriga Mannheimi Ülikoolist, kellega on

esialgne kokkulepe situatsioonimängude kasutamise meetodika alase õppetöö ja konsultatsioonide osas.

4. PERSONAL

Anu Reiljan,	lektor
Udo-Rein Okk,	dotsent
Tiiu Valdur,	assistent

Magistriõppes Priit Mälksoo ja Merit Miller.

Käesoleval ajal töötab lektoraadis kaks õppejõudu. Et välja pakkuda veel täiendavaid kursusi, oleks kindlasti vaja juurde vähemalt üht täiskohaga õppejõudu.

1993.a. 1. veebruarist alustas magistriõppes kaks magistranti, kellest üks (Tiiu Valdur) kuulub nüüd juba lektoraadi õppejõudude koosseisu. Edaspidi oleks tarvis välja arendada ka logistika ja tootmismajanduse suund ning see eeldaks veel ühe inimese juurdetulekut.

MAJANDUSINFORMAATIKA JA - MODELLEERIMISE INSTITUUT

1. ÜLDANDMED, EESMÄRGID, TÄHTSAMAD ARENGUSUUNAD

Instituudi struktuur on järgmine:

- * juhataja (prof. V.Tamm)
- * ökonomeetria professor (prof. T.Paas)
- * statistika professor (prof. V.Tamm)
- * informaatika lektoraat (dots. A.Isotamm).

Majandusinformaatika ja -modelleerimise instituut moodustati TÜ majandusteaduskonna reformi käigus 1992. aasta juunis majandusküberneetika ja statistika kateedri baasil. Instituut võimaldab kvantitatiivseid meetodeid ja arvutustehnika kasutamist valdavate majandusharitlaste ettevalmistamise. Põhiosa instituudi õppetöö mahust kulub kvantitatiivsete meetodite ja arvutustehnika kasutamist puudutavate kursuste õpetamisele alus- ning peaõppes kõikidele majandusteaduskonna üliõpilastele.

Nii nagu teisteski instituutides tähendab reform ka majandusinformaatika ja -modelleerimise instituudi õppejõudude ümberprofileerimist ning -õppimist. Eelmisest süsteemist pärit poliitilise ökonoomiaga seotud inimestega (sh. õppejõududega) tuleb välja arendada seni puudunud ja nõrgalt toiminud perspektiivsed õppe- ning teadustöö suunad. Paralleelselt toimub ka noorte õppejõudude ettevalmistamine magistriõppes.

2. ÕPPETÖÖ

Majandusinformaatika ja -modelleerimise instituudi õppetööd iseloomustab eelkõige suunatus kõikidele üliõpilastele. Eesmärgiks on anda tulevastele majandusteadlastele baas-teadmised majandusmatemaatika, kvantitatiivse analüüsi meetodite, optimeerimismeetodite, üld- ja riigistatistika ning informaatika valdkondadest. Instituudi poolt pakutavates õppeainetes käsitletakse võrdväärtsetena nii mikro- kui makro-tasandi probleeme. See võimaldab pakkuda laialdasemaid teadmisi ja anda üliõpilastele paremaid eeldusi töötamiseks majanduselu eri tasanditel ning valdkondades.

Seoses õppetöö ümberkorraldustega on oluliselt muutunud instituudi roll teaduskonnas. Kui seni tegeldi peaaesjalikult matemaatilisele mõtteviisile ja arvutite kasutamisele orienteeritud üliõpilastega (majandusküberneetikud), siis nüüd tuleb suuremat tähelepanu pöörata kogu majandusteaduskonna üliõpilaste ettevalmistamisele. Märkimisväärne on siinkohal just ökonomeetria õppetooli panus, kelle poolt hakati alusõppe ja peaõppe kohustuslikus programmis lugema kolme uut kursust: majandusmatemaatika, ökonomeetria alused ja majandusteooria erikursus. Need kursused on komplekselt kavandatud üliõpilaste ettevalmistuse tugevdamiseks.

Tulevikus on kavas teoreetilised kursused senisest tihedamalt integreerida informaatika kursustega. Sel eesmärgil on kavandatud reaalsetel andmetel ja andmetöötluspakettide kasutamisel baseeruvad praktikumid. Praegu napib paraku selleks nii arvutustehnikat kui ka tarkvara.

Õppetöö kvaliteedi tõstmise nimel peab instituut vajalikuks lähemal ajal informaatika lektoraadi baasil välja arendada informaatika professor.

3. TEADUSTÖÖ

Majandusinformaatika ja -modelleerimise instituudi teadustöö on seotud õppetööga. Konkreetne temaatika on toodud õpetoolide ja lektoraadi arengukavades.

Instituudis on välja kujunemas ühtne ja terviklik õppetööle teaduslikku baasi rajav uurimistöö teema. Lühidalt võib seda sõnastada järgmiselt: "Majanduse ökonomeetiline modelleerimine ja otsustusprotsesside informatsiooniline toetamine".

Teadustöö on praegu veel siiski üksikute õppejõudude isoleeritud harrastuseks. Seetõttu on instituudi peamiseks arenguprobleemiks võimalikult kõigi õppejõudude hõivamine ning koondamine majandusteaduse seisukohalt oluliste probleemide lahendamisse.

4. PERSONAL

Instituudis töötab 11 õppejõudu (neist 3 osalise koormusega), sh. 2 korralist professorit, 5 dotsenti (sh. 2 poole koormusega), 1 lektor (poole koormusega), 3 assistenti ja 2 laboranti.

Kaadrialaseid probleeme iseloomustab eelkõige järelkasvu vähesus ja konkurentsi puudumine. See on tingitud õppejõuameti madalast prestiizist ja materiaalsete stiimulite puudumisest. Stipendiumi kaotamine magistriõppes muudab kaadriprobleemi lahendamise veelgi raskemaks.

ÖKONOMEETRIA ÕPPETOOL

1. ÜLDANDMED, EESMÄRGID, TÄHTSAMAD ARENGUSUUNAD

Ökonomeetria õppetooli arengu eesmärkideks on

1) õppe- ja teadustöö integreerimine rahvusvahelistesse programmidesse ning selle viimine rahvusvaheliseks koostööks vajalikule ning koostööpartnereid vastastikku arendavale tasemele;

2) ökonomeetria õppetooli ja majandusteaduskonna vajadusi arvestava konkurentsivõimelise õppe- ning teaduskaadri ettevalmistamine, kaadri järelkasvu tagamine;

3) majandusteadlaste harituse taseme tõstmine, heade teoreetiliste ja praktiliste teadmiste ning oskuste andmine majandusprotsesside modelleerimiseks, analüüsimiseks, hindamiseks ja prognoosimiseks ning otsustusprotsessi informatsiooniliseks toetamiseks;

4) turumajanduse õpetusele tugineva Eesti majanduse arengukontseptsiooni väljatöötamisele kaasaaitamine, selle protsessi informatsiooniline toetamine ning ökonomeetiline modelleerimine;

5) kaasaaitamine struktuurse tööpuuduse likvideerimisele Eestis, turumajanduse tingimustes töötamiseks ümberorienteeruvate majandusteadlaste ja -spetsialistide koolitamine, eelkõige majandusprotsesside modelleerimise, majandusprobleemidele alternatiivsete lahenduste otsimise, hindamise ja prognoosimise ning selleks sobivate info- töötlusmeetodite efektiivse kasutamise valdkonnas.

Rahvusvaheline koostöö ja võimalikud koostööpartnerid

1. Kieli Ülikooli ökonomeetria ja statistika instituut, kontaktisik: instituudi direktor prof. dr. G. Hansen. Instituut on ökonomeetriaalaste uuringute keskusi Saksamaal. Instituudil on kasutada ulatuslik ökonomeetrilisi uuringuid võimaldavate rahvusvaheliste andmebaaside võrk. T. Paas stazeeris Kieli Ülikoolis prof. G. Hanseni juures okt.-dets. 1991 (3 kuud). Jätkuvad õppe- ja teadustööalased kontaktid, käivitamisel on ühine uurimisprojekt.

2. Ökonomeetria õppetooli dots. H. Kaldaru on stazeerinud korduvalt Soomes Riigi Majandusuuringute Instituudis (VATT, The Government Institut for Economic Research). Koostöö jätkub.

Üldistatult on läbi analüüsitud Soome Rahandusministeeriumi Majandusosakonna ökonomeetriline mudel Kessu-IV ja Soome Panga ökonomeetriline kvartalimudel BOF-IV. Nende alusel on koostatud H. Kaldaru poolt juhendatud majandusküberneetika eriala üliõpilase R. Uspenskaja diplomitöö "Majanduslikud makromudelid". Töö edasiarendus toimub magistriõppes.

3. Eesti Statistikaameti välisnõuniku E. Kõlli toetusel ja suunamisel on kontaktid Rootsi Konjunkturiinstituudiga. Rõhuasetus on Rootsi majanduse ökonomeetrilise modelleerimise tundmaõppimisele ning Rootsi kogemuste kasutamise võimaluste selgitamisele Eesti majanduse modelleerimiseks, samuti Eesti statistika arendamisele riigi majanduse ökonomeetrilist modelleerimist võimaldava statistilise info tootmise suunas.

4. T. Paas on integreerunud endise idabloki maid

hõlmavasse Stockholmi Ülikooli poolt koordineeritavasse õppe- ja teadustöö arengut toetavasse rahvusvahelisse programmi (UCEMET - University Council for Economic Management, kontaktisik prof. V. Pestoff Stockholmi Ülikoolist), mille raames toimub ühisuurimus. Uurimuse raames olid T. Paasil 21.03. - 03.04.1993 loengud Stockholmi Ülikoolis.

5. Ökonomeetria õppetool on integreerunud Krakowi Ülikooli poolt koordineeritavasse rahvusvahelisse programmi. Selle raames on osa võetud seminaridest (Krakow, mai 1992; Zakopane, okt. 1992) ning koostatud ühisuurimuste projektid.

6. Bentley Kolledziga (USA) on koordineeritud 4 perspektiivset uurimisprojekti:

- makroökonoomilised mudelid majanduspoliitiliste otsuste hindamisel ja majanduse arengu prognoosimisel;
- inflatsiooni uurimine ja modelleerimine arenenud maades ning turumajandusele üleminekumaades;
- tööturu modelleerimine;
- sotsiaalsfäär üleminekul turumajandusele.

7. Aarhusi ja Kopenhaageni ülikooliga Taanis on kavandatud väikeriigi majanduse ökonomeetrilise modelleerimise alased ühisprojektid.

2. ÕPPETÖÖ

Ökonomeetria õppetooli poolt õpetatakse põhiliselt kolme ainetsükli: majandusmatemaatika, ökonomeetria ja majanduse modelleerimine. Eesmärgiks on anda tulevastele majandusteadlastele baasteadmised determineeritud ja statistiliste meetodite ning mudelite valdkonnas.

Majandusteaduskonna õppetöö korraldusest tuleneb ökonomeetria õppetooli ainete õpetamine alusõppe, peaõppe ja valikkursuste kaudu.

Alusõppesse kuuluvad

majandusmatemaatika (4 SNT, 3. semester);

ökonomeetria I (sissejuhatuse ökonomeetriasse, 3 SNT, 4. või 6. semester).

Need ainekursused on ette nähtud kõikidele majandusteaduskonna üliõpilastele. Õppetöö toimub eesti ja vene keeles.

Majandusmatemaatika ja ökonomeetria I ainetsükli läbimine toimub samaaegselt informaatika- ja statistikalaseid algteadmisi andvate ainekursustega. Seetõttu on pärast nende ainetsükli läbimist soovitatav kirjutada kursusetöö ökonomeetrias.

Kursusetöö *eesmärgiks* on süvendada teadmisi majandusprobleemide, matemaatilise ja matemaatilis – statistilise formuleerimise ning lahendustulemuste majandusliku tõlgendamise valdkonnas, samuti õpetada sünteesima erinevate õppeainete raames saadud teadmisi ja koostama teaduslikke töid.

Peaõpe tugineb eelnevalt läbitud kõrgema matemaatika,

statistika, majandusmatemaatika, ökonomeetria aluste ja majanduse üldteooria ainetsüklitele. Ökonomeetria õppetool viib läbi majanduse modelleerimise alast õppetööd (mikro- ja makroökonomika matemaatilised aspektid, ettevõtte mudelid jt.)

Ökonomeetria õppetooli poolt pakutavad *valikkursused* lähtuvad õppejõudude uurimistööst. Need on suunatud matemaatiliste ja statistiliste meetodite ning mudelite rakendamisele, praktilises majandustegevuses ja otsustusprotsessi toetamiseks kvaliteetse ning usaldusväärse informatsioonilise aluse loomisele, samuti turumajandusteooriast tulenevate teoreetiliste majandusmudelite sobitamisele Eesti oludesse. Nendest põhimõtetest lähtuvalt on ökonomeetria õppetooli poolt esialgselt väljapakutud valikkursusteks sissejuhatus matemaatilisse majandusteadusesse, ettevõtte infosüsteem, ökonomeetrilised meetodid ja mudelid juhtimisprotsessis.

3. TEADUSTÖÖ

Ökonomeetria õppetooli teadustöö suunad tulenevad õppetooli koosseisu kuuluvate õppejõudude senisest teadustööst ja uurimissuundadest ning orienteeritud õppe- ja teadustöö integreerimisele.

Teadustöö põhisuunad:

- matemaatiliste ja statistiliste meetodite kasutamine infotöö korraldamisel ning otsustusprotsessi toetamisel;
- majandusprotsesside makro- ja mikromodelleerimine, modelleerimisprotsesside informatsiooniline toetus;
- modelleerimise ja infotöötluse rakenduslikud aspektid,

eelkõige suunitlusega üleminekuperioodi probleemidele sotsiaalsfääris (tervishoid jt.) ja tööturu valdkonnas;

- turumajandusteooriast tulenevate teoreetiliste majandusmodelite tundmaõppimine, nende sobitamine Eesti oludesse;
- ökonomeetrilised mudelid majanduspoliitiliste otsuste hindamisel.

1993. ja 1994.a. sai ökonomeetria õppetool Eesti Teadusfondilt uurimistoetuse projektile "Eesti majanduse ökonomeetriline modelleerimine".

Uurimisprojekti eesmärgiks on läbi töötada teoreetilised ja rakenduslikud aspektid Eesti majanduse arengu ökonomeetriliseks modelleerimiseks ja modelleerimisprotsessi informatsiooniliseks toetamiseks.

Uurimistöö läbiviimisel on kavas toetuda ökonomeetria õppetooli senistele erialastele väliskontaktidele rõhuasetusega arendada koostööd suunas, mis võimaldaks valida Eesti majanduse arengut võimalikult adekvaatselt peegeldav mudel, selleks vajalik näitajate kogus, hinnata mudeli parameetreid ning katsetada mudeli sobivust Eesti majanduse arengu analüüsimiseks ja prognoosimiseks.

Uurimistöö on esialgselt kavandatud kolmele aastale, sealjuures sooviga jätkata uurimistööd ka edaspidi, et täiustada mudelit ja kontrollida selle rakenduslikust.

I etapp 1993. a. Eesti majanduse ökonomeetrilise modelleerimise teoreetilised ja rakenduslikud aspektid. Erinevate mudelikontseptsioonide analüüs. Eestile sobiva mudelitüübi põhjendatud valimine. Infovajaduse määratlemine, info

klassifitseerimine ja esmane komplekteerimine.

II etapp 1994. a. Mudeli konstrueerimine. Mudeli parameetrite hindamine. Tarkvara mudeli lahendamiseks. Infovajaduse spetsifitseerimine ja andmete kogumine. Mudeli esmase variandi lahendamine, esialgsete tulemuste analüüs.

III etapp 1995. a. Mudeli täiustamine ja lahendamine. Mudeli analüüs ja rahvusvaheline hindamine. Eesti majanduse arengu prognoosimine. Prognooside hindamine. Eesti majanduse erinevate arengukontseptsioonide kvantitatiivne ja kvalitatiivne analüüs.

4. PERSONAL

Tiiu Paas,	ökonomeetria korraline professor
Helje Kaldaru,	dotsent
Otto Karma,	dotsent (0,5 koormusega)
Toomas Raus,	dotsent (0,5 koormusega)
Juta Sikk,	assistent

Magistriõppes: Margit Lunt, Antti Raamat, Olari Karlsson, Laivi Pani, Engo Elmend, Margus Dziss.

Doktoriõppes: Maris Lauri.

STATISTIKA ÕPPETOOL

1. ÜLDANDMED, EESMÄRGID, TÄHTSAMAD ARENGUSUUNAD

Statistika õppetooli arengukontseptsioon näeb ette tegevuse arendamist järgmistes valdkondades:

- õppe- ja teadustöö viimine rahvusvaheliseks koostööks vajalikule tasemele;
- statistika õppetooli, majandusteaduskonna ja Eesti Vabariigi vajadusi arvestava konkurentsivõimelise teaduskaadri ettevalmistamine;
- teoreetiliste teadmiste ja oskuste andmine sotsiaal-majanduslike juhtimissüsteemide informatsioonilise teenindamise osas statistilise teabega;
- kaasaaitamine Eesti turumajandusliku arengukontseptsiooni väljatöötamisele ja edasiarendamisele.

2. ÕPPE- JA TEADUSTÖÖ

Korralise õppetöö läbiviimise kõrval pöörab õppetool tõsiselt tähelepanu enesetäiendamisele, ümberõppele ning magistrantide ja doktorantide ettevalmistamisele. Sel eesmärgil lülitus statistika õppetool 1993. õppeaastast alates koos matemaatilise statistika õppetooliga TEMPUS – programmi. TEMPUS – programmi järgi on meie koostööpartneriks Amsterdamis ja Barcelonas kõrgkoolid, kus tegeldakse statistika ja ökonomeetria õpetamisega. Programm on eelkõige orienteeritud magistri- ja doktoriõppele.

Statistika õppetooli õppejõududel on regulaarne kontakt Rootsi Statistikabüroo töötajatega. Viimaste eestvedamisel on Tallinnas organiseeritud kaheaastased rahvusliku arvepidamissüsteemi täienduskursused. Selles osalevad ka statistika õppetooli õppejõud.

Erialase täiend- ja ümberõppe korraldamisel pakub statistika õppetool välja järgmisi õppetsükleid:

- 1) statistikameetodid majanduses ja äritegevuses;
- 2) majandusprognostika alused;
- 3) rahvusliku arvepidamise süsteem.

Potentsiaalsete doktori- ja magistriteemade osas lähtub õppetool sellest, et EV statistikasüsteem on sisuliselt majandus- ja sotsiaalelu juhtimist teenindav infosüsteem. Infosüsteemil eraldi võetuna pole mõtet, seetõttu tuleb statistikasüsteemi käsitleda ainult koos vastavate juhtimisstruktuuridega ning viimastest tulenevate juhtimiseesmärkide ja ülesannetega. Statistika õppetooliga seonduvad potentsiaalsed uurimisteedad kujutavad seetõttu endast EV majandus- ja sotsiaalelu eri sfääride juhtimise süsteemset käsitlust, kus pearõhk on asetatud statistikasüsteemile kui juhtimisvajadusi teenindavale infosüsteemile. Õppetool tegeleb selles valdkonnas finantsstatistika ja avaliku sektori statistika korraldamise probleemidega. Valmimisel on kaks magistriväitekirja.

TEMPUS – programmi järgi on Amsterdami Ülikooli majandusteaduskonna ökonomeetria kateedris ja Barcelonas Pompeu de Fabra Ülikooli majandusteaduskonnas praegu-seks ennast ühe semestri ulatuses täiendanud juba 5 magistranti.

Erialased sidemed on välja kujunenud ka Rootsi Statistika Keskbürooga SNA – süsteemi korraldamiseks ja juurutamiseks Eestis. Tihedad sidemed statistilise info vahetamise osas on alates 1992. aastast Soome Statistikabürooga.

3. PERSONAL

Villem Tamm,	statistika korraline professor
Kersti Meiesaar	dotsent

Magistriõppes: Klaus Lumi, Raul Tagaväli, Priit Valgma,
Anneli Sibul, Terje Raudsaar, Jaak Tõrs.

MAJANDUSINFORMAATIKA LEKTORAAT

1. ÜLDANDMED, EESMÄRGID, TÄHTSAMAD ARENGUSUUNAD

Majandusinformaatika lektoraat jätkab tööd endise majandusküberneetika ja statistika kateedri algusaegadel rajatud suunas. Mäletatavasti koosnes majandusküberneetiku eriharidus kolmest komponendist – majandusharidusest, (majandus-) matemaatikast ja programmeerimisest. Uutes tingimustes püüab lektoraat anda fundamentaalteadmisi arvutiteaduse (arvuti- ja andmeside, informaatika jm.) alal. Kateedri ajaga võrreldes lisanduvad kogu teaduskonda teenindavad suunad - eelduste loomine arvutite kasutamiseks teistes õppeainetes, informaatika õpetamine teistele erialadele ning majandusele orienteeritud programmeerimise tarkvara loomise aluste õpetamine kõigile huvilistele.

Tuleb märkida, et lektoraadil pole – johtuvalt õpetatavast aineist – sotsialismi lõpust tingitud spetsiifilisi probleeme;

õppekavad on muutunud ja muutuvad edaspidigi ainult vastavalt arvutite ning arvutiteaduse arengule.

Majandusinformaatika lektoraat taotleb

- integreerida nii õppe- kui ka teadustööd Eesti ja välismaiste kõrgkoolide ning teadusasutustega;
- välja arendada teaduskonna arvutipargi ja kindlustada selle nõuetekohase ning legaalse tarkvaraga;
- jõuda lähitulevikus olukorrani, kus kõik lektoraadi õppejõud omaksid teaduskraadi ja tegeleksid aktiivselt teadustööga;
- valmistada magistriõppe (ja välisabi kasutades doktoriõppe) kaudu ette majandusinformaatika teadlasi, loomaks nii oma kaadrireservi kui ka lisamaks ajupotentsiaali Eesti majandusteadusele ja majandusele;
- konsulteerida ja abistada ettevõtteid infosüsteemide projekteerimisel ning sisseseadmisel.

2. ÕPPETÖÖ

Õpetatavad ainetsüklid on informaatika algkursus, info- ja andmebaasisüsteemid ning programmeerimine. Ainetsüklite õpetamine toimub alus- ja peaõppe raames.

Alusõppesse kuulub informaatika algkursus kõikidele majandusteaduskonna üliõpilastele.

Peaõppes langeb põhirõhk eelkõige infosüsteemide kursusele, mis on ette nähtud kõigile huvilistele. Muud ained on

süsteemprogrammeerimine, programmeerimise erikursus, arvutivõrgud ja tehisintellekti erikursus.

Õppetöö perspektiivid sõltuvad suuresti arvutustehnika olukorrast: oleme veendunud, et õppetöös kasutatavad arvutid ja nende tarkvara peaksid olema vähemalt samal tasemel kui need, millega puutuvad üliõpilased kokku pärast ülikooli lõpetamist, ning arvuteid olgu piisavalt palju. Olukord oleks lihtsam, kui teaduskond paikneks kesklinnas, kus oleks võimalik lülituda nii ülikooli kui ka rahvusvahelisse arvuti- ja andmesidevõrku ning kasutada TÜ arvutuskeskuse suurarvutite teenuseid terminalide vahendusel.

3. TEADUSTÖÖ

Teadustöö on orienteeritud õppe- ja teadustöö integreerimisele järgmistes suundades:

- õppeotstarbeliste arvutimanuaalide koostamine;
- andmetöötlussüsteemide uurimine ja loomine;
- transleerimise tehnika ja tehnoloogia;
- probleemile orienteeritud tarkvarapakettide loomine.

Lektoraadi teadustöö on integreeritud TÜ arvutiteaduse instituudi teoreetilise informaatika õppetooliga. On kaks ühisprojekti:

- programmeerimissüsteemi Forth realiseerimine 32-bitise protsessoriga personaalarvutile - partner on Loughborough' Tehnoloogiaülikool;
- Forthi minimeeriva kompilaatori koostamine ja translaatori projekteerimine keelest C keelde Forth - partner on Hamburgi firma Delta-t GmbH.

Perspektiivis on jätkata koostööd arvutiteaduse instituudi ja Küberneetika Instituudiga ning laiendada koostööd välismaiste ülikoolide jt. uurimiskeskustega ning abistada üliõpilasi kaasates ettevõtteid infosüsteemide projekteerimisel ja paigaldamisel.

4. PERSONAL

Ain Isotamm,	dotsent
Vambola Leping,	lektor (0,5 koormusega)
Ain Sakk,	assistent
Alar Pandis,	assistent

Magistriõppes: Margus Kaur.

TURUNDUSE JA JUHTIMISE INSTITUUT

1. ÜLDANDMED, EESMÄRGID, TÄHTSAMAD ARENGUSUUNAD

Instituudi struktuur on järgmine:

- * juhataja (prof. A.Siimon)
- * turunduse õppetool (prof. M.Miljan)
- * kaubanduse õppetool (prof. A.Siimon)
- * juhtimise lektoraat (dots. K.Türk)

Turunduse ja juhtimise instituudi peamised väljakujunenud tegevussuunad on kaubandus, turundus- ja juhtimisalane õppe- ja teadustöö. Seda suunda katavad eelkõige praegused õppetoolid. Mõlemad õpetavad peaõppes üht alternatiivainet (spetsialiseerumissuunda).

TURUNDUS (marketing) on tüüpiline ettevõtetmajanduslik alternatiivaine ülikoolides. Ta tegeleb iga ettevõtte ühe põhifunktsiooniga turumajanduses - vahetusprotsesside efektiivse korraldamisega. Turundus on ühtviisi oluline nii tootmis- ja teenindusettevõtetele kui ka majandusvälistele institutsioonidele.

KAUBANDUS JA TEENINDUS on erinevalt turundusest institutsionaalne õppe- ja teadussuund. Selle tähelepanu keskmes on kaubandusettevõtlus kogu oma mitmekesisuses (hulgikaubandus, kaubanduslik vahendus, väliskaubandus) ja temaga lähedalt seotud teenindusettevõtlus (toitlustus, hotellindus, turismindus). Kõrvuti ettevõttekeskse lähene-

misega sisaldab kaubandusõpetus ka rahvamajanduslikku käsitlust. Kaubandus on iseseisva akadeemilise spetsialiseerumissuunana eelkõige saksa kultuuripiirkonna nähtus.

JUHTIMISE (management) aine sisuks on inimeste juhtimine, käitumine ja nendevahelised suhted ning organisatsioon oma eesmärkide ja funktsioonidega. Juhtimise õppeained on majandusalase hariduse lahutamatuks koostisosaks. Kehtiv õppekava näeb ette õpetada vastavaid aineid kõigile majandusteaduskonna üliõpilastele alus- ja peaõppes kohustuslike ning vabalt valitavate ainetena.

2. ÕPPETÖÖ

Turunduse ja juhtimise instituut viib läbi õppetööd alusõppes (juhtimise, kaubanduse, turunduse sissejuhatavad kursused), peaõppes kahes alternatiivaines (turundus; kaubandus ja teenindus) ja peaõppe keskastmes (juhtimise süvakursused).

Õppekursuste loend 1994/95. õ.-a.

Kood	Nimetus	Õppejõud
ALUSÕPE		
1MJTJ.0101	Kaubandus	A.Siimon
1MJTJ.0201	Turundus	M.Miljan
		T.Mauring
1MJTJ.0306	Juhtimine I	A.Aamer
		M.Tamm
PÕHIÕPE		
1MJTJ.0203	Turunduse juhtimine	M.Miljan
1MJTJ.0202	Tooted ja toodangustrateegiad	N.Roose
		I.Siimon
1MJTJ.0204	Reklaam*	N.Roose
1MJTJ.0205	Turundus-uuringud	N.Roose
1MJTJ.0206	Tööstus- ja organisatsiooniturundus	T.Mauring
	VALITAVAD AINED ¹ :	
	Teenuste turundus*	T.Mauring
	Turismi turundus*	I.Siimon
	Põllumajandustoodangu turundus*	I.Siimon
	Turustuse juhtimine*	T.Mauring
	Müügi juhtimine	M.Vadi
		K.Türk
	Hinnakujundus turunduses*	M.Miljan
	Praktika turunduses	M.Miljan
	Eriseminar	T.Mauring
		N.Roose
		M.Miljan

¹ alljärgnevatest ainetest peab iga turunduse üliõpilane koguma vähemalt 7 ainepunkti.

Kood	Nimetus	Õppejõud
1MJTJ.0103	Kaubandusettevõtlus	A.Siimon
	Kaubaõpetus	I.Siimon
1MJTJ.0110	Väliskaubandus	R.Ohvril
1MJTJ.0104	Kaubandusettevõtluse finantsmajandus	P.Viires
	Kaubanduspoliitika	R.Ohvril
1MJTJ.0107	Hotellindus ja toitlustus*	A.Siimon
	Turismindus*	I.Siimon
1MJTJ.0108	Kaubandusturundus	J.Sepp
1MJTJ.0102	Hulgikaubandus ja kaubanduslik vahendus*	A.Siimon
		P.Viires
1MJTJ.0105	Logistika*	P.Viires
1MJTJ.0106	Ärianalüüs ja -plaan	P.Viires
1MJTJ.0304	Juhtimine II (personali juhtimine)	K.Türk
1MJTJ.0301	JuhtimineIII(organisatsioonikäitumine)	M.Vadi
	VABALT VALITAVAD AINED	K.Türk
	Erastamise juhtimine	H.Künka
	Ärisuhtluse algkursus	K.Türk
1MJTJ.0303	Organisatsioon ja karjäär	M.Vadi
1MJTJ.0307	Liidri kujunemine ja jubilik käitumine	A.Aamer
	Strateegiline juhtimine	M.Vadi
	Inimsuhtlemine	K.Vähi
	Projektjuhtimine	

* Valikaine teistele teaduskonna üliõpilastele

Õppetöö analüüs, probleemid

Turunduse ja juhtimise instituudi õppetöö toimub nii päevases kui kaugõppe vormis, s.h. viimases nii eesti kui vene keeles. Statsionaarse õppetöö põhikoormus on seotud peaõppega, alusõppes õpetatakse vaid 3 kohustuslikku ainet (turundus, juhtimine, kaubandus) ja 2...3 vabalt valitavat ainet.

Instituudil on vaja kasutada külalislektoreid, sest turundus- ja juhtimisalaseid õppeaineid on väga palju ning need on üsna erilaadsed.

Asjaolu, et dekanaat ja õppetool saavad üliõpilaste valikust teada alles teise õppeaasta lõpuks, muudab keeruliseks väikeste alternatiivainete õpetamisega seonduvate personali probleemide lahendamise.

Arvestades juhtimisalaste ainete arvukust, erilaadsust, nende seotust paljude teiste majandusteaduskonnas õpetatavate ainetega, nende tähtsust majandusõpetuses ja teiste teaduskondade huvi nende vastu, peame vajalikuks juhtimisõpetuse väljaarendamiseks ning tema koha ja seoste perspektiivseks määratlemiseks avada juhtimise professuur. Et juhtimise lektoraadi teadustöö perspektiivseks põhisuunaks on inimese juhtimise ja käitumisega seotud küsimuste uurimine, on otstarbekas arendada välja täiendav alternatiivaine – inimese juhtimine ja käitumine organisatsioonis.

3. TEADUSTÖÖ

Teadustöös on instituut keskendunud kolmele teemale:

1. Teenindussektor ja teenuste turu arendamine Eestis.
2. Ettevõtlus- ja kaubanduspoliitika üleminekul turumajandusele.
3. Inimese juhtimine ja käitumine organisatsioonis.
4. Majandusreform ja erastamine Eestis.

4. PERSONAL

Turunduse ja juhtimise instituudis töötab 12 õppejõudu

(neist 1 osalise koormusega), s.h. 2 korralist professorit, 9 dotsenti (s.h.1 poole koormusega), 1 lektor ja 1 assistent.

TURUNDUSE ÕPPETOOL

1. ÜLDANDMED, EESMÄRGID, TÄHTSAMAD ARENGUSUUNAD

1. Turundusalase õpetuse andmine

- kõigile majandusteaduskonna üliõpilastele alusõppe raames;
- majandusteaduskonna ja teiste teaduskondade üliõpilastele vastavuses nende õppekavadega või üliõpilaste valikuga kõigi õppetooli poolt õpetatavate ainete piires.

2. Magistri- ja doktoriõppe korraldamine majandusteaduse erialal.

3. Turundusalaste teoreetiliste ja rakenduslike uurimistööde tegemine.

4. Koostöö arendamine majandusharitlaste ettevalmistamisel turundusalases õppe- ja teadustöös ülikooli teiste allüksuste, teiste kõrgkoolide ning teadusasutustega.

2. ÕPPETÖÖ

1. Turunduse õppetool organiseerib õppetööd peamiselt turundusalase spetsialiseerumise tagamiseks peaõppesse jõudnud üliõpilastele² ja kindlustab alterna-

² Alusõppes õpetatavad ained on: turundus, ärisuhtluse algkursus*

tiivainesse "Turundus" kuuluvate alljärgnevate üksikainete õpetamise:

- turunduse juhtimine,
- tooted ja toodangustrateegiad,
- reklaam* ,
- turundus-uuringud,
- tööstus- ja organisatsiooniturundus,
- turunduse erikursused:
 - hinnakujunduse turundus* ,
 - teenuste turundus* ,
 - turismi turundus* ,
 - põllumajandustoodangu turundus,
 - turustuse juhtimine* ,
 - müügi juhtimine,
 - rahvusvaheline marketing,
 - eriseminarid.

2. Kindlustab magistri- ja doktoriõppe korralduse majanduse (ettevõtetmajanduse) erialal.

3. Organiseerib vajalike õppevahendite ja õppe-metoodiliste materjalide koostamise või tellimise.

4. Arendab edasi koostööd õppetöö valdkonnas USA ja Rootsi kõrgkoolidega (Michigan, Bentley, Karlstadt, Uppsala, Stockholm).

5. Süvendab lähema kolme aasta jooksul turundusõpetust, kujundab kolmandal õppeaastal põhiaineteks turunduse juhtimise, turundus-uuringud, tooted ja toodangustrateegiad ning organisatsiooniturundus, võimaldab

* võimalikud valikained väljaspool erialakompleksi

neljandal õppeaastal üliõpilastel koostada endile õppeplaani valikainetest.

6. Pikemas perspektiivis (10 aastat) on eesmärgiks välja arendada teenindusmarketingi ainekompleks, mis annaks üliõpilastele võimaluse mõlema turundusalase ainekompleksi valimisel täielikult omandada kõik ained, mis kuuluvad turunduse õpetamise valdkonda nii tulunduslikes kui mittetulunduslikes organisatsioonides.

3. TEADUSTÖÖ

Peamiseks teadustöö uurimissuunaks on turu-uuringud ja turunduse strateegiate kavandamine. Kavas on laiendada ja süvendada teenindusturunduse alaseid uurimistöid, luua ja arendada välja teenindusturundusealane uurimiskeskus, jätkata teadusalast koostööd Michigani, Bentley, Karlstadti, Stockholmi ja Uppsala ülikooliga ning laiendada seda ka teiste riikide kõrgkoolide ja teadusasutustega.

4. PERSONAL

Mait Miljan,	turunduse korraline professor
Tõnu Muring,	dotsent
Neeme Roose,	dotsent
Ivar Siimon,	dotsent
Hans Künka,	assistent

Magistriõppes: Urmas Polli, Signe Vesso, Andres Mandel ja Anne Valeng.

KAUBANDUSE ÕPPETOOL

1. ÜLDANDMED, EESMÄRGID, TÄHTSAMAD ARENGUSUUNAD

Kaubanduse õppetool moodustati 1992.a., kuid see on majandusteaduskonna vanima kateedri järjepidevuse kandjaks. Kaubanduse õppetooli tegevuse eesmärgid ja arengusuunad on järgmised.

1. Kaubandusõpetuse kindlustamine alusõppes, peaõppe alternatiivaines (kaubandus ja teenindus) ning kaugõppes kaubanduse ja turunduse eriala üliõpilastele ning kaubandusõpetuse jätkuv seostamine temale lähedaste õpetustega ja vastavalt sellele aineprogrammide edasine täiustamine.

2. Kaubandusõpetuse sisu edasine avardamine ja tema teoreetilise poole arendamine transaktsiooniteooria jt. kaubanduse vajalikkust ning arengut üldistavate ja põhjendavate teooriate alusel. Seejuures mõistame kaubandusõpetuse all süstematiseeritud teadmisi kaubandusteooriast, kaubandusettevõtete- vahelistest majandussuhetest ja -seostest ning käsitleme kaubandust kogu tema mitmekesisuses (nii sise- kui väliskaubandust, jae-, hulgikaubandust, kaubanduslikku vahendust). Kaubandusettevõtluse kõrval on õpetusse haaratud ka temaga lähemalt seotud teenindusettevõtlus (toitlustus, hotellindus, turismindus).

3. Magistriõppe korraldamine majandusteaduse erialal.

4. Kaubandusalaste teoreetiliste ja rakenduslike uurimistööde tegemine.

5. Koostöö aktiviseerimine teiste ülikoolidega (Leedu, Läti, mõningad Saksa LV kõrgkoolid), kaubandus-institutsioonidega (EV Majandusministeerium, EV Kaubandus-Tööstuskoda jt.) ning teaduskonna vilistlastega. Koostöö jätkamine ka Viini Majandusülikooli, Viini Kaubanduskoja ja Viini Majandusarengu Instituudiga. Nende potentsiaalsete koostöövõimaluste ärakasutamine, mis loodi sidemete näol Viini suvekursustel osalenud õppejõududega, peamiselt Poola, Ungari, Tsehhi ja Slovakkia ülikoolidest.

Lähiaastate olukorrast tingituna võiks kaubandus ja teenindus olla nn. väikeseks peaaineks, s.t. üheks spetsialiseerumissuunaks kuni 30 üliõpilasele. Samas on õppetoolil teaduskonna vajaduse korral olemas potentsiaalsed eeldused (kursustel osalemine, saksakeelse õppekirjanduse olemasolu) ka kaubanduse ja teeninduse alternatiivaine kõrval või selle sees koolitada spetsialiste väikeettevõtluse, hotellinduse ja turisminduse alal. Esmajärjekorras puudutab see väikeettevõtlust, sest kaubandus- ja väikeettevõtlusõpetus kujutavad endast ettevõtlusõpetuse lähedasi institutsionaalseid harusid ja prof. A.Siimon on läbi teinud ka sellealase spetsiaalse õppe-metoodilise suvekursuse Viinis.

2. ÕPPETÖÖ

1. Alusõppes pakutakse kõigile üliõpilastele sissejuhatavat kursust kaubandusest, et võimaldada neil oma edasise stuudiumi teadlikku kujundamist.

2. Peaõppes kaubandusele ja teenindusele spetsialiseeruvatele üliõpilastele õpetatakse alternatiivainet. Kaubandusõpetuse ülesandeks on tagada süvendatud haridus

kaubandusteoorias (vahetussfääri makroökonomikas) ja kaubandusettevõtluses (ettevõtteõpetuse ühes institutsionaalses harus). Kaubandusõpetuses järgitakse kaubanduse eri tasandite (makro-, meso- ja mikro-) teoreetilise (kaubandusteooria) ja rakendusliku (kaubanduspoliitika), institutsionaalse ja funktsionaalse käsitluse integratsiooni. Samaaegselt on võimalik praktika ning kirjalike uurimuste ja bakalaureusetöö koostamise käigus (osalt ka vabalt valitavate ainete abil) süvendatult orienteeruda kas sise- või väliskaubandusele, erinevatele kaubandusharudele ja -lülidele (hulgi-, jaekaubandus; kaubanduslik vahendus; tootlustus) ja nendega seotud harudele (hotellindus, turismindus) või ka erinevatele töövaldkondadele (juhtimis-, finants-, kommertstöö jne.).

3. Nii alus- kui põhiõppes pakutakse kõigile üliõpilastele vabalt valitavaid aineid, kusjuures nendeks on ka enamik alternatiivaine distsipliine.

4. Kaugõppes praegustele kaubanduse ja turunduse eriala üliõpilastele (1994/95.õ.a. IV kursuse eesti õppekeelega üliõpilased ning V kursuse eesti ja vene õppekeelega üliõpilased).

Kaubanduse ja teeninduse alternatiivaine koosseisu kuuluvad järgmised distsipliinid:

- kaubandusettevõtlus
- kaubandusettevõtluse finantsmajandus
- kaubaõpetus
- väliskaubandus*
- kaubandusturundus*
- kaubanduspoliitika

* Alternatiivaine koosseisu kuuluvad vabalt valitavad ained.

- hotellindus ja toitlustus*
- hulgikaubandus ja kaubanduslik vahendus*
- turismindus*
- logistika*
- ärianalüüs ja -plaan (+ praktika)

3. TEADUSTÖÖ

Teadustöö eesmärgiks on jätkata uuringuid 1993.a. alustatud teemal "Ettevõtlus- ja kaubanduspoliitika üleminekul turumajandusele". Selle teema raames on uurimisprobleemideks vabariigi kaubanduse ümberkorraldamine, kaubandus- ning vahendusettevõtluse arengu toetamine, kohaliku omavalitsuse kaubanduspoliitika, konkurentsitingimused ja nende kujundamine kaubandus- ja vahendustegevuses. Teadustöö tegemisel peame vajalikuks silmas pidada kaubandusõpetuse sisulisi vajadusi, läbi töötada kaubandusega seotud majandusteooria küsimusi ja koostada teoreetilis-metodoloogilisi uurimusi kaubandusettevõtluse vallas. Teadustöös on koostööpartneriteks prof. J.Sepa aktiivsel eestvedamisel Saksamaa uurimisinstituudid (Ida-Euroopa Instituut ja IFO-Instituut Münchenis).

4. PERSONAL

Aino Siimon,	korraline professor
Peeter Viires,	dotsent
Mare Järveots,	dotsent

Magistriõppes: Ene Krinal, Aivi Vaher, Ruth Laatre, Riina Murumägi ja Natalja Sokolova. Magistritöö on valmimas Piret Arusaarel (tähtaeg lõppenud).

1994/95. õ.a. osalevad põhiline õpetamisel majanduspoliitika õppetooli õppejõud (prof. J.Sepp, lektor R.Ohvril) ja turunduse õppetooli õppejõud dots. I.Siimon.

Õppejõud on täiendanud end põhiliselt vabariigis korraldatud programmide raames, näiteks TÜ ja Lüneburgi Kutsekõrgkooli poolt läbiviidud ettevõtlusalases programmis juhtimise, kontrollingu ja logistika alal (prof. A.Siimon, dots. P.Viires). Prof. A.Siimon osales Viini Majandusülikoolis Kesk- ja Ida-Euroopa reformimaade ülikoolide õppejõududele korraldatud suvekursustel 5.-23.juulil 1993.a. teemal "Väike- ja keskettevõtete ökonoomika" ja samal ajal Viinis toimunud rahvusvahelisel konverentsil IntEnt 93.

Kaadri eeldatavatest muudatustest olulisim on asjaolu, et 1994/95. õ.-a. kevadsemestrist läheb pensionile dots. M.Järveots ja hakkab läbi viima õppetööd vastavalt õppetooli vajadusele tunnitasu alusel. Vabanenud kohale on kavas tööle võtta üks praegustest magistrantidest. Konkreetne valik oleneb ka kaubanduse ja teeninduse alternatiivaine kujunemise suunast.

JUHTIMISE LEKTORAAT

1. ÜLDANDMED, EESMÄRGID, TÄHTSAMAD ARENGUSUUNAD

Juhtimise lektoraadi põhiülesanneteks on majandusteaduskonna üliõpilaste õpetamine ning juhtimisalaste teoreetiliste ja rakenduslike uurimistööde tegemine, kus-

juures vabalt valitavate ainete raames õpetatakse ka ülikooli teiste teaduskondade üliõpilasi. Lektoraadis on korraldatud magistriõpe. Lektoraadi õppejõud osalevad juhtimisalaste õppeainete õpetamisel mitmetel täienduskursustel.

Lektoraadi töö parendamiseks oleks vaja

- jätkata uute õppeainete väljatöötamist, kaasates sellesse külalislektoreid;

- pöörata tähelepanu juhtimise ning inimese juhtimise ja käitumisega seotud õppeainete täiendamisele, kasutades selleks ka külalislektorite abi;

- arendada juhtimise lektoraadi baasil välja juhtimisalaste ainete kompleks, tõiendav alternatiivaine "Inimese juhtimine ja käitumine organisatsioonis" ning juhtimise professuur.

2. ÕPPETÖÖ

Juhtimisalast õpetust antakse kõigile majandusteaduskonna üliõpilastele alus- ja peaõppes ning vabalt valitavates ainetes valdavalt peaõppes.

Lektoraat pakub kõigile teise õppeaasta üliõpilastele kohustuslikku õppeainet "Juhtimine I" – põhiõppejõud A.Aamer ja M.Tamm.

Kolmanda õppeaasta üliõpilastele õpetatakse kohustusliku õppeainena "Personali juhtimist" – õppejõud K.Türk ja neljanda õppeaasta üliõpilastele õppeainet "Organisatsioonikäitumine" - õppejõud M.Vadi.

Vabalt valitavate ainetena pakutakse üliõpilastele:

"Erastamise juhtimine"	- K.Türk
"Organisatsioon ja karjäär"	- K.Türk
"Strateegiline juhtimine"	- A.Aamer
"Inimsuhtlemine"	- M.Vadi
"Liidri kujunemine ja juhilik käitumine"	- M.Vadi
"Projektjuhtimine"	- K.Vähi

Juhtimisalaseid õppeaineid on palju ja erilaadseid. Seetõttu ei võimalda lektoraadi koosseis kõigi juhtimisalaste ainete ettevalmistamise ja õpetamisega seni veel nõuetekohaselt tegeleda. Õppejõududel tuleb täiustada oma õppeaineid. Hädavajalik on leida ja rakendada juhtimisalaste õppeainete õpetamisel välislektoreid ning vastavaid spetsialiste Eestist.

Lektoraadi üheks perspektiivseks põhisuunaks on personali juhtimise ja käitumisega seotud küsimuste uurimine ning õpetamine.

Õpetuse taseme tõstmise huvides on õppejõud:

- * käinud end täiendamas (USA, Bentley Kolledz) ja konverentsidel (Krakov, Riia, Linköping, Stockholm, Trieste);

- * teinud teadustööd ja osalenud mitmesugustes praktilistes programmides (personali töölevõtt, juhtide intervjuerimine, erastamise korraldamine, ettevõtete strateegiline juhtimine ja äriplaanide tegemine);

- * koostanud õppevahendeid ja loengukonspekte (Organisatsioonikäitumine, personali juhtimine, juhtimine, strateegiline juhtimine);

- * loonud koostöösidemeid välismaa õppeasutuste ja õppejõududega (Bentley, Stockholm, Sundvall, Linköping,

Krakov, Riia, Vilnius, Ostrava, Bucharest, Varna, Praha, St. Peterburg, Iowa, Trieste, Ranchos De Taos);

* loonud koostöösidemeid Eesti erinevate ettevõtete ja riiklike institutsioonidega (EV Põllumajandusministeerium, Maa-amet, paljud ettevõtted);

* esinenud loengutega väljaspool Tartu Ülikooli (EV Põllumajandusministeerium, Võru Arenduskeskus, kaubandus-, teenindus- ja tööstusettevõtted, koolijuhtide täienduskursused).

3. TEADUSTÖÖ

Käesoleval ajal jätkub osavõtt UCEMET'i rahvusvahelise privatiseerimisalase töögrupi tegevusest (K.Türk). Selle töögrupi raames on valminud mitmeid aruandeid ja esinetud töökohtumistel.

Juhtimise lektoraadi õppejõud (K.Türk ja M.Tamm) osalevad erastamise ja põllumajandusreformi ning põllumajandusettevõtete juhtimisalaste teoreetiliste ja praktiliste probleemide uurimisel ning vastava seadusandluse väljatöötamisel. Aktiivselt on osaletud väikeste ja suurte tööstus-, põllumajandus- ning kaubandusettevõtete äriplaanide koostamisel ja erastamise läbiviimisel.

Tihedad teadus- ja õppetöölased suhted on loodud Linköpingu Ülikooliga. Koostöös viiakse läbi uurimistöid eesti ettevõtetes. Alustatud on teadusliku ühisuurimusega.

Kõik lektoraadi õppejõud osalevad ka firmade teenindamisel, aidates neil välja töötada strateegilise juhtimise

kavasid, äriplaane, mitmesugust dokumentatsiooni jm.

Kõik õppejõud on avaldanud artikleid ajakirjanduses. M.Vadil on valminud magistritöö ja avaldamisjärgus on "Organisatsiooni käitumise" õpik.

Perspektiivseks teadustöö suunaks on "Inimese juhtimine ja käitumine organisatsioonis".

4. PERSONAL

Kulno Türk,	dotsent
Ants Aamer,	dotsent
Mati Tamm,	dotsent (0,5 koormusega)
Maaja Vadi,	lektor

Lektoraadi õppejõudude poolt juhendatavad magistrandid on: Kaia Philips, Ülle Sõstra, Kaido Sirel, Maive Raud, Jelena Malinovskaja, Ragne Lindström, Katrin Kreegimägi, Anne Valeng ja Mari Avarmaa.

RAHANDUSE JA ARVESTUSE INSTITUUT

1. ÜLDANDMED, EESMÄRGID, TÄHTSAMAD ARENGUSUUNAD

Instituudi struktuur on järgmine:

- * juhataja (prof. M.Sörg)
- * ärirahanduse ja investeeringute õppetool (prof. V.Raudsepp)
- * raha ja panganduse õppetool (prof. M.Sörg)
- * finantsarvestuse õppetool (dots. V.Järve)
- * analüüsi ja kontrolli lektoraat (dots. T.Haldma)

Instituudi eesmärgiks on kindlustada arvestuse ja finantsdistsipliinide õpetamine alusõppes ning kolme peaaine (arvestus, ärirahandus ja investeeringud ning raha ja pangandus) õpetamine. Kavas on jätkata magistriõpet arvestuse, ärirahanduse ja panganduse suundadel. Teadustöö on suunatud arvestuse ja rahandusalaste uuringute teostamisele.

Lähema viie aasta jooksul tuleks jõuda majandusarvestuse korralise professori koha täitmiseni, doktorantuuri käivitamisele ärirahanduse ja panganduse alal ning selleni, et kõigil professoritel ja dotsentidel oleks ilmunud rahvusvahelisi publikatsioone.

2. ÕPPETÖÖ

Rahanduse ja arvestuse instituut loeb alusõppes äriarvestust 8 nädalatundi ning finantsjuhtimist ja pangandust kumbagi 2

nädalatundi. Majandusteaduse keskastmes lisandub juhtimisarvestus 3 nädalatunniga ning kolm eriainet à 24 tundi.

Raha ja panganduse eriaines õpetatakse üliõpilasi mõistma rahvamajanduses toimuvaid protsesse, neid teoreetiliselt lahti mõtestama ning oskama vastavaid indikaatoreid praktilise majandustegevuse korraldamisel kasutada. Põhilisteks käsitlusaladeks on rahandusteooria ja rahaturu korralduse probleemid ühelt poolt ning pankade ja kesksete rahaasutuste omad teiselt poolt. See eriala annab võimaluse tööle asuda nii pankadesse ja muudesse krediitiasutustesse kui ka ettevõtete ja keskorganite ökonoomikateenistustes nendele töökohtadele, kus tegeldakse krediidi ja arveldusprobleemidega. Praeguses dünaamilises olukorras ei ole kõik pangategevust reguleerivad seadused ega ka traditsioonid välja kujunenud. Seetõttu on lisaks kolmele põhiõppejõule kompleksis suur kaal ka praktilises rahamajanduses töötajatel. Õppetoolis on praktikutest tööl hr. Siim Kallas, hr. Viktor Mahhov ja Hr. Mart Mägi. Kasutame ka üksikute loengute läbiviijatena magistrante ja külalislektoreid.

Ärirahanduse ja investeringute eriaine õpetab raha ettevõttesisest kasutamist ning selle analüüsimist ja juhtimist. Eeltoodust tulenevalt kasutatakse selleks paljusid finantsarvestuse kursusest tuttavaid analüüsimeetodeid ja -võtteid. Ärirahanduse ja investeringute eriaine käsitleb kaht väga tihedalt põimunud ainevaldkonda: 1) äriettevõtete finantsmajandust ja 2) investeringuid. Pearõhk on asetatud ettevõttepoolsele käsitlusele, mis on eriti vajalik neile, kes kavatsesid rajada oma ettevõtte või asuda tööle mingi äriettevõtte finantsteenistusse.

Kuna siin on õpetus suunatud rohkem tulevikku, sest paljud

protsessid nagu väärtpaberiturgi on alles käivitumas, siis suurt tähelepanu pööratakse arenenud riikide sellealastele teoreetilistele ja praktilistele kogemustele. Prof. V. Raudsepp ja assistent D. Tuusis on end täiendanud USA-s ja praegu on instituudi külalislektoriks dr. George A. Hachey Bentley Kolledzist.

Majandusarvestuse eriaines on seatud eesmärgiks anda süsteemselt süvendatud teadmisi majandusarvestuse erinevatest valdkondadest, arendada üliõpilaste oskusi arvutite kasutamisel arvestuses ja luua sellega eeldused arvutite rakendamiseks majandusarvestuse süsteemi juurutamisel. Antakse ka ülevaatlilikud teadmised majandusarvestuse rahvusvahelisest keskkonnast, mis osutuvad eriti olulisteks Eesti integreerumisel Euroopa ja maailma majandussüsteemi. Majandusarvestuse kompleksi omandanu on võimeline töötama ettevõtete ja organisatsioonide infoteenistustes raamarupidajana, ökonomistina jne.

Nimetatud kolmele kompleksile järgneb magistriõpe samadel erialadel. Praegu on instituudil nimekirjas 21 magistranti, nendest 11 panganduses.

3. TEADUSTÖÖ

Teadustöö üheks suunaks on Eestile sobiva arvestus ja finantssüsteemi küsimuste läbitöötamine, milles lisaks õppejõududele löövad oma uurimistöodes kaasa ka üliõpilased, magistrandid ja doktorandid.

Uurimistöö teiseks suunaks on kõrgeteaduse arendamine arvestuse ja rahanduse vallas. Sellega peaksid tegelema

korralised professorid ja mõningal määral ka dotsendid ning nende töö tulemuseks peaksid olema rahvusvahelised publikatsioonid.

Teadustöö kolmandaks suunaks on akadeemiliste kontaktide tihendamine ja laiendamine. Siin on eesmärgiks organiseerida kord 5 aasta jooksul instituudi teaduskonverents, osa võtta teiste korraldatud konverentsidest, publitseerida ja levitada oma uurimusi ning käia teaduskomanderinguis.

4. PERSONAL

Instituudi koosseisus on praegu 2 korralist professorit (+ üks vakantne koht), 5,25 dotsenti (+ üks vakantne koht), 4,25 lektorit, 4 assistenti. Abipersonali koosseisus on 4 vanemlaboranti ja 1 meister.

Pensioniiikka on juba jõudnud lektor A. Rosenberg ja jõudmas dots. V. Järve. Nende asendamiseks on tarvis magistrantidest järelkasvu. Komplekteerida tuleks ka dotsendikoht ärirahanduse õppetoolis.

Instituudil on kavas hoida sidet praktikaga sel teel, et osa kaadrist komplekteeritakse poole ja veerandi kohaga praktikutest vastavate erialadelt. Samuti kasutatakse praktikuid tunnitasu alusel.

Järgneva 5 aasta jooksul täidetakse majandusarvestuse korralise professori ametikoht ning võetakse vastu esimesed doktorandid ärirahanduse ja panganduse õppetoolide juures. Alates 1994. a. sügisest püütakse igal aastal värvata magistrante nii, et iga dotsent või professor saaks aastas juhendada vähemalt ühe uue magistrandi.

ÄRIRAHANDUSE JA INVESTEERINGUTE ÕPPETOOL

1. ÜLDANDMED, EESMÄRGID, TÄHTSAMAD ARENGUSUUNAD

Eesmärgiks on kindlustada ärirahanduse ja investeeeringute, finantsjuhtimise ning nendega seonduvate ainete kompleksi õpetamine bakalaureuse-, magistri- ja doktoriõppes.

Areng on suunatud vastavalt Eesti majanduse dünaamikale ja vajadustele. Et tegemist on ülikooliõppega, on õppetooli eripäraks teoreetiline süvakäsitus, interdistsiplinaarsus jne.

2. ÕPPETÖÖ

Ärirahanduse ja investeeeringute õppetooli õppetöö hõlmab järgmisi aineid:

Finantsjuhtimine	-V.Raudsepp/K.Klink
Äriettevõtte rahandus	- V.Raudsepp
(praktiline töö äriplaanide koostamisel - assist.-T.Tihamets)	
Väikese ettevõtte rahandus	- D.Tuusis
Investeeringud	- D.Tuusis
Rahvusvaheline ärirahandus	- L.Šorikova
Kohalik rahandus ja ettevõtlus	- M.Hanson
Aktsiaettevõtted ja äriõigus	- A.Aria
Väärtpaberite ja investeeeringute arvestus	- L.Alver
Kindlustuse rahandus	- V.Puck
Vastavalt aja nõuetele ja vajadusele uute õppeainete järele muudetakse kompleksi sees osaliselt mõningaid õppeaineid.	

Jõudumööda püütakse õpetatavad ained varustada vajalike õppevahenditega. Prof. V.Raudsepp on magistriõppes välja pakkunud 30 tunni ulatuses kursuse "Ettevõtte rahandus".

Ka edaspidi aidatakse teisi teaduskondi majandusainete õpetamisel (rahanduse ja raamatupidamise alused geograafidele, teatud teemad ka arstiteaduskonna üliõpilastele).

3. TEADUSTÖÖ

Aine kompleksi õppejõud on hõlmatud järgmiste urimisprojektidega:

- 1) "Finantsjuhtimine Eesti kui väike-(rahvus)riigi tingimustes";
- 2) "Ettevõtete kapitali hind ja investeringute strateegia Eestis".

Uurimisteedadega haakuvad õppejõudude ja magistrantide tööde teemad.

Koos Abo Akadeemiaga viidi lõpule projekt "Demokraatia ja uuendused juhtimise esmatasandil".

Püütakse osaleda rahvusvahelistel konverentsidel ja 1994. aasta mais ka ise konverentsi korraldada. Publikatsioonide väljaandmiseks kooperaarume teiste õppetoolidega.

4. PERSONAL

Vambola Raudsepp,	ärirahanduse ja investeringute korraline professor
Danel Tuusis,	assistent
Tiina Tihamets,	assistent (0,5 koormusega)
Kaia Klink,	assistent

Lähima 5 aasta jooksul on plaanis täita dotsendi koht investeringute alal. Selline koosseis peaks rahuldama ka

edaspidi.

Magistratuuris õpivad Priit Haller, Andres Juhkam, Kaia Klink, Mall Maasik, Boris Polov, Einar Riim ja Danel Tuusis.

FINANTSARVESTUSE ÕPPETOOL ANALÜÜSI JA KONTROLLI LEKTORAAT

1. ÜLDANDMED, EESMÄRGID, TÄHTSAMAD ARENGUSUUNAD

Eesmärgiks on majandusarvestuse finantsanalüüsi ja auditi torluse praktilise funktsioneerimise õpetamine rahvusvaheliselt tunnustatud põhimõtete alusel, nende distsipliinide lugemine bakalaureuse, magistri- ja doktoriõppes ning arvestuse ja analüüsialaste uurimuste läbiviimine.

Taotletakse keskastme arvestusspetsialistide ja arvestuse juhtivtöötajate ettevalmistamist ning praktikute konsulteerimist teoreetilistes probleemides.

2. ÕPPETÖÖ

Arvestuse alused	- V.Järve/E.Kõrgesaar/J.Magdik
Juhtimisarvestus	- P.Peets
Finantsarvestuse süvakursus	- L.Alver
Finantsaruandluse analüüs	- J.Alver
Kuluarvestus	- J.Alver
Arvestuse infosüsteemid	- T.Haldma/E.Pärnits
Audiitorkontroll	- E.Leppik
Rahvusvaheline arvestus	- T.Haldma
Maksude arvestus	- A.Otsar

Arvestus pankades (valikaine)	- E. Leppik
Arvestus eelarvelistes asutustes (valikaine)	- E. Leppik
Raamatupidamine aktsiaseltsides (valikaine)	- E. Leppik
Majandusarvestus arenenud tööstusriikide firmades (valikaine)	- T. Haldma
Analüüsi meetodid (valikaine)	- T. Haldma
Raamatupidamine ja arvestus arvutil (valikaine)	- E. Pärnits
Arvestusalased põhimõisted võõrkeeles (valikaine)	- J. Alver/L. Alver

Õppetooli ülesandeks on arvestusalase alusõppe andmine, majandusarvestuse, arvestuse infosüsteemide, finantsanalüüsi ja audiitorkontrolli praktilise funktsioneerimise õpetamine.

Alusõppesse kuuluvad arvestuse alused (4 SNT 3. - 4. semestril). See kursus on ette nähtud kõigile teaduskonna üliõpilastele ning loetakse seda eesti ja vene keeles.

Põhiõpe tugineb alusõppes omandatule ja on suunatud arvestuse õppesuuna valinud üliõpilastele. Õppetooli poolt loetavateks peaaineteks on finantsarvestuse süvakursus (5 SNT) ja audiitorkontroll (3 SNT).

Majandusarvestuse õppetooli poolt pakutavateks *valikaineteks* on spetsiifilised arvestuskursused (arvestus pankades, eelarvelistes asutustes, arvestusinfo töötlemine arvutitel jne.), millega taotletakse arvestuse suuna valinute erialateadmiste süvendamist ja laiendamist. Õppetool teenindab arvestusalaste loengutega ka *teisi teaduskondi* (õigus- ning arstiteaduskond). Et nõudlus nendele loengutele järele kasvab, on perspektiivis selle õppesuuna laiendamine.

Magistriõpet võib õppetool anda sügavuti finantsarvestuses

ning perspektiivselt audiitortegevuses.

3. TEADUSTÖÖ

Teadustöö põhisuunaks on välisriikide arvestuse ja aruandluse uurimine, nende positiivsete külgede omandamine ja realiseerimine EV arvestussüsteemi ühitamiseks potentsiaalsete välispartnerite majandusarvestuse ja analüüsi süsteemiga.

Jätkatakse ja tugevdatakse uurimistöölaseid sidemeid ning koostööd Bentley Kolledziga, Augsburgi, Mannheimi ja Vilniuse ülikooliga, Abo Akadeemiaga ja Oskar Lange nimelise Majandusakadeemiaga. Lühiajal sõlmitakse lepingulised sidemed EV Majandusministeeriumiga kaubandusfirmade arvestuse korraldamise küsimuste uurimiseks. Vajadusel antakse arvestuse ja aruandluselast konsultatsiooni.

4. PERSONAL

Finantsarvestuse õppetool:

Vello Järve,	dotsent
Lehte Alver,	dotsent
Abram Rosenberg,	lektor (0,5 koormusega)
Eve Pärnits,	lektor (0,5 koormusega)
Enn Leppik,	lektor (0,5 koormusega)
Ester Kõrgesaar,	assistent (0,5 koormusega)
Jelena Magdik,	assistent

Magistrantuuris õpivad Margot Traksler Uudo Liias ja Karin Hõrrak.

Analüüsi ja kontrolli lektoraat:

Toomas Haldma,	dotsent
Jaan Alver,	dotsent
Priit Peets,	lektor
Avo Otsar,	lektor (0,5 koormusega)

Personalitöö raskuspunktiks on ja jääb õppejõudude harituse ja kvalifikatsiooni tõstmine, konkurentsivõimelise õppe-(teadus)personali väljakujundamine. Selleks taotleme igal aastal vähemalt ühe magistrandi vastuvõtmist. Järgmise 4...5 a. jooksul planeerime 1...2 magistriõpet audiitorluse suunitlusega ja ühe võimeka magistrandi jätmist doktorantuuri.

RAHA JA PANGANDUSE ÕPPETOOL

1. ÜLDANDMED, EESMÄRGID, TÄHTSAMAD ARENGUSUUNAD

Eesmärgiks on tagada rahavoogude ja pangandussektori tegevust käsitlevate õppeainete lugemine bakalaureuse-, magistri- ja doktoriõppes, aga samuti pangandusteoreetiliste uurimuste läbiviimine.

Koolitatakse Eesti pankadele keskastme ja tippjuhtideks sobivat kaadrit, samuti konsulteeritakse pangandustöötajaid teoreetilistes probleemides.

2. ÕPPETÖÖ

Pangandus

- M.Sörg/N.Ivanova

Raha ja pangandus	- M.Sõrg
Rahasüsteemid ja teooriad	- M.Mägi/V.Mahhov
Keskpangapoliitika	- S.Kallas
Rahvusvahelised finantsturud	- L.Šorikova
Pangandusettevõtlus	- N.Ivanova
Arvestus ja aruandlus pankades	- V.Martinson
Panganduse alused (valikaine)	- M.Mägi
Börsid (valikaine)	- L.Šorikova
Investeeringufondid (valikaine)	- V.Mahhov
Magistriprogramm	- M.Sõrg

3. TEADUSTÖÖ

Põhisuundadeks on Eesti raha ja pangasüsteemi rekonstrueerimise ja arenguga seotud küsimused. Kavas on publitseerida teadustööde kogumik, mis käsitleb Eesti pangasüsteemi rekonstrueerimist. Samuti võetakse osa Eesti majandusreforme käsitleva publikatsioonide sarja "Round the Table" kirjutamisest koostöös ETA Majandusinstituudiga.

Prof. M.Sõrg kirjutab eeltoodule lisaks ka uurimuse "Eesti majanduse lähiaastate arenguperspektiivid", milleks on eraldatud ka grand. Panganduse õppetool jätkab tihedaid teaduskontakte rahvusvahelise organisatsiooniga SUERF, Eesti Panga, Soome Panga ja Soome Riikliku Majandus-uuringute Instituudiga (VATT).

4. PERSONAL

Mart Sõrg,	raha ja panganduse korraline prof.
Nadezda Ivanova,	dotsent
Ljudmilla Šorikova,	dotsent
Mart Mägi,	lektor (0,5 koormusega)

Viktor Mahhov,
Siim Kallas,

lektor (0,5 koormusega)
dotsent (0,25 koormusega).

Magistrantuuris õpivad Kalle Aleksius, Krõõt Kilvet, Aksel Kivi, Tanel Liiv, Olavi Pajo, Indrek Saapar, Andres Sutt ja Valev Tõnisson, Mart Mägi, Urmas Somelar, Marina Novatskaja.

MAJANDUSPOLIITIKA JA RIIGIMAJANDUSE INSTITUUT

1. ÜLDANDMED, EESMÄRGID, TÄHTSAMAD ARENGUSUUNAD

Instituudi struktuur on järgmine:

- * juhataja (prof. H.Müür)
- * majanduspoliitika õppetool (prof. J.Sepp)
- * riigimajanduse õppetool (prof. H.Müür)
- * riigirahanduse lektoraat (dots. M.Hanson).

Majanduspoliitika ja riigimajanduse instituudi loomine 1993.a. lõpul vastas TÜ majandusteaduskonna strateegilise arenguplaani esimese, 1993. aastaks kavandatud etapi eesmärkidele. Samaaegselt moodustati majanduspoliitika õppetool senise ettevõtluspoliitika lektoraadi ja majandusteooria õppetooli ühe osa alusel ning senine rahvamajanduse õppetool kujundati ümber riigimajanduse õppetooliks. Eeltoodutega liideti ühiseks instituudiks ka riigirahanduse lektoraat.

Uue instituudi rajamise perspektiivseks eesmärgiks oli koos majanduse modelleerimise ja majandusinformaatika instituudiga välja arendada TÜ majandusteaduskonna rahvamajanduse tasandi õppesuund. Jäävad ju süvenevate turusuhete raames olulised ülesanded ka riigile ja kohalikele omavalitsustele. Eriti aktuaalne on see Eesti Vabariigi keerulisel üleminekuperioodil. Riigi- ja munitsipaaltasand peavad looma optimaalse ettevõtluskeskkonna, mis tagaks ühelt poolt ettevõtlusvabaduse ning teiselt poolt arvestaks üldisi

ökonoomilisi, sotsiaalseid, regionaalseid, ökoloogilisi jm. vajadusi.

1994.a. sügissemestri jooksul tuleb ette valmistada uue suuna õppekava, mille järgi saaks õppetöö käivitada 1995/96. õppeaastal. Rahvamajandusliku suuna väljaarendamine on vajalik ka majandushariduse tasakaalustamiseks nii TÜ majandusteaduskonnas kui ka Eesti Vabariigis tervikuna. On loomulik, et süvateadusliku ning makro-ökonoomilise aktsendiga õppesuund kujuneb just EV ainsas universitases.

Eeltoodule peab järgnema samasuunaline profileerimine ka magistri- ja doktoriõppes. Nii võimaldab majandusteaduskonna magistriõppe uus õppekava ettevalmistust kahel – rahvamajanduse ja ettevõtetmajanduse õppesuunal.

2. ÕPPETÖÖ

Majanduspoliitika ja riigimajanduse instituudi õppetööd iseloomustab eelkõige

1) keskendumine majanduspoliitika ja riigimajanduse õpetamisele teaduskonna bakalaureuseõppes, kujundamaks eeldused rahvamajanduslikule spetsialiseerumissuunale majandusteaduskonnas;

2) suunatus teistesse teaduskondadesse (majandustegevuse aluste, erialaökonoomika ja valikainete õpetamine teiste erialade üliõpilastele);

3) valikainete kasv ja muutumine nii majandusteaduskonnas kui väljaspool seda.

Majanduspoliitika õppetooli keskseks ülesandeks on majanduspoliitika aluste õpetamine kõigile majandusteaduskonna üliõpilastele. Vastava peaaaine raames õpetatakse majandus ja sotsiaalpoliitika teooriat ning eri riikide praktikat, agregeeritud makropoliitikat ning poliitikat erinevatel turgudel, eri tasandite (riik, omavalitsused) eripära vastavalt majandushariduse üldkontseptsioonile. Teaduskonnas toimub konkreetsetes spetsialiseerumissuundades (ainekomplekside raames) majanduspoliitika õpetamine peasjalikult seda suunda teenindava instituudi enda poolt.

Riigimajanduse õppetooli ülesanne on esmalt rahvamajanduse institutsionaalse ülesehituse ja praktilise funktsioneerimise (rakenduslik rahvamajandusõpetus) õpetamine kõigile majandusüliõpilastele ja ka väljaspool teaduskonda. Vastavas ainekompleksis õpetatakse erinevate rahvamajandusharude ökonoomikat ja majanduspoliitikat, kohalikku majandust, sotsiaalsfääri konkreetsete valdkondade (esmajoones tervishoiu) ökonoomikat.

Riigirahanduse lektoraadi ülesannetesse kuulub riigirahanduse- ja maksundusealaste põhikursuste õpetamine kõigile majandusüliõpilastele. Profileerivas ainekompleksis jätkub nimetatud valdkondade süvendatud käsitlus erikursustena, selgitamaks eelarvete ja eri fondide kujundamist ning kasutamist, samuti õpetatakse riikliku sektori ökonoomikat nii majandus- kui sotsiaalsfääris.

Õppetöö peamiseks lähiülesanneteks on õppeprotsessi sisuline ja meetodiline tagamine - uute õppekursuste meetodiline läbitöötamine EV üleminekuperioodi problemaatika taustal ning õppe-meetodiliste vahendite ettevalmistamine.

3. TEADUSTÖÖ

Äsja moodustatud instituudi teadustöö põhieesmärgiks on õpetatavate ainete uurimuslik ning meetodiline tagamine. Samaaegselt jätkatakse ka allüksuste seni väljakujunenud uurimissuundi, mis vastavad uutele ülesannetele ning on end seni õigustanud.

Majanduspoliitika õppetooli uurimistöö keskendub Eesti ettevõtluskeskkonna uurimisele. Alustati empiiriliste uurin-gutega sisekaubanduse konkurentsitingimuste kohta Eesti Teadusfondi toetusel. Arendatakse teadussidemeid ja kavandatakse ühisprojekti Saksamaa kõrgkoolide ning teadusasutustega.

Riigimajanduse õppetool jätkab varem rahvamajanduse õp-petoolis väljakujunenud interdistsiplinaarset ning instituutidevahelist tervishoiu ökonoomika uurimissuunda. Seda on episoodiliselt (1991, 1993) toetanud ka Eesti Teadusfond grantiga ning selle baasilt arendati välja TÜ arstiteaduskon-nas 1992. a. alustatud tervishoiu ökonoomika ainetükk.

Riigirahanduse lektoraadi võimalikud uurimisprobleemid tulenevad EV riigieelarve kulude ja tulude teadusliku uurimise vajadustest. Lähituleviku uurimissuunaga kavandab lektoraat maksusüsteemi muutustega kaasnevate mõjude uurimist majandussubjektide käitumises.

4. PERSONAL

Uue instituudi kaader kujunes majandusteaduskonna teiste instituutide senise potentsiaali mehaanilise ümberjaotuse

teel. Seega oli võimalik jõude uute ülesannete tarvis ümber rivistada, mitte aga sisuliselt muuta.

Majanduspoliitika ja riigimajanduse instituudi 3 allüksuses oli 1994. a. alguse seisuga kokku 7,5 õppejõu ametikohta. Neist 2 olid korralised professorid (J.Sepp, H.Müür), 1 erakorraline professor (E.Ulst), 2 dotsenti (J.Pikk, M.Hanson), 2 põhikohaga lektorit (A.Kase, R.Ohvril) ja poole ametikohaga lektor kohakaasluse alusel (J.Adamsoo). Professoritest ja dotsentidest omavad 2 majandusdoktori ja 3 majanduskandidaadi teaduskraadi, küll on aga neist viiest õppejõust kolm potentsiaalses pensionieas. Lektorid on kõik magistrikraadita.

Eeltoodust tulenevad instituudi tõsised kaadriprobleemid. Vaja on kujundada reserv väljalangejate asendamiseks, samuti konkursi tekitamiseks. Probleem taandub magistriõppele ja sinna pürgimise motivatsioonile.

Abipersonali on instituudi ja tema kolme allüksuse kohta 2,5 ametikohta (Ü.Maidla, J.Lebedev, L.Luts), mida praeguse töömahu ja -intensiivsuse juures tuleb pidada piisavaks.

MAJANDUSPOLIITIKA ÕPPETOOL

1. ÜLDANDMED, EESMÄRGID, TÄHTSAMAD ARENGUSUUNAD

Õppetool moodustati kooskõlas teaduskonna strateegilise arengukavaga 1993. a. koos majanduspoliitika ja riigimajanduse instituudiga ettevõtluspoliitika lektoraadi ja osa majandusteooria õppetooli baasil.

Eesmärgiks oli TÜ majandushariduse tasakaalustamine rahvamajanduse probleemide rõhutamisega ettevõtetmajanduse kõrval.

Majanduspoliitika põhiobjektiks õppe- ja teadussuunana on majanduse kui terviku ja tema üksikosade optimaalne suunamine riigi, omavalitsuste ning teiste majandussubjektide poolt. Seega on ta seotud eelkõige majandusteooria normatiivse küljega. Siiski on võimalik ka majanduspoliitika deskriptiivne õpetus reaalse majanduspoliitika käsitlemise näol.

Majanduspoliitika õppetooli *spetsiifika* tuleneb teaduskonna struktuurist, kus majanduspoliitika eri aspektide (eriti makropoliitika) õpetamine on hajutatud eri õppetoolide ja instituutide vahel. Näiteks rahapoliitikaga tegeleb raha ja panganduse õppetool, välismajanduspoliitikaga välismajanduse õppetool jne.

Seetõttu on majanduspoliitika õppetooli *ülesanneteks*

- 1) majanduspoliitika üldteooria õpetamine;
- 2) mikromajanduspoliitika käsitlemine nii teadus- kui õppetöös.

Mikromajanduspoliitika sisuks on ettevõtluskeskkonna kujundamine majanduspoliitika eri subjektide, sealhulgas ettevõtete eneste poolt. Seetõttu leiavad siin käsitlemist nii riikliku konkurentsipoliitika, keskkonna- ja tarbijakaitse probleemid kui ka ettevõtete ühistegevuse mitmesugused küsimused.

2. ÕPPETÖÖ

Kehtivas õppeplaanis on õppetooli kanda

1) alusõppes loengukursus "Majanduspoliitika alused" 3. semestril;

2) peaõppes kohustuslikud üldained "Ettevõtluspoliitika" ning "Majanduspoliitika erikursus" 7. ja 8. semestril;

3) rahvamajanduslikku õppesuunda ettevalmistavad valikained:

a) majandusreformid;

b) konkurentsiteooria ja -poliitika (magistrantidele);

c) keskkonnakaitse ökonoomika;

d) ühistegevuse alused;

e) tarbijakaitse ja kaubanduspoliitika.

Osaliselt õpetavad majanduspoliitilisi aineid ka instituudi ja teaduskonna teised õppejõud. Teiselt poolt osalevad õppetooli õppejõud alusõppes majandusteooria ning peaõppes kaubanduse kui alternatiivaine õpetamisel.

3. TEADUSTÖÖ

Eesmärgiks on välja arendada Eesti ettevõtluskeskkonna uurimise töögrupp (koos teaduskonna teiste allüksustega).

Eesti Teadusfondi rahadega on läbi viidud esimene empiiriline uurimus konkurentsitingimuste kohta Eesti sisekaubanduses. See töö jätkub hulgikaubanduse osas koos turunduse ja juhtimise instituudiga.

Õppetoolil on teadussidemed mitmete Saksamaa kõrgkoolide ja teadusasutustega (Bonni, Duisburgi ja Hamburgi ülikool, Hamburgi HWWA Majandusuuringute Instituut,

IFO-instituut Münchenis jt.).

Kavandamisel on ühisprojekt Hamburgi ja Birminghami ülikooliga konkurentsipoliitika eesmärkide ning vahendite uurimiseks turumajandusele ülemineva väikeriigi tingimustes.

Õppetoolil magistrandi - Karin Jaanson uurimisteenaks on kohalike omavalitsuste majanduspoliitika.

4. PERSONAL

Jüri Sepp,	majanduspoliitika korraline professor
Rein Ohvril,	lektor (0,75 koormusega)
Aili Kase,	lektor

Õppetoolis töötab kolm õppejõudu ja sekretär.

Õppetooli välislektorid: prof. Ekkehard Pabsch (Bonn), Tiit Maidre (EV Majandusministeerium), Karin Jaanson (Tartu Maavalitsus), Marina Kaas.

Ka edaspidi on otstarbekas kasutada tunnitasu alusel välislektoreid nende teemade osas, mis on oma õppejõudude poolt katmata või mis vajavad eriti head praktika tundmist.

Magistrantuuris õpivad Olga Filippova, Meta Fleischer, Piia Ilves ja Karin Jaanson

RIIGIMAJANDUSE ÕPPETOOL

1. ÜLDANDMED, EESMÄRGID, TÄHTSAMAD ARENGUSUUNAD

Õppetool nimetati ümber senisest rahvamajanduse õppe-
toolist 1993.a. lõpul. See täitis uue instituudi moodustamise
üldist eesmärki - TÜ majandushariduse tasakaalustamist ka
rahvamajandusliku õppesuuna rõhutamise ja äritegevuse ja
ettevõtte majanduse kõrval.

2. ÕPPETÖÖ

Teaduskonna õppeplaanis on õppetooli tagada alusõppes
"Rakenduslik rahvamajandusõpetus" 4. semestril.

Rahvamajanduslikku õppesuunda valmistavad ette valikai-
ned maamajanduspoliitikas ning riigi- ja sotsiaalsfääri ma-
janduses (tervishoiu ökonoomika osa).

Majandusteaduskonna alus-, pea- ja magistriõppele ning
teistele teaduskondadele õpetatakse veel mitmeid teisigi
valikaineid. Need peaksid olema vajalikud majandus- ja TÜ
teiste erialade haritlaste teadmiste pagasi kujundamiseks;
samas ei kattu need valikained meie teaduskonna poolt
pakutud ainekompleksidega. Senistest valikainetest võiks
nimetada loengukursusi "Väiketootmine põllumajanduses"
ning "Rakendusliku rahvamajandusõpetuse valikprobleeme".
Edaspidi lisanduvad nendele sotsiaalsfääri ökonoomika,
ettevõtlus (talumajanduslik tootmine) põllumajanduses jm.

Õppetoolil peaks kujunema kaalukas roll majandushariduse
tagamisel teistes teaduskondades. Siia kuuluksid eelkõige
TÜ põhiprofiilidele vastavad erialaökonoomika kursused:

tervishoiu ökonoomika (on alustatud arstiteaduskonna kõigil erialadel ja täiendusteaduskonnas) ning haridusökonoomika (edaspidi kõigile pedagoogilistele erialadele). Õppetool organiseerib TÜ mitmel erialal majandustegevuse aluste kursuste õpetamist (meie teaduskonna eri õppetoolide juhtivate õppejõudude loengutsüklite kompileerimise teel, lähtudes etteantud üldmahust) ja katab sellest kaaluka osa. Kui majandusteaduskonna juures organiseeritakse TÜ teiste erialade lõpetanute ökonoomikaalane täienduskoolitus, võtab õppetool sellest osa. Samuti oleks vaja valmistada ette majanduspedagooge kogu EV haridussüsteemi tarvis.

3. TEADUSTÖÖ

Rahvamajanduse õppetooli juures töötavad õppejõud teevad teadus- ja metoodilist tööd nende õppetöö profiilidega määratud põhisuundades. Teadustöö väljunditeks on mitmesugused publikatsioonid eri tasandite väljaannetes, esinemine teaduskonverentsidel, kõikvõimalikud teadusaruanded jms. Teadustöö põhisuundi võiks esitada järgmiste märksõnadena:

- rahvamajandusteaduse metodoloogia rakendusprobleemid EV üleminekul turusuhetele;
- isemajandava tervishoiusüsteemi ökonoomika alused.

Õppetooli juures võiks jätkuvalt tegutseda TÜ teaduskondadevaheline tervishoiu ökonoomika uurimisgrupp. Vajalikud vahendid tuleb hankida väljastpoolt TÜ eelarvet (EV Teadusfond, lepingud), loota võib välisabile. Tartu Linna Tervishoiuameti poolt on lubatud tööruum ja luua muud tingimused. Uutele õppe- ja teadussuundadele tuleb EV

oludes uurimuslik, metoodiline ja arvutuslik alus alles kujundada. Seetõttu oleks vaja luua TÜ-s ka teaduskondadevaheline haridusökonoomika uurimisgrupp. Selle baasil oleks võimalik kõigi erialade pedagoogide hea haridusökonoomiline ettevalmistus ning TÜ osa suurendamine EV majandusõppe süsteemis üldse.

Stipendiumide kaotamine magistriõppes vähendab veelgi selle valdkonna konkurentsivõimet võimekate noorte inimeste silmis. Seepärast muutub eriti aktuaalseks teaduslik-organisatsiooniline tegevus, mis tagaks lisavahendeid ülikoolivälistelt tellijatelt. On tarvis koopereeruda meedikute ja pedagoogidega, integreerimaks kraadiharidust nii majandusteadusliku, meditsiinilise kui ka pedagoogilise kõrghariduse baasil. Selline juhtivate tervishoiu- ja haridusmängedzeride ettevalmistamine võimaldaks efektiivsemalt lahendada majandusprobleeme sotsiaalsfääris.

Suurendada tuleks õppetooli õppejõudude osavõttu mitmesuguste teadus-, metoodika- ja konsultatiivkomisjonide ning nõukogude tööst.

4. PERSONAL

Heiki Müür,	rahvamajanduse korraline professor
Jaan Pikk,	dotsent
Jaak Adamsoo,	lektor (0,25 koormusega)

Õppetoolis töötab kaks täiskohaga õppejõudu ja sekretär. Instituudi sekretäri Juta Lebedevi töökohustuste hulka kuulub ka äntud õppetooli asjaajamine ja tehniline teenindamine.

Magistrantuuris õpivad Aarne Tihamets, Ülle Välling ja Vaike Soodla.

RIIGIRAHANDUSE LEKTORAAT

1. ÜLDANDMED, EESMÄRGID, TÄHTSAMAD ARENGUSUUNAD

1992. aasta sügisel moodustatud riigirahanduse lektoraadi põhieesmärk on riigirahandusega seotud ainete õpetamise koondamisega ühte teaduskonna struktuuriüksusesse rõhutada selle valdkonna tähtsust kõrgharidusega majanduskaadri ettevalmistamisel. Nimetatud ülesande täitmiseks koondab lektoraat endasse rühma õppejõude ja uurijaid, kes õpetavad põhiõppes mitmesuguseid riigi kui terviku, aga ka selle avaliku sektori üksikute sfääride rahamajandusega seotud teoreetilisi käsitusi ja nende praktilisi rakendusi. Konkreetsemate ainevaldkondadena võib nimetada riigi ja üksikute sektorite majandusliku põhjendatuse probleemistikku, tulu-kulu analüüsi nendes valdkondades, eelarvestamise küsimusi, aga ka maksustamisega seotud probleemide teoreetilist ja majanduspoliitilist käsitlemist. Tudengite vähene huvi riigimajanduse, sh. ka riigirahanduse süvaõppe vastu käesoleval ajal ei saa kesta igavesti. Ärimeeski vajab avarat silmaringi ja peab teoreetilisele baasile tuginedes oskama lahendada majanduse makrotasandi erinevate valdkondade probleeme. Lektoraadi poolt õpetatavad ained on traditsioonilised, nad baseeruvad mitmete majandusteadlaste põlvkondade väljatöötatud teoreetilistel põhiseisukohtadel ja on lülitatud ülikooliharidusega majandusspetsialistide ettevalmistamisse ka mujal maailmas.

2. ÕPPETÖÖ

Riigirahanduse lektoraadi poolt õpetatavad ained kuuluvad peaõppe kohustuslike ja valikainete hulka.

1. Peaõppe kohustuslikud ained 5. ja 6. semestril:

- fiskaalpoliitika – prof. E. Ulst
- maksupoliitika – dots. M. Hanson

2. Rahvamajandussuuna valitavad ained:

- riigi rahandus – prof. E. Ulst
- makstundus – dots. M. Hanson
- riigi- ja sotsiaalsfääri majandus – dots. M. Hanson

3. Erikursuste lugemine magistriõppes.

Käesoleval ajal on peamiseks ülesandeks ainekompleksis lugemisele tulevate kursuste ettevalmistamine, seejärel tuleb kõne alla ka mitmesuguste riigirahanduse eri aspekte puudutavate valikainekursuste väljapakumine.

3. TEADUSTÖÖ

Teadustöö edukus sõltub suuresti rahalistest võimalustest. Käesoleval ajal ei ole lektoraadil finantseerimisallikaid ei teadusfondi ega ka baasfinantseerimise kaudu. Küll on aga EV riigieelarve kulude ja tulude poolel hulgaliselt teaduslikku uurimist vajavaid probleeme. Ühe võimaliku uurimissuunana pakuksime välja "Maksusüsteemi muutustega kaasnevad mõjud majandussubjektide käitumises". Uue ainekompleksi valinud üliõpilaste ja lektoraadi õppejõudude baasil on plaanis luua alates järgmisest eelarveaastast uurimiserühm, kelle finantseerimiseks taotletakse raha ülalpool mainitud allikatest.

4. PERSONAL

Elvi Ulst, riigirahanduse erakorraline professor
Margus Hanson, dotsent

Lektoraadis töötab kaks täiskohaga õppejõudu ja 0,5 kohaga sekretär.

Magistrantuuris õpivad Jaanus Laas ja Verner Puck.

TARTU ÜLIKOOLI MAJANDUSTEADUSKONNA PÕHIKIRI

1. Tartu Ülikooli Majandusteaduskond - edaspidi Majandusteaduskond - on ülikooli õppe-teaduslik allüksus.
2. Majandusteaduskonna peaülesandeks on akadeemilise suunitlusega majandushariduse andmine, majandusalaste teoreetiliste ja rakenduslike uurimistööde tegemine ja teaduse propageerimine. Majandusteaduskond õpetab majanduslikke õppeaineid ka teistes teaduskondades.
3. Majandusteaduskond lähtub oma tegevuses Eesti Vabariigi seadustest, Tartu Ülikooli põhikirjast, käesolevast põhikirjast ja Magna Charta Universitatus Europearum'i põhimõtetest.
4. Oma tööülesannete täitmise eesmärgil on majandusteaduskonnal ülikoolile omased struktuuriallüksused. Teaduskonna struktuuri kinnitab teaduskonna nõukogu motiveeritud ettepaneku põhjal TÜ nõukogu.
5. Teaduskond kasutab ülikooli eelarvest temale õppe- ja teadustööks eraldatud vahendeid sihipäraselt. Sponsorite vahendite kasutamisel arvestab teaduskond nende soove. Lepingulise uurimistööga teenitud või teadusgrandidena saadud raha kasutamise otsustab kehtivat seadusandlust järgides lepingu või grand'i vastutav täitja.
6. Teaduskonna tööd juhib dekaan, kelle valib teaduskonna korraliste professorite hulgast kolmeks aastaks teaduskonna

nõukogu laiendatud koosseis salajasel hääletamisel vastavalt ülikooli nõukogu poolt kinnitatud valimisjuhendile. Dekaaniks ei või olla üks isik järjestikku üle kahe valimisperioodi.

7. Dekaan kannab teaduskonna tegevuse ja selle tulemuste eest vastutust teaduskonna ja ülikooli ees. Ta annab vähemalt kord aastas oma tegevusest ja õppe-teadustöö tulemustest aru teaduskonna nõukogu koosolekul. Kui koosoleku otsuses tunnistatakse dekaani tegevus ebarahuldavaks, kutsutakse kokku teaduskonna laiendatud nõukogu dekaani ennetähtaegse tagasikutsumise küsimuses.

8. Dekaan annab oma pädevuse piirides käskkirju ja korraldusi, mis on kohustuslikud kõikidele teaduskonna töötajatele ja üliõpilastele.

9. Teaduskonna dekaani pädevusse kuulub:

- teaduskonna üldise töökorralduse juhtimine;
- teaduskonna arengu suunamine;
- teaduskonna kaadri valiku, paigutuse ja palgaküsimuste otsustamine ülikooli põhikirjaga määratud korras;
- teaduskonna nõukogu ja valitsuse tegevuse juhtimine;
- õppe-, teadus- ja organisatsioonilise töö kohta käskkirjade ja korralduste väljaandmine (vastavalt üleülikooliliselt kehtestatud korrale);
- teaduskonna käsutuses olevate rahaliste vahendite ja materiaalsete väärtuste kasutamise organiseerimine;
- kontroll teaduskonna vara ja vahendite üle;
- koostöölepingute sõlmimine teiste ülikoolide sama taseme üksustega põhikirjaga määratud ulatuses;
- teaduskonna esindamine ülikooli valitsuses;
- muud küsimused, mis ei kuulu teaduskonna allüksuste pädevusse.

10. Õppe-teadustööd teaduskonnas juhivad vahetult dekaani esildisel rektori poolt määratud prodekaan(id) ja instituutide juhatajad.

11. Teaduskonna kollegiaalse juhtimise organiteks on teaduskonna nõukogu ja valitsus.

12. Teaduskonna nõukogu koosseisu kinnitab dekaani ettepanekul rektor. Teaduskonna nõukogu liikmeteks on dekaan, prodekaan(id), instituutide juhatajad, korralised professorid, õppetoolide hoidjad ja lektoraatide juhatajad, dekanaadi juhataja ning teised teaduskonna töötajate ja üliõpilaste esindajad.

13. Teaduskonna nõukogu koosolekud, toimuvad vastavalt vajadusele, kuid mitte harvem kui neli korda aastas. Teaduskonna nõukogu koosolekud kutsub kokku, teeb ettepanekud päevakorra suhtes ja juhatab dekaan, viimase äraolekul prodekaan. Nõukogu koosoleku protokollib nõukogu sekretär. Teaduskonna nõukogu tuleb kokku samuti 1/3 nõukogu liikmete nõudmisel.

14. Teaduskonna nõukogu võtab oma pädevuse piires vastu otsuseid. Nõukogu otsused võetakse üldjuhul vastu kohal olevate liikmete lihthäälteenamusega lahtisel või salajasel hääletamisel. Teaduskonna põhimääruse muutmiseks on tarvilik 2/3 osavõtjate toetus. Teaduskonna nõukogu on otsustusvõimeline, kui tema koosolekust võtab osa vähemalt 2/3 nõukogu liikmetest, sealhulgas dekaan või prodekaan. Kõigil teaduskonna töötajatel ja üliõpilastel, samuti rektoril või tema esindajal on õigus osa võtta teaduskonna nõukogu koosolekutest ja seal oma arvamust avaldada.

15. Teaduskonna nõukogu pädevusse kuulub:

- teaduskonna põhikirja vastuvõtmine ja ülikooli nõukogule kinnitamiseks esitamine;
- majandushariduse andmise põhisuundade määratlemine;
- õppekavade kinnitamine;
- õppejõudude ja teadurite ametikohtadele valimine ning soovitude andmine kutsete omistamiseks vastavalt kehtestatud korrale;
- magistrantide, doktorantide atesteerimise korra kinnitamine;
- teadusliku uurimistöö põhisuundade kindlaksmääramine vastavalt allüksuste ettepanekutele;
- teiste asutustega sõlmitud koostöölepingute täitmise aruannete kuulamine, samuti koostöö jätkamise soovitude andmine;
- muud küsimused, mida lähtudes ülikooli ja teaduskonna põhikirjast peab nõukogu vajalikuks võtta oma pädevusse.

16. Teaduskonna valitsus on teaduskonna vara haldav ning õppe- ja teadustööd korraldav kollegiaalne organ.

17. Teaduskonna valitsus koosneb dekaanist, prodekaani(de)st ja instituutide juhatajatest.

18. Teaduskonna valitsus võtab oma pädevuse piires vastu otsuseid. Teaduskonna valitsuse otsustele kirjutab alla dekaan.

19. Teaduskonna valitsuse otsused on kohustuslikud kõigile majandusteaduskonna töötajatele ja üliõpilastele.

20. Teaduskonna valitsuse istungeid kutsub kokku ja juhatab dekaan, team äraolekul teda asendav prodekaan. Teaduskonna valitsus tuleb kokku ka vähemalt ühe kolma-

ndiku liikmete nõudmisel.

21. Teaduskonna valitsus on otsustamisvõimeline, kui istungist võtab osa üle poolte valitsuse liikmetest.

22. Teaduskonna valitsus otsused võetakse vastu avalikul hääletamisel lihthäälteenamusega. Häälte poolitumisel on otsustav istungi juhataja hääl.

23. Teaduskonna valitsuse pädevusse kuulub:

- nõukogus arutusele tulevate küsimuste ettevalmistamine;
- ületeaduskonnaliste küsimuste otsustamine, mida oma operatiivsuse tõttu ei saa anda nõukogu lahendada;
- eraldatud rahaliste ja materiaalsete väärtuste jaotamine;
- teaduskonna allüksuste vaheliste lahkkelide lahendamine;
- dekaanile nõu andmine tema kompetentsi kuuluvate küsimuste lahendamisel.

24. Prodekaani(de) pädevusse kuulub õppe- ja teadustöö üldkorraldus ning dekaani asendamine tema äraolekul. Prodekaanide pädevuse ja dekaani asendamise korra määrab kindlaks dekaan.

25. Instituut on teaduskonna õppe-teaduslik struktuuriüksus, mis ühendab ühe ainevaldkonna õppetoole, lektoraate, teaduslaboreid ja teisi allüksusi.

26. Instituut luuakse ja suletakse teaduskonna nõukogu ettepanekul TÜ nõukogu otsusega.

27. Instituuti juhib juhataja, kelle määrab ametisse rektor dekaani esildise põhjal korraliste või erakorraliste professorite hulgast. Instituudi juhataja annab oma pädevuse piires korraldusi, mis on kohustuslikud kõikidele instituudi

töötajatele ja üliõpilastele.

28. Instituudi juhataja pädevusse kuulub:

- instituudi töö üldjuhtimine ja instituudi esindamine;
- ettepanekute tegemine kaadri komplekteerimiseks ja jaotamiseks allüksuste vahel;
- õppe- ja teadussuundade väljakujundamine;
- õppekavade ning aineprogrammide väljatöötamise ja elluviimise koordineerimine ja kontroll;
- teadus- ja õppe-metoodiliste nõupidamiste ja konverentside korraldamine oma ainevaldkonnas;
- õppekirjanduse ettevalmistamise koordineerimine;
- koostöö organiseerimine teaduskonna teiste instituutidega;
- instituudi käsutusse antud rahaliste vahendite jaotamine allüksuste vahel ja järelvalve kasutamise üle;
- muud küsimused, mis ei kuulu otseselt õppetoolide ja lektoraatide kompetentsi.

29. Instituudi kollektiivseks juhtimiseks võib instituudi juhataja moodustada instituudi nõukogu, mille koosseisu kinnitab oma korraldusega dekaan. Instituudi nõukogu pädevuse ja töökorralduse alused kinnitab dekaan instituudi juhataja esildise põhjal.

30. Õppetoolide ja lektoraatide töökorralduse alused kinnitatakse TÜ vastava määrusega.

31. Korraliste ja erakorraliste professorite ametikohtadele valimine toimub TÜ nõukogus vastavalt üleülikoolilisele korrale. Kandidaatide ametikohale vastavuse hindamiseks ja TÜ nõukogule soovitude andmiseks moodustatakse TÜ majandusteaduskonnas komisjon, mille töös kutsutakse osalema majandusteadlasi ka väljastpoolt Tartu Ülikooli.

32. Kandideerijatele hinnangu andmisel arvestab komisjon

- kandideerija teaduslikku tuntust ja kvalifikatsiooni;
- kandideerija kontseptsiooni õppetooli teadus- ja õppetööks (sealhulgas teadus- ja õppetöö programmi, aineprogramme, magistri- ja doktoriõppe olemasolu) ning kandideerija ettevalmistust õppetoolile vastavaks õppetööks;
- üliõpilaste hinnangut kandideerija pedagoogilisele tasemele.

33. Dotsentide, lektorite, assistentide ja teadurite ametikohtadele valimine toimub majandusteaduskonna nõukogus vastavalt nõukogu poolt kinnitatud korrale.

34. Korralised professorid, õppetoolide hoidjad ja lektoraatide juhatajad annavad oma kompetentsi piires korraldusi, mis on kohustuslikud allüksuse kõikidele töötajatele.

35. Korralise professori, õppetooli hoidja või lektoraadi juhataja pädevusse kuulub:

- õppetooli või lektoraadi valdkonda kuuluvate õppeainete õpetamise kindlustamine vastavuses kehtivatele õppekavadele ja aineprogrammidele;
- õpetatavate ainete kohta programmide koostamine ning õppevahendite väljaandmine;
- õppetooli või lektoraadi teadustöö suunamine ja selle tulemuslikkuse kindlustamine;
- õppetooli või lektoraadi koosseisu kuuluvate õppejõudude kvalifikatsiooni tõstmise suunamine ning järelkasvu tagamine;
- välislektorite kutsumine ning õppetöö kindlustamine.

36. Teaduskonna põhikirja kinnitab Tartu Ülikooli Nõukogu. Põhikiri jõustub tema kinnitamise kuupäevast.

Põhikiri on heaks kiidetud majandusteaduskonna nõukogu
koosolekul 28. septembril 1994.a.

